

Naabrivalve liikumise roll, jätkusuutlikkus ja arengusuunad

Uringuaruanne



Uuringu tellis Siseministeerium.

Autorid:

Marleen Allemann

Kelly Toim

Eve Mägi

Tali Kletter

Täname kõiki neid inimesi, kes intervjuudes ja küsitluses osalemisega aitasid kaasa uuringu valmimisele. Samuti täname meeldiva koostöö eest tellija esindajat Nurmely Mitrahovitšit ja MTÜ Eesti Naabrivalve juhti Marek Väljarit.

Väljaandes sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale:

Allemann, M., Toim, K., Mägi, E., Kletter, T. (2024). Naabrivalve liikumise roll, jätkusuutlikkus ja arengusuunad. Tallinn: SA Mõttekoda Praxis.

ISBN 978-9949-662-45-6 (pdf)

Sisukord

Lühikokkuvõte	4
Summary	6
Kasutatud lühendid	8
Sissejuhatus	9
1. Naabrivalve roll Eestis	12
1.1. Ülevaade MTÜ-st Eesti Naabrivalve	12
1.2. Naabrivalve roll praeguses ühiskonnas	13
1.3. Naabrivalve rolli muutumine	18
1.4. Vahekokkuvõte	21
2. Naabrivalve jätkusuutlikkus Eestis	22
2.1. Jätkusuutlikkust toetavad tegurid	22
2.2. Jätkusuutlikkust pärssivad tegurid	28
2.3. Vahekokkuvõte	43
3. Ootused naabrivalve korraldusele	46
3.1. Erinevate osapoolte ootused naabrivalve korraldusele	46
3.2. Vahekokkuvõte	54
4. Teiste riikide praktikad naabrivalve tegevuse korraldamisel ja arendamisel	56
4.1. Taani	56
4.1.1. Naabrivalve üldine korraldus	56
4.1.2. Naabrivalve eesmärgid ja strateegia	58
4.1.3. Liikmeskond ja selle aktiivsena hoidmine	59
4.1.4. Kitsaskohad ja proovikivid	60
4.1.5. Põnevad näited ja edukad tegevused	60
4.2. Iirimaa	61
4.2.1. Naabrivalve üldine korraldus	61
4.2.2. Naabrivalve eesmärgid ja strateegia	69
4.2.3. Liikmeskond ja selle aktiivsena hoidmine	71
4.2.4. Kitsaskohad ja proovikivid	72
4.2.5. Põnevad näited ja edukad tegevused	73
4.3. Vahekokkuvõte	76
5. Naabrivalve tulevik ja arengusuunad Eestis	77
5.1. Naabrivalve korralduse ja tegevuse kohandamine muutunud kontekstiga	77
5.2. Uued sisuvaldkonnad ja tegevused	85
5.3. Vahekokkuvõte	99
6. Järeldused ja soovitused	101
Kasutatud allikad	108
Lisa 1. Meetodid ja andmed	112

Lühikokkuvõte

Uuringu „**Naabrivalve roll, jätkusuutlikkus ja arengusuunad**“ eesmärk on selgitada välja ja analüüsida peamisi tegureid, mis mõjutavad naabrivalve liikumise jätkusuutlikkust Eestis, ning teha konkreetseid ettepanekuid, mis aitavad paika panna liikumise arengusuunad ja vajalikud ressursid järgneval kümnel aastal.

Analüüsist selgub, et võrreldes naabrivalve algusaegadega on kuritegevus märgatavalt vähenenud ja oma vara ning avaliku ruumi valvamisel on üha levinumad erinevad tehnoloogilised lahendused, mistõttu on küsimärgi alla sattunud naabrivalve liikumise tähtsus ühiskonnas. **Naabrivalve põhiroll kuritegevuse ennetamisele ning vähendamisele kaasa aitajana on muutumas.** Nii võib kohati täheldada naabrivalve tegevuste laienemist ka teistesse eluvaldkondadesse, kuid see on seni kantud pigem sektorite sisemisest motivatsioonist ja teostusest ning MTÜ Eesti Naabrivalve tegevuses tervikuna mitmekesisitumise mustrit ei peegeldu.

Olulisimaks naabrivalve jätkusuutlikkust toetavaks teguriks on asjaolu, et **naabrivalve liikmed tajuvad naabrivalve liikmeks olemise väärtust**, tuues naabrivalve peamiste kasuteguritena välja suurema turvatunde, tugevama kogukonna ja sisukamad koostöökogemused eri osapooltega. **Liikmete rahulolu on kõrge ka MTÜ Eesti Naabrivalve tegevusega** – nad kirjeldavad oma kokkupuudet MTÜ esindajatega meeldiva kogemusena.

Naabrivalve jätkusuutlikkust oluliselt pärssiv tegur on MTÜ Eesti Naabrivalve ressursinappus nii raha kui personali mõttes, mis on probleem nii põhitegevuste käigus hoidmise kui ka koostöösuhete arendamise ning uute sisuvaldkondadega tegelemise vaatenurgast. Lisaks on proovikivideks nii **inimeste vähenev valmisolek vabatahtlikku tegevusse panustada**, aga ka tehnoloogia areng ning sellega seonduv **kogukonna sotsiaalmeediagruppide esiletõus ja laialdasem valvekaamerate kasutamine**. Arvestades, et sageli toetub naabrivalve tegevus kogukonnas üksikutele sädeinimestele, on **ohukoht sektorivanemate läbipõlemine ja seeläbi kogu sektori tegevuse soikumine**. Murettekitav on seegi, et **piirkonnapolitseinike ja naabrivalve sektorite side on nõrk** – omavaheline koostöö ning infovahetus on pigem puudulik ja osapoolte tegevused ei täienda teineteist. Ka **teiste valdkondade esindajate senine koostöökogemus naabrivalvega jätab soovida**.

Naabrivalvega liitunud on liikumise korraldusele mitmeid ootusi. Näiteks **soovitakse, et MTÜ Eesti Naabrivalve poolt sektoritele jagatav info oleks kasutajakesksem ja läbimõeldum**. Samuti leitakse, et **sektoritevaheliste kogemuste vahetamise ürituste korraldamine** on miski, mis võiks aidata elavdada sektorite tegevust ja toetada seeläbi naabrivalve jätkusuutlikkust.

Parendamaks naabrivalvet sellisel kujul ja rollis, nagu ta praegu põhiliselt toimetab, võiks naabrivalve **oma korralduses ja tegevuses kasutusele võtta senisest enam digilahendusi ja arendada tegevust piirialadel ning uusarenduspiirkondades**. Tähtis on ka võimalikele uutele

sihtrühmadele mõtlemine – näiteks **kaasata tegevusse rohkem noori ja uussisserändajaid**. Selleks, et tegutseda kontekstitundlikult ning eri sihtrühmade vajadustega arvestades ning väikeseid, liitunud aktiivsena hoidvaid algatusi rakendades, **võiks eeskuju võtta ka uuringus analüüsitud Taani ja Iirimaa naabrivalve liikumistest**.

Uute sisuvaldkondade ja tegevuste puhul on naabrivalvel potentsiaali olla oluline osapool nii **elanikkonnakaitstes**, nt kriisiolukorraks (sh sõjaolukorraks) valmistumisel ja kriisis hakkama saamisel; **liiklusturvalisuse suurendamisel** oma piirkonnas; **tuleohutuslase tarkuse edendamisel**; **keskkonna kaitstuse tagamisel** (nt röövpüügi või ebaseadusliku raie märkamisel ja ennetamise vm keskkonnahoiuga seotud teemadel), aga ka **lähisuhtevägivalla vähendamisel**. Neist selgelt **perspektiivikaimana tõuseb esile elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus**.

Uute sisuvaldkondade ja tegevuste lisandumisel ei pea naabrivalve olema igas teemas ekspert, kuid **tähtis on olla vahelüli, kes tegeleb oma võrgustikus info vahendamisega eri osapoolte vahel**. Niiviisi tegutsedes on lootust leida liikumisele ka uusi liikmeid ja koostööpartnereid ning tagada seeläbi naabrivalve jätkusuutlikkus.

Summary

The aim of the study "**The role, sustainability and directions of development of neighbourhood watch**" is to identify and analyse the main factors affecting the sustainability of the neighbourhood watch movement in Estonia. It seeks to make specific recommendations to guide the movement's development and outline the necessary resources for the next ten years.

The analysis reveals that, compared to the early days of neighbourhood watch, crime rates have significantly declined and various technological solutions for securing one's property and public spaces are increasingly common, which is why the societal relevance of the neighbourhood watch movement has come into question. **The primary role of neighbourhood watch as a contributor to the prevention and reduction of crime is changing.** Thus, in some areas, the neighbourhood watch activities are expanding into other aspects of community life, though so far this shift has been mainly driven by the internal motivation and efforts of the neighbourhood watch groups. The way how NGO Eesti Naabrivalve operates does not reflect the pattern of diversification of neighbourhood watch activities.

The key factor supporting the sustainability of the neighbourhood watch is that **those who have joined neighbourhood watch perceive the high value of being a member of the movement.** Members point out an increased sense of security, a stronger community and more meaningful cooperation experiences with different parties as the main benefits of being part of the neighbourhood watch. Additionally, **members of the neighbourhood watch are highly satisfied with the work of the NGO Eesti Naabrivalve** – they describe their contact with the representatives of the NGO as a pleasant experience.

A factor significantly inhibiting the sustainability of neighbourhood watch is the lack of resources of the NGO Eesti Naabrivalve, both in terms of money and personnel. This limitation affects not only the continuity of the main activities but also the ability to develop partnerships and explore new fields of activity. In addition, the neighbourhood watch is facing challenges like the **declining willingness among people to engage in voluntary activities**, as well as the **development of technology and the related rise of community social media groups and the wider use of surveillance cameras.** Considering that neighbourhood watch activities often rely on only a few enthusiasts in the community, there is also a **risk of burnout among group leaders, which could lead to stagnation of the group and its activities.** It is also worrisome that **the link between the community policemen and the neighbourhood watch groups is weak** – cooperation and information exchange is rather insufficient, and the activities of the parties do not complement each other. Representatives of other fields also note that the collaboration with the neighbourhood watch could be improved.

Those who have joined the neighbourhood watch have several expectations for the organisation of the movement. For example, **the members of neighbourhood watch would like**

to see the information that NGO Eesti Naabrivalve shares with the groups being more user-oriented and well-thought-out. In addition, group members believe that **organising events to facilitate experiences-sharing among neighbourhood watch groups** could help to revitalise the activities of the groups and thereby support the sustainability of neighbourhood watch movement as a whole.

To improve the neighbourhood watch's effectiveness and current role, the movement could **adopt more digital solutions into its administration and activities, and expand its activities in areas close to the border and in new residential developments**. It is also important to think about possible new target groups - for example, to **involve more young people and new immigrants**. To act in a context-sensitive manner, consider the needs of different target groups and implement small initiatives that keep the members active, **neighbourhood watch in Estonia could also learn from the experiences of Danish and Irish neighbourhood watch movements analysed in the study**.

If new fields of activity are considered, the neighbourhood watch has the potential to be an important actor both in the **civil protection**, e.g. in preparing for a crisis situation (including in the case of war) and coping in a said situation; **increasing traffic safety in certain areas; promoting fire safety awareness; ensuring the protection of the environment** (e.g. spotting and preventing poaching or illegal logging), as well as in **reducing domestic violence**. Among those areas, **civil protection and preparing for crisis situations stand out as especially promising directions of development**.

When taking up new fields of activity, the neighbourhood watch does not need to be an expert in every field; rather, **its role as an intermediary, facilitating information exchange between various stakeholders in its network, is key**. By functioning this way, neighbourhood watch can attract new members and establish collaborative partnerships, thereby enhancing the movement's sustainability.

Kasutatud lühendid

CA	<i>Community Alert</i>
KOV	kohalik omavalitsus
NV	naabrivalve
NW	<i>Neighbourhood Watch</i>
PPA	Politsei- ja Piirivalveamet
SiM	Siseministeerium
SKA	Sotsiaalkindlustusamet

Sissejuhatus

Naabrivalve on olustikulise preventsiiooni alane tegevus, mida Eestis koordineerib MTÜ Eesti Naabrivalve, mis asutati 2000. aastal ning mis on oma eesmärgina sõnastanud elanike turvalisuse tõstmise kodudes ja nende lähemas ümbruskonnas elanike endi aktiivse tegutsemise tulemusel (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a). 2023. aasta lõpu seisuga kuulub ühingusse ligi 600 piirkonda, mis hõlmavad kokku enam kui 10 500 majapidamist üle Eesti (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2024a).

2024. aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu (Turu-uuringute AS, 2024a) andmetel teavad Eesti elanikud turvalisuse valdkonna vabatahtliku tegevuse võimalustest Kaitseliidu (61%) ja vabatahtlike päästjate (56%) järel kõige paremini just Naabrivalvet (45%) ning 2022. aasta samasisulisest uuringust (Turu-Uuringute AS, 2022) ilmnes, et koguni 49% vastanutest olnuks (pigem) huvitatud naabrivalve vabatahtlikuks hakkamisest. Samas näitab värskeim, 2024. aasta uuring (Turu-uuringute AS, 2024a), et naabrivalves osaleb või soovib sellega liituda vaid 9% vastajatest. Seega tundub, et inimeste teadlikkus ja huvi naabrivalve vastu ei realiseeru päriselt osalemiseks ehk liikumise potentsiaal jääb paljuski kasutamata.

Samal ajal rõhutatakse Siseturvalisuse arengukavas 2020–2030¹ igapäevase panust turvalisuse säilitamisel ja suurendamisel ning arengukava üks olulisi alaeesmärke on ennetava ja turvalise elukeskkonna loomine, kus elanikud oskavad turvalisusriske märgata, neid vältida ja vajadusel neile adekvaatselt reageerida. Olulisemateks tegevussuundadeks selle alaeesmärgi all on:

- terviklikum ja igapäevase panusel põhinev ennetustöö turvalisuse tagamiseks;
- vähem inimkannatanutega õnnetusi;
- vähem vaimset ja füüsilist vägivalda;
- turvalisem avalik ruum;
- kaitstum vara ja keskkond.

Mitmed neist tegevussuundadest seostuvad selgelt MTÜ Eesti Naabrivalve aastateks 2021–2031 seatud sihtidega, mis sarnaselt rõhutavad sidusate, tugevate ja turvaliste kogukondade arendamist; ohtude, süütegude ja õnnetuste ennetamist; avaliku korra tagamist ning tõhusat reageerimist ja nutika järelevalve korraldamist (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a). Naabrivalve realiseerimata potentsiaali rakendamine võiks niisiis olla üks viisidest, mille kaudu toetada ka laiemate, strateegiliste eesmärkide saavutamist siseturvalisuse valdkonnas.

Lisaks üldise turvalisuse tagamisele ja kuritegude ennetamisele, on viimaste aastate erinevad kriisid näidanud, et tarvis on parandada kriisidega toimetulekut nii riiklikul, KOV-ide,

¹ Vt kogu arengukava lähemalt: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-10/siseturvalisuse_arengukava_2020_2030_03.06.2021.pdf

kogukondade kui ka üksikisiku tasandil. Samuti on oluline mõju nn megatrendidel nagu rahvastiku vananemine ja digitaliseerumine, mis loovad kogukondade jaoks ühtaegu nii uudseid riske kui ka võimalusi. Olgugi et naabrivalve liikumine seondub paljude jaoks endiselt eeskätt kuritegevuse ennetusega, on MTÜ Eesti Naabrivalve seadnud eesmärgiks tegeleda turvalisuse ja heakorraga ka laiemalt. Samuti rõhutab siseturvalisuse arengukava 2020–2030 mitmekesist ennetustööd, millele on omane valdkondadeülesus, kogukonnakesksus ja eri partnerite koostöö. Pidades silmas eelviidatud realiseerimata potentsiaali naabrivalve liikmeskonna mõttes, aga ka seda, kuidas valdkondadeülesus ja eri osapoolte koostoime on kriiside valguses muutumas üha olulisemaks, on niisiis vajalik mõista, milline on naabrivalve roll, millisena näevad naabrivalvet (sh tugevusi ja kitsaskohti) ja ka selle tulevikku liikumisega liitunud, aga ka olemasolevad ja võimalikud tulevased koostööpartnerid ning kuidas võiks liikumist, sh ka teiste riikide eeskujul, arendada teadlikult nii, et oleks tagatud selle elujõulisus.

Selles tulenevalt on selle uuringu **eesmärk selgitada välja ja analüüsida peamisi tegureid, mis mõjutavad naabrivalve liikumise jätkusuutlikkust Eestis, ning teha konkreetseid ettepanekuid, mis aitavad paika panna liikumise arengusuunad ja vajalikud ressursid järgneval kümnel aastal**. Uuringu laiem siht on anda ühtlasi sisendit naabrivalve liikumise kasvu ja tõhusust toetavate tegevuskavade väljatöötamiseks.

Uuringu peamised uurimisküsimused on:

- Mis on naabrivalve roll praeguses ühiskondlikus ja turvalisuse kontekstis?
- Kuidas hindavad Naabrivalvega liitunud inimesed naabrivalve liikumise ja MTÜ Eesti Naabrivalve korraldust, tegevust, juhtimist, tuge, kommunikatsiooni ja muid aspekte?
- Milline on MTÜ-ga Eesti Naabrivalve ja/või laiemalt naabrivalve liikumise esindajatega koostööd teinud osapoolte koostöökogemus?
- Millised on naabrivalve jätkusuutlikkust mõjutavad tegurid ja võimalikud riskid, aga ka uudsed (koostöö)võimalused, millega järgnevatel aastatel tuleks arvestada?
- Milliseid muudatusi peaks naabrivalve liikumine ja MTÜ Eesti Naabrivalve tegema, arvestades väliskeskkonnas toimuvaid arenguid, ühiskonna vajadusi ning liikmete ootusi ning seda, et riigis on kõrge turvatunne ja madal kuritegevus?
- Millised on head praktikad teistest riikidest, millest naabrivalve tegevuse korraldamisel ja arendamisel eeskujul võtta?
- Milliseid ressursse (nt rahalised, inimressursid, koolitus) vajab MTÜ Eesti Naabrivalve oma eesmärkide saavutamiseks ja kuidas neid optimeerida?

Uuringus on kasutatud nii kvalitatiivseid (sekundaarallikate analüüs, (fookusrühma) intervjuud) kui kvantitatiivseid (küsitlus) andmekogumis- ja analüüsimetodeid. Nii palju kui võimalik on uurimisküsimustele vastamisel kasutatud triangulatsioonipõhimõtet ehk ühele ja samale küsimusele on vastatud kombineerides nii kvalitatiivseid kui kvantitatiivseid

meetodeid või kasutades erinevaid infoallikaid. Täpsem info uuringus kasutatud meetoditest ja andmetest on leitav aruande lõpust (vt Lisa 1. Meetodid ja andmed).

Uringuaruanne koosneb kuuest põhiosast. Esimesest peatükist leiab ülevaate sellest, milline on naabrivalve roll Eestis ja kuidas on see ajas muutunud. Teine peatükk keskendub naabrivalve jätkusuutlikkusele Eestis, tuues välja nii liikumise elujõulisust toetavad kui takistavad tegurid. Kolmanda peatüki moodustab ülevaade ootustest naabrivalve korraldusele, mida nii liikmed kui teised liikumisega seotud osapooled on väljendanud. Neljas peatükk tutvustab naabrivalve korraldust ja tegevust Taanis ning Iirimaa ja toob välja, mida tasuks õppida teiste riikide kogemustest. Aruande viies peatükk käsitleb naabrivalve tulevikku ja arengusuundi Eestis, tõstes esile, mida ja kuidas saaks teha teisiti ning lisaks juba olemasolevatele tegevustele. Lõpetuseks sisaldab aruanne kokkuvõtlikku osa, mis resümeerib analüüsist tulenevad järeldused ning toob välja poliitikasoovitused.

1. Naabrivalve roll Eestis

Selles peatükis anname esmalt lühiülevaate MTÜ-st Eesti Naabrivalve, arvestades, et tegemist on Eesti NV liikumist eestvedava ühinguga. Seejärel toome välja, milline on NV roll praegu ja kuidas on see aja jooksul muutunud.

1.1. Ülevaade MTÜ-st Eesti Naabrivalve

NV liikumisele pandi Eestis alus 2000. aastal, kui loodi kaks organiseeritud NV-ga tegelevat mittetulundusühingut: Tartus tegutsema hakanud MTÜ Naabusvalve Keskus ja Tallinnas alguse saanud MTÜ Eesti Naabrivalve.

MTÜ Eesti Naabrivalve, millele keskendumine selles uuringus, asutati 5. mail 2000. aastal (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.b). Ühingu asutajaliikmeteks olid MTÜ Naabusvalve Keskus ning aktiivsed Tallinna linnakodanikud ja poliitikud (ibid.). Tegu on NV-t edendava ühinguga, mis on endale ja seeläbi ka kogu NV liikumisele Eestis seadnud järgmised eesmärgid:

- turvalise elukeskkonna tagamine;
- kodanikualgatusel põhineva kogukonna turvalisuse alase tegevuse propageerimine ja edendamine;
- elanikkonna huvide esindajaks ja erinevatele osapooltele koostööpartner olemine;
- sõlmida koostöölepingud teiste elukeskkonna turvalisust suurendavate organisatsioonidega, luues oma liikmeskonnale soodsamaid võimalusi turvalisusteenuste saamiseks. (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.c)

Ühingu visioon aastani 2031 on, et MTÜ Eesti Naabrivalve oleks juhtiv partner sidusate-, tugevate ja turvaliste kogukondade arendamisel; ohtude, süütegude ja õnnetuste ennetamisel; avaliku korra tagamisel; tõhusa reageerimise ning nutika järelevalve korraldamisel, mille kaudu kasvab üldine turvalisus. (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a)

Eesmärkide saavutamiseks aitab ühing kaasa elukeskkonna turvalisusega tegelevate mittetulundusühingute ja liikumiste tekkele ning nende tegevusele, jagab turvalisusealast teavet, annab välja trükiseid ja korraldab koolitusi ning arendab koostööd riigi ja KOV-ide, politsei ning teiste asutustega (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.c). MTÜ tegevust toetab riik igal aastal 60 000 euro suuruse tegevustoetusega (intervjuu SiM-i esindajatega; MTÜ Eesti Naabrivalve, 2024b).

Ühingu juhtimisorgan on ühe- kuni viieliikmeline juhatus, mille koosseis määratakse kolmeks aastaks ning mille tööd juhhib juhatuse esimees. Juhatus planeerib ja korraldab ühingu tegevust ning arengut. Lisaks võib ühingusse põhikirja kohaselt tööle võtta tegevdirektori, kelle õigused ja kohustused määrab juhatus. (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.d) Hetkel on juhatus seda lähenemist ka rakendanud ning ühingul on tegevjuht, kes on palgatud käsunduslepingu alusel ja kes on MTÜ ainus igapäevaselt töötav isik. Lisaks ostab ühing sisse

raamatupidamise-, andmesisestaja- ja maakondliku arendusjuhi teenust. (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2024b; intervjuu MTÜ Eesti Naabrivalve esindajatega).

Piirkondi, kus NV sektori liikmed teostavad NV-t, kutsutakse NV sektoriteks. NV-ga liitumiseks ja sektori loomiseks tuleb koostada NV-s osalejate nimekiri, mille allkirjastab loodava sektori esindajana sektorivanem. Tasuda tuleb liitumistasu (eraisiku puhul 10 eurot majapidamise kohta, juriidilise isiku puhul 100 eurot sõltumata liikmete arvust). Pärast liitumisavalduse esitamist sõlmitakse koostööleping ühinguga, millele kirjutavad alla loodava sektori sektorivanem, MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja, KOV-i esindaja ning kohaliku politseijaoskonna esindaja. Lepinguga määratakse ühised toimingud ning kontaktisikud. Eelkõige tähendab leping ühinguga igakülgset abi ja teavet ühise töö korraldamiseks naabrite ja teiste lepingu osapoolte vahel. Pärast lepingu sõlmimist edastatakse sektorile NV piirkonda tähistavad tahvlid ja kleebised ning infomaterjalid. Samuti pakutakse võimalust kutsuda kohale MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja, kes selgitab materjale ning jagab nõuandeid. (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.e; MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.f)

Sektoriks on tavaliselt kas üks korteriühistu või keskmiselt 10 eramaja ühest kvartalist (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.f). Sektori liikmed on isikud, kes on kinnitanud oma soovi osaleda NV-s ning on sektorisse kaasatud. Igal sektoril on sektori liikmete poolt valitud sektorivanem, kes esindab oma sektorit, olles kontaktisikuks koostööpooltele ning levitades infot oma sektoris.

2023. aasta andmetel kuulus ühingusse 580 sektorit 10 640 majapidamisega² (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2024a). Sektorite arv kasvas 2023. aastal 6 võrra, tuues ühingusse juurde 95 uut majapidamist (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2024b). Enim sektoreid on Harju maakonnas (321 sektorit) ning regionaalselt loodi 2023. aastal enim uusi sektoreid ka just Harjumaale (3 uut sektorit), mis on olnud tendents ka varasematel aastatel (ibid.).

1.2. Naabrivalve roll praeguses ühiskonnas

NV rolli kohta joonistus intervjuude käigus kogutud info analüüsimisel välja kolm peamist teemat: turvalisuse loomisele kaasa aitamine; sotsiaalse sidususe loomine ja kogukondlikkuse tugevdamine; info vahendamine rohujuuresandile. Samas leidis ka intervjuueeritavaid, kes ei oska NV rolli üheselt mõtestada. Järgnevas alapeatükis avame iga eelnimetatud teemat täpsemalt ning selgitame ühtlasi lähemalt seda, kuidas osa inimeste jaoks jääb NV roll arusaamatuks.

² Viimasel, 2021. a rahvaloendusel kasutati aadressipõhist lähenemist, mistõttu on rahvaloendusel leitud leibkondade arv võrreldav majapidamiste arvuga. Selle rahvaloenduse [andmetel](#) on Eestis 561 655 tavaleibkonda (leibkond, mis koosneb inimestest, kes elavad koos ühes eluruumis (korteri või eramus), mis tähendab, et NV-ga on liitunud ligikaudu 1,9% majapidamistest.

Turvalisuse loomisele kaasa aitamine

MTÜ Eesti Naabrivalve on oma laia eesmärgina sõnastanud elanike turvalisuse tõstmise kodudes ja nende lähemas ümbruskonnas elanike endi aktiivse tegutsemise tulemusel. Üks osa MTÜ visioonist on seejuures olla juhtiv partner ohtude, süütegude ja õnnetuste ennetamisel ning avaliku korra tagamisel. (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a) Samuti toob siseturvalisuse arengukava 2020–2030 vara kaitsuse ja turvalise elukeskkonna tagamisega seoses välja NV tegevuse (Siseministeerium, s.d.).

MTÜ Eesti Naabrivalve esindajad tõid ka intervjuul välja, et NV saab pakkuda kogukonnale n-ö tööriista ja tõsta teadlikkust, et inimesed oskaksid ühiselt oma kodukohas turvalisuse tagamisse panustada:

Me naabrivalve poole pealt ka ju üritame vastu tulla ühiskonnale – pakkuda erinevaid mudeleid sellest, kuidas turvalisusega seotud ebakindlust kuidagi vähendada või pakkuda seda tööriista kogukondadele.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja

Võib-olla koolitamine on palju öelda, aga inimestele info jagamine, mida erinevates olukordades teha. Väiksed nipid, kuidas ise oma kodu turvalisemaks teha.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja

Lisaks annab MTÜ esindajate sõnul NV sildi olemasolu piirkonnas võõrastele selge signaali, et tegu on ühtse kogukonnaga, kus jälgitakse oma ümbruses toimuvat. Mitmete intervjuueeritavate (NV liikmete/sectorivanemate, kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundajate, piirkonnapolitseinike) hinnangul toimibki NV silt edukalt heidutusena.

Üks sektorivanem tõdeb, et NV-ga liitumise peamine põhjus oligi soov saada NV silt, millel ta näeb olevat turvatunnet tekitav mõju:

Ma mõtlen, et päris palju ilmselt töötavad need sildid, kui nad juba väljas on. Ise me liitusime ka pigem eelkõige nende siltide pärast – tundus kuidagi hästi sümpaatne sihukesi silte vaadata; ilusad oranžid. /.../ta [silt] piiritleb mingisugust piirkonda ja annab teada, et see seltskond tunneb üksteist.

NV sektorivanem

Ka intervjuueeritud NV liikmete ja sektorivanemate jaoks tähendab NV, et kahtlast tegevust märgatakse, teavitatakse teisi elanikke ning hoitakse enda ja teiste varal ühise pingutusena silma peal:

Kui nüüd tekib mingisugune selline kahtlane auto küla vahele, mis peatub ühe tare juures ja teise tare juures ja võib-olla ka kummalise küsimusega – vot siis läheb küla /.../ ärevaks. Ja siis hakatakse vastastikku helistama, sest nagu ma ütlesin – meil on kõigil kontaktid olemas.

NV sektorivanem

Peamine roll on see, et luuagi see kontakt kogukonnas elavate inimeste vahel ja mõnes mõttes tekitada see turvatunne, et ka naaber teab, kes siin elab, ja et ma saan nendele inimestele toetuda, juhul kui midagi on. Või kui ma märkan midagi, siis ma saan sellele inimesele [naabrile] teada anda, et mingid kahtlased tegelased liiguvad.

NV sektori liige

Seega peamiselt näevad erinevad osapooled NV põhirollina turvalisuse loomisele kaasa aitamist ja seda konkreetselt kuritegevuse ennetamise ja vähendamise ning õigusrikkumiste märkamise mõttes. Samas on kohati näha, kuidas NV roll on vaikselt laienemas ja turvalisuse mõistet nähakse avaramalt, kuid seda eeskätt üksikutes paikades ja pigem sektorite endi initsiatiivil, mitte keskse muudatusena ühingu eestvedamisel.

Näiteks osales kohaliku ja regiooni tasandi poliitikakujundajate intervjuul esindaja ühest piiriäärsest omavalitsusest, kus NV sektor on loodud just mõne aasta eest, tegelemaks turvalisusega laiemas mõttes, näiteks eeskätt kriisideks valmistumisega. Nii toob see kohaliku tasandi poliitikakujundaja välja, kuidas nende omavalitsuses on NV-l selgelt määratletud roll valla kriisiplaanis, seda nii kriisikommunikatsioonis kui kriisideks valmisoleku korraldamisel. Samuti on tema hinnangul NV roll tähtis infovahetuse mõttes, et teave liiguks rohujuuretasandi ja KOV-i, aga ka nt inimeste ja piirivalve vahel.

Ka üks intervjuueeritud NV sektorivanematest kirjeldas, kuidas nad on oma sektoris palju mõelnud just kriisideks valmistumise peale:

Me [sektoris] tegime siis ka endal kriisiplaani. Nüüd me ikkagi aastas korra saame kokku, vaatame kriisiplaani üle, kutsume kellegi endale külla – kas siis Päästeametist, vallavanema või kellegi, kes kuulab meie arutelu ja räägib, mis tema valdkonnas hetkel on tähtis. Ja siis saavad inimesed küsida. Ja siis me ostsime endale ka generaatori küla peale. Kirjutasime Päästeametisse projekti ja ostsime, et oleks ... Meil on päris paljudel oma generaatorid, aga ikkagi 36 osalist on meie selles naabrivalves, aga meil muidugi kinnistuid on selles piirkonnas rohkem. Et siis, kui kellelgi oleks vaja, siis meil oleks ka võimekus [generaator] viia või siis Päästeametile laenata, kui neil on piirkonnas vaja seda.

NV sektorivanem

Sotsiaalse sidususe loomine ja kogukondlikkuse tugevdamine

MTÜ Eesti Naabrivalve arengukava järgi on ühingu visioon olla juhtiv partner sidusate ja tugevate kogukondade arendamisel (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a). Sotsiaalset sidusust saab luua, kui inimesed üksteist tunnevad ja omavahel suhtlevad. Seda, et just NV on hea võimalus tekitada õlatunnet, luua inimeste vahel sidet ning sotsiaalset kapitali, rõhutasid MTÜ esindajad ka intervjuul.

Nii tõstavadki mitmed intervjuueeritud sektori liikmed ja -vanemad seoses NV-ga olulisena esile sektori liikmete omavahelist kontaktandmete vahetamist ning naabruskonnaga suhtlemist. Üks intervjuueeritud liikmetest võtab NV panuse kokku kui „Võrgustik. Kogukond. Kontaktid, kontaktid, kontaktid“. Lisaks väljendab üks sektorivanem arvamust, et NV annab nii-öelda aluse, mille pinnalt omavahel suhelda ja ühiselt tegutseda ning seeläbi kogukonda paremini koos hoida. Ta tõstab esile, et NV tegevustega (nt ürituse puhul) on ühtlasi võimalik kaasa tõmmata ka need kohalikud elanikud, kes ise NV-ga ei liitunud.

Üks NV liige toob välja, et NV-ga liitumine ajendas inimesi omavahel suhtlema ja seda palju aktiivsemalt kui varem:

Kogukond lõpuks hakkas omavahel suhtlema. Varem ei teatud üksteise meiliaadresse, telefone – oh jummel... sealt [NV sektori loomise järel] läks täiesti teine elu käima. Jah, teeme nüüd maailmakoristuspäevad ja nüüd teeme vot mingid sihukesed talgud!
NV sektori liige

Initsieerida inimesi omavahel kontaktandmeid vahetama ning suhtlema on tähtis ja ühiselt turvalisuse loomise seisukohalt ka hädavajalik. Eeltoodud näidete põhjal võib väita, et sellise sidususe loomine on roll, mida NV ka edukalt täidab. Suuremaks proovikiviks on aga tugevdada kogukondlikkust sügavuti nii, et NV sektorist saab midagi enam kui naabrite võrgustik, kes ühiselt turvalisuse loomisse panustab. Siiski mõningaid edukaid tugevate kogukondade arendamise näiteid leidub. Näiteks kirjeldas üks intervjuueeritud sektorivanematest, kuidas NV sektorist kasvas välja uus küla ühes aktiivse kogukonnaga:

Ja [intervjuueeritav nimetab konkreetset küla] on isegi selle energia ja koostöötamise pealt... me isegi lõime uue küla kuus aastat tagasi! Tegelikult meie praegune küla oli kolme teise küla vahel ära jaotatud. Oli [intervjuueeritav nimetab kolme küla] küla vahel. Aga me lõime siis sellise mereäärse küla ja meil on külaselts ja nüüd on külaselts selle naabrivalve ja omavalitsuse suhtlemise nagu üle võtnud.
NV sektorivanem

Info vahendamine rohujuuretasandile

MTÜ Eesti Naabrivalve üks eesmärk on olla elanikkonna huvide esindaja ja koostööpartner erinevatele osapooltele (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.c), mis viitab NV rollile teiste organisatsioonide ja tavainimeste vahelülina. Seda mainivad NV rollina nii poliitikakujundajad kui sektorivanemad. Ühe kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundaja sõnul on NV üks roll olla info vahendaja organiseerunud kogukonna ja KOV-i vahel. Info vahendamist on tarvis igapäevaelus, kuid eriti oluline on see kriisiolukordades.

Üks intervjuueeritud sektorivanem mainib, et NV saab olla koostööpartneriks KOV-ile info koordineerimisel. Sektor saab suunata kohaliku elu arengut (nt rääkida kaasa detailplaneeringute kehtestamisel) ning rääkida kaasa või aidata harida turvalisuse teemadel ka näiteks noori. Eraldi tuuakse sektorivanemate poolt välja NV kui silla roll piiriäärsetes kogukondades, kus NV ulatub inimesteni, kelleni riigiinstitutsioonid ei pruugi jõuda:

Öeldakse niimoodi, et milleks sind vaja on – küll politsei ja piirivalve tuleb, küll ta aitab, küll ta teeb. Aga siis, kui ma püüan selgeks teha, et kallid inimesed, Politsei- ja piirivalveamet või ainult politsei, ta lihtsalt ei jõua igale poole. Neid ei ole ju nii palju. See ongi, ütleme, sektori üks eesmärk, et aidata kaasa koostöös siis... ütleme, meie mõistes, piiri ääres, Politsei- ja piirivalveametile. Loomes siis ise endale turvalise keskkonna.

NV sektorivanem

Selgusetus NV rolli osas

Kui mitmed osapooled näevad NV rolli turvatunde tagamise või kogukondade võimendamise kaudu, sh läbi riigi ja inimese vahel sillaks olemise, siis osale koostööpartneritele (sh piirkonnapolitseinikud, kaitseliidu esindaja ja mõned poliitikakujundajad) ei ole NV roll selgelt arusaadav. Piirkonnapolitseinikud, kelle ülesandeks on koostöös NV sektoritega piirkonnas turvalisust tagada, väljendavad teadmatust NV eesmärkide ja rolli osas ning ei oska seetõttu oma tegevust NV eesmärkidega suhestada.

Ma ei tea sellest mitte midagi, ja mis need eesmärgid on, miks naabrivalve loodud on, ja mis seal dokumentides täpsemalt kirjas on olnud läbi aegade.

piirkonnapolitseinik

Kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundaja sõnul võiks NV lisandväärtust pakkuda, kui panustataks juba olemasolevasse süsteemi ja võrgustikku, kuid kuidas täpsemalt seda teha võiks, ei ole tema jaoks selge:

Tervikpildis tahaks näha, et kuidas naabrivalve saab kõigesse sellesse panustada, mis juba olemas on, sest tihtipeale, /.../ osad üksikud aktiivsed korteriühistu liikmed on ju juhatuses – siis tegelikult need kõik vabatahtlikud organisatsioonid, või suures osas vabatahtlikud, mis ma ette lugesin – need inimesed on väga mitmes erinevas organisatsioonis. Ja kui naabrivalve päriselt mingit lisandväärtust looks, siis see oleks selliselt, et... seal on võib-olla siis natukene teistsugused inimesed. Aga mis see lõplik roll on – seda te praegu püüategi välja selgitada. Seda vastust kahjuks ei ole veel.

kohaliku tasandi poliitikakujundaja

1.3. Naabrivalve rolli muutumine

NV roll on ühiskonnas toimunud arengute tõttu aja jooksul muutunud. Järgnevas alapeatükis kirjeldame, kuidas ühiskondlikud arengud on NV toimimist ja rolli muutnud.

Turvalisuse tagamisele kaasa aitamine pole enam sama aktuaalne kui varem

Kuritegevus on võrreldes NV algusaegadega märgatavalt vähenenud. 2000. aastal, mil MTÜ Eesti Naabrivalve loodi, registreeriti Eestis 45 641 varavastast kuritegu (Eesti Päevaleht, 2001). 2023. aastal registreeriti varavastaseid kuritegusid 13 932 (Justiitsministeerium, s.d.). Kiiresti on arenenud ka digilahendused, mis aitavad elanike vara kaitsta. Nende muutuste valguses on vajadus vahetult enda vara kaitsmisega tegeleda väiksem, kui see oli 2000ndate alguses.

Mitmed intervjuueeritud osapooled kinnitavad, et ühiskondlikud muutused turvalisuse valdkonnas on vähendanud NV tähtsust vara kaitsmisele kaasa aitamisel. MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja tõdeb, et turvalisuse tagamine ei ole kogukondade jaoks enam nii oluline küsimus, kuna tänapäeval on turvalisuse tagamiseks teisi, mitmekesisemaid vahendeid (näiteks valvesüsteemid, -kaamerad jms). Ka intervjuueeritud Päästeameti esindaja kinnitab, et kui varem liituti NV-ga sildi saamise eesmärgil ja oodati sellelt kuritegevust heidutavat mõju, siis tänapäeval toetutakse vara kaitsmisel muudele vahenditele ja inimesed ei pruugi NV-ga liitumiseks piisavalt motiveeritud olla:

Ma saan aru, miks inimesed tahtsid kümme-viisteist aastat tagasi selle naabrivalve organisatsiooniga liituda või selle MTÜ-ga – kuritegevus oli suurem ja kindlasti see märk [NV silt] töötaski selles võtmes, et teati, et see on piirkond, kus naaber vaatab naabrit. Täna ju inimestel on nii palju teistsuguseid lahendusi, kuidas oma kodu valvata ja kaitsta, et sellises võtmes ma täna ei näe, et tuleks mingeid uusi kogukondi, kes meeletult tahaks naabrivalvega liituda.

Päästeameti esindaja

Mõned piirkonnapolitseinikud toovad välja, et turvalisusriskid on viimastel aastatel siiski kasvanud, vargused on tõusuteel ning võõrast rahvast on teatud piirkondades rohkem ringi liikumas. See võib viidata, et vara kaitstuse aspektile on varsti vaja taas rohkem keskenduda

ehk NV n-ö traditsiooniline roll võib uuesti aktuaalsemaks muutuda. NV siltide heidutav mõju turvalisuse tagamiseks on mõne piirkonnapolitseainiku vaatest jätkuvalt õigustatud:

Sõidad sealt sildi alt sisse ja korraks ikka mõtled, "ahah, siin on ikkagi naabrivalve, keegi kindlasti märkab mind siin kuskil".
piirkonnapolitseainik

Kuritegude ennetamise kõrval kerkivad esile uued tegevused

Turvalisuse tagamisele kaasa aitamise osa NV rollis on konteksti muutudes oma tähtsust minetanud, kuid samas tuleb juurde uusi teemasid ning eri osapooltel on ootus, et NV nendega ka tegeleks.

Näiteks PPA esindaja hinnangul on kuritegevuse languse ja vara parema kindlustatuse tõttu NV-l keeruline inimesi vara kaitsmise teemadega kõnetada. Ta rõhutab seejuures, et esile on kerkinud palju muid ja isegi praeguses kontekstis olulisemaid teemasid (näiteks elanikkonna kaitse), mis võiksid ka NV poolt rohkem tähelepanu pälvida. Arvestades, et käsitus turvalisusest on laienenud ja ei hõlma enam vaid kuritegevuse ennetamist, rõhutavad mõned intervjuueeritavad NV muutuvast rollist rääkides ka kriisivalmidusega tegelemist ja ennetustegevuse olulisust kogukondades:

Selline liikumine või tegevus on valda juurde tulnud [NV sektori loomisega], see on olnud positiivne nii kogukondade organiseerumise mõttes kui infovahetuse mõttes. Just see kriisideks valmisoleku komponent seal asja juures, ma arvan – see on valla kriisiplaani mõttes ka väga oluline komponent.
kohaliku tasandi poliitikakujundaja

Mõnede sektorite esindajad töid intervjuudel lisaks välja, et nende sektoris on liikmetele korraldatud ka näiteks esmaabikoolitusi. Siiski on oluline rõhutada, et pigem on tegemist üksikute näidetega, kus sektor on tõesti elanikkonna kaitse teemaga tegelema hakanud ja kriisideks valmistumise teema üheskoos ette võtnud.

Lisaks viitavad mõned kohaliku tasandi poliitikakujundajad ja NV sektorivanemad kasvavale vajadusele hoida silma peal naabruskonna lemmikloomadel ning tegeleda kadunud lemmikute koju aitamisega. Nii mõneski sektoris on NV sellist „lemmikutevalvuri“ rolli juba täitmas:

Vähemalt linnakeskkonnas on aktuaalne ja mis ei ole hästi lahendatud... ja ka turunduslikus võtmes ja uute liikmete toomise võtmes võib olla [on] sisukas, on kadunud lemmikloomade, kasside ja koerte teema. See vist algse naabrivalve mõtte ja struktuuriga ka seondub väga hästi.
kohaliku tasandi poliitikakujundaja

Kui me enne valvasime majasid ja kodusid, siis nüüd valvame ka naabri kasse ja koeri, kes tahavad aiast lepsu panna [jooksu panna]. Näed, et võõral tänaval kõnnib meie Noora, naabri Noora, võtad aga tutist kinni ja jälle kodu poole, sest ta on pisikene, habras. Ei taipa midagi, aga lepsu tahab panna. Kui ei teaks naabri koera, siis ta võiks siia ludima [jooksma] jääda ja hukka võib-olla saada. Võtad aga tuttaval lemmikul jälle turjast kinni ja kodu poole. Tahaks loota, et kui meie lemmik niimoodi ludima läheb, siis keegi haarab sellel ka sabast kinni, et ei-ei-ei, teise kanti.

NV sektori liige

Intervjuudes mainitakse ühistegevustena veel näiteks ühist lumelükkamist ja ennetusürituste läbiviimist (näiteks tuleohutuse teemadel). Leidub ka näide, kuidas NV sektori algatusel on koostöös piirivalve ja Kaitseliidu esindajatega korraldatud kohalikku vabariigi aastapäeva paraadi.

Sektorite tegevuse mitmekesistumist kinnitavad küsitlusandmed³, millest selgub, et lisaks traditsioonilistele NV-ga seotud tegevustele (koolitustel osalemine, turvalisuse teemadel arutlemine ja turvalisusega seotud probleemidele lahenduste leidmine) viiakse sektorites aktiivselt läbi ka füüsilise ruumi ümberkujundamisega seotud tegevusi. Koristustalguid on korraldatud rohkem kui kolmandikus (37%) sektoritest, laste turvalisuse tagamiseks on füüsilist ruumi ümber kujundanud viiendik (19%) sektoritest ning lemmikloomade pidamise eeskirjade selgitamisega on tegelenud 15% sektoritest.

MTÜ Eesti Naabrivalve tegeles 2023. aastal lisaks põhitegevustele (sektorite loomine, sektorivanemate nõustamine, plakatite väljastamine jne) koolituste pakkumisega liikmetele ja NV piirkondade loomisest huvitatud inimestele, samuti häirenupu teenuse pakkumisega ning ühingu ja teiste organisatsioonide vahelise koostöö arendamisega (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2024b). Kui kõrvutada ühingu praeguseid tegevusi 2011. aasta majandusaasta aruandes (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2012) mainituga, selgub, et aastatega ei ole ühingu tegevuste nimekiri mitmekesistunud.

Intervjueeritud MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja leiab siiski, et NV roll on tänapäeval lisaks õigusrikkumiste märkamisele ja ennetusele ka üldiselt parema ja turvalisema elukeskkonna loomine. Ühingu esindaja toob välja, et kuna avaramaks on muutunud üldine turvalisuse käsitus, on ka koolitusteemade ring laienenud. Samas paistab tuginedes majandusaasta aruandele, et NV rolli laienemine ühingu tasandil seisnebki hetkel vaid koolitusteemade mitmekesistamises. Pakutakse küll ka häirenupu teenust eakatele, kuid seni ei ole see lisategevus olnud kuigi edukas. MTÜ esindaja sõnul tellitakse teenust ühingult vähe ning kuigi teenuse osutamisele ei kulu palju aega, leitakse, et pole mõtet selles osas erasektoriga

³ Uuringu käigus korraldatud küsitlusele vastas kokku 160 NV-ga liitunut (109 liiget, 51 sektorivanemat). Soovi korral loe küsitluse kohta täpsemalt aruande lõpust, Lisa 1. Meetodid ja andmed.

konkureerima hakata. Seega on uutele teemadele keskendumine NV tegevuses olnud praegu kantud pigem sektorite sisemisest motivatsioonist ja teostusest ning MTÜ Eesti Naabrivalve tegevuses tervikuna süsteemset mitmekesisitumise muustrit ei peegeldu.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja sõnul oli NV üks eesmärke liikumise algusaegadel ka kogukonna ja politsei vahelise usalduse kasvatamine. Täpsemalt sooviti saavutada olukord, kus inimesed oskaksid ja julgeksid politseid kuritegudest teavitada. NV oli selles olukorras justkui vahend, mille abil politsei ja kogukond omavahel kokku viia. Kui algaastatel oli politsei maine kogukonna abistajana pigem nõrk ja politsei tegevuse suhtes eksisteeris mõningane umbusk, siis tänaseks on politsei maine elanike seas oluliselt paranenud. Hinnang PPA usaldusväärsele on alates vähemalt 2016. aastast püsinud 80–90% juures (Turu-uuringute AS, 2024b). Niisiis ei pea MTÜ esindaja enam vajalikuks NV tegevuses kogukonna ja politsei teineteisele lähemale toomise ja politsei vastu usalduse tekitamise rolli, kuna esialgselt seatud eesmärk on täidetud.

1.4. Vahekokkuvõte

Kuritegevuse märgatav vähenemine võrreldes NV algusaegadega on seadmas küsimärgi alla NV liikumise tähtsust ühiskonnas. Siiski nähakse NV põhirollina endiselt turvalisuse tagamisele kaasa aitamist eeskätt läbi kuritegevuse ennetamise ja vähendamise elanike endi aktiivse tegutsemise tulemusel.

Samal ajal tuuakse välja ka NV rolli sidususe loomisel ja kogukondlikkuse tugevdamisel – NV on hea võimalus tekitada õlatunnet, luua inimeste vahel kontakte ning soodustada sotsiaalse kapitali tekkimist. Vähemal määral peetakse NV rolliks ka info vahendamist erinevate koostööpartnerite ja rohujuuretasandi vahel.

Olukorras, kus turvatunne on kasvanud ja puudub akuutne vajadus tegeleda kuritegevuse ennetamise ning vähendamisega, kerkivad ka NV raames esile uued teemad. Näiteks on sektoreid, kus juba tegeletakse elanikkonna kaitse ja kriisideks valmistumisega, hoitakse silma peal üksteise lemmikloomadel, korraldatakse ennetusüritusi/koolitusi jne.

Uutele teemadele keskendumine NV tegevuses on olnud seni kantud pigem sektorite sisemisest motivatsioonist ja teostusest ning MTÜ Eesti Naabrivalve tegevuses tervikuna mitmekesisitumise muustrit ei peegeldu.

2. Naabrivalve jätkusuutlikkus Eestis

Selles peatükis teeme ülevaate NV jätkusuutlikkust toetavatest ja pärssivatest teguritest, mis kõik mõjutavad NV elujõulisust nii täna kui ka pikemas perspektiivis.

2.1. Jätkusuutlikkust toetavad tegurid

NV jätkusuutlikkust toetavad tegurid on eelkõige seotud NV-ga liitunute rahuloluga: nii laiemalt liikumisega ja sellega, mida sellega liitumine on neile andnud, aga ka MTÜ Eesti Naabrivalve töö ja pakutava toega.

Liitunud tajuvad NV liikmeks olemist väärtusena

Intervjueeritud ja küsitletud NV sektorite liikmed ja vanemad tajuvad NV liikmeks olemist väärtusena ja võib öelda, et nende kõrge rahulolu ongi üks peamine NV liikumise jätkusuutlikkust toetav tegur. Kui liitunud on rahul, on tõenäosus liikumise püsimiseks suurem. Sealjuures näitavad küsitlusandmed, et just aktiivsemad liikmed hindavad NV liikumisest saadud hüvesid kõrgemalt, mis viitab, et aktiivsuse tõus on võtmetegur nii liikmete rahulolu kui liikumise jätkusuutlikkuse osas.

Mitmed intervjueeritud liikmed toovad välja, et peale NV-ga liitumist on nende kodukoht turvalisem. Mõnel korral ongi liitumise ajendiks olnud piirkonnas (sh osa juhtudel intervjueeritavate enda kodus) toimunud vargused ehk NV-lt on loodetud kuritegevust vähendavat mõju. Enamasti on intervjueeritute ootused ka täitunud. Üks maapiirkonnas elav NV liige kirjeldab, kuidas NV täitis tema ootused, et kodukoht oleks turvalisem:

Urisin, mis see [NV] on ja kuidas ta toimib, sellepärast et minu maakodus käisid vargad. Ja mis ma siis mõtlesin – mis ma siis teha saan? Panen mingid alarimid, aga politsei kuskilt kaugelt Haapsalust jõuab kohale poole tunni pärast.

Mul ei ole temast midagi kasu. Saame ikkagi naabritega tuttavaks ja loome mingi võrgustiku, et kõigil on kõigi telefoninumbrid kohe kiiresti olemas. Ja selles mõttes on asi toiminud väga hästi, et praktiliselt kõik külad kohe või kõik pered kohe liitusid. Ja pärast seda juhtumit – see oli siis 2009, jah, aasta enne seda naabrivalvega liitumist... Aasta enne seda toimus siis see üks vargus ja pärast seda on täiesti plats puhas. Mitte ühtegi pahandust. Meil on naabrivalve sildid väljas, mitte midagi ei ole lõhutud, midagi ei ole ära viidud. Täiesti super.

NV sektori liige

Piiriäärses regioonis elav sektorivanem leiab, et NV-st on olnud kasu ka piiririkkujate tabamisel:

Samal ajal muidugi sektorist on jube hea kasu olnud just selle pärast, et me oleme saanud ka kaks piiririkkujat kätte. Mitte nüüd kätte saanud, aga lihtsalt üks teatab teisele, et kuule, väga, ütleme, sihuke kahtlane tüüp... /.../ minu lävepakust on Vene piirini kõigest 260 meetrit. Ja siis talvel nad [piiririkkujad] tulevad üle Pihkva jää sisse nagu külamees leivapoodi. Oleme [NV-ga] niimoodi inimesed saanud jälgima ja vaatama [toimuvat]...

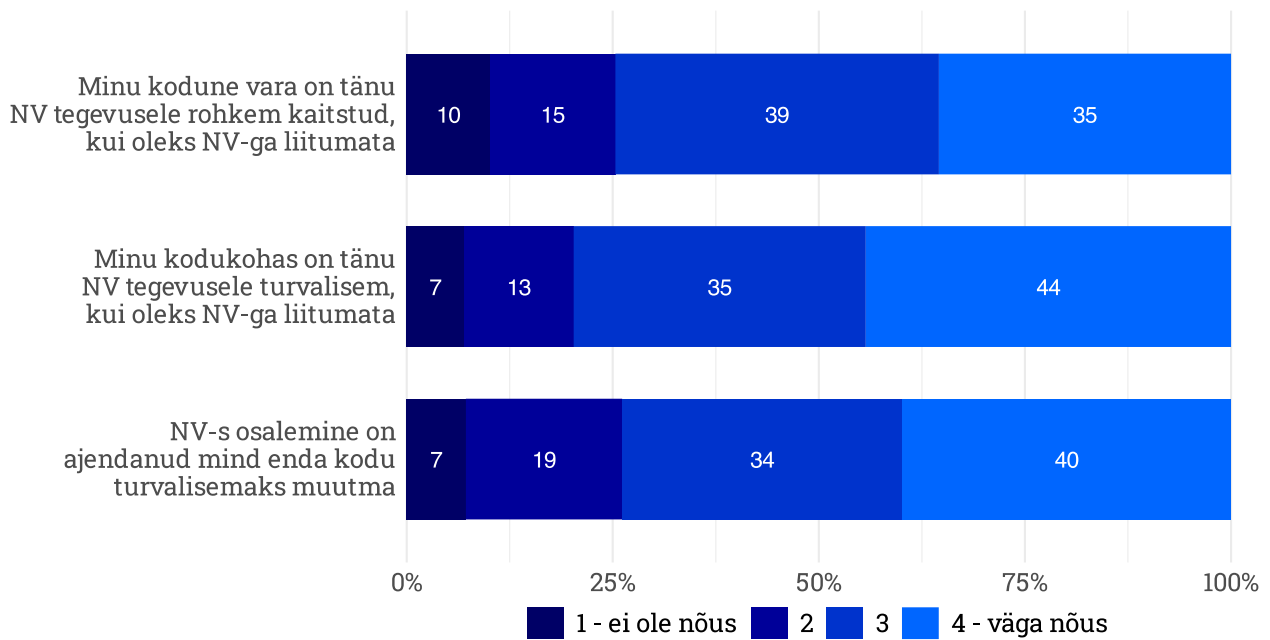
NV sektorivanem

MTÜ Eesti Naabrivalve poolt koostatud 2020. aasta sektorivanemate aastaaruannete kokkuvõte (Väljari, 2021) ja selle uuringu käigus kogutud küsitlusandmed⁴ kinnitavad, et suur enamus NV sektorivanematest ja liikmetest tajub, et NV-ga liitumine on muutnud nende kodupiirkonna turvalisemaks. Eelnimetatud kokkuvõte järgi arvab 90% vastanutest, et pärast NV sektori loomist on kodu ümbruses liikumine muutunud turvalisemaks. Samamoodi leidis üle 90% vastajatest, et nende kodune vara on nüüd kindlamini kaitstud ning samuti leiti, et pärast NV-ga liitumist on abi lähemal.

Meie uuringu käigus kogutud küsitlusandmete⁵ tulemused (vt Joonis 1) on sarnased – 79% vastanud sektorivanematest ja liikmetest oli nõus, et nende kodukohas on tänu NV tegevusele turvalisem, kui oleks NV-ga liitumata. Sealjuures oma kodukohta pidasid tänu NV-le turvalisemaks need, kes on sektori või enda aktiivsust kõrgemalt hinnanud. Samuti hindavad sektorivanemad NV rolli kodukoha turvalisuse tagamisel kõrgemalt kui sektori liikmed. Valdav enamus vastanutest (74%) tunneb, et nende kodune vara on tänu NV-le paremini kaitstud ning sama suur osakaal (74%), et NV-s osalemine on ajendanud neid oma kodu turvalisemaks muutma.

⁴ Küsitluse täitsid 111 sektorivanemat.

⁵ Meie küsitlusele vastas kokku 160 NV-ga liitunut (109 liiget, 51 sektorivanemat).



Joonis 1. Sektorivanemate ja liikmete nõustumine turvalisust puudutavate väidetega, vastajate osakaal (%), n=160. NA=2–7. Allikas: uuringu käigus kogutud küsitlusandmed.⁶

Kui üldiselt on ühiskond muutunud individualistlikumaks ning seetõttu suheldakse vähem oma naabritega, siis NV-ga liitunud tunnevad, et NV-ga liitumine on muutnud kogukonda sidusamaks ja toetanud kogukonnaliikmete omavahelist võrgustumist ning suhtlemist. Just soov oma naabreid tunda ja nendega (näiteks hädaolukorra tarbeks) kontaktandmeid vahetada, on paljude sõnul olnud ka NV sektori loomise ajend. Paljud intervjueeritud NV liikmed ütlevad, et NV-ga liitumine on andnud neile kontaktivõrgustiku ja võimaluse vajaduse korral infot jagada.

Minule pigem ikkagi ta [NV] on andnud selle naabrite kontaktivõrgustiku ja võimaluse nendega ühendust võtta mingisuguste võimalike probleemide või rõõmude puhul.
NV sektori liige

Naabrite kontaktandmete olemasolu ja tihedam suhtlus võib intervjueeritud NV sektoriliikmete sõnul kasuks tulla erinevatel olmelistel põhjustel nagu kadunud lemmikloomadest või ümbruskonnast toimuvast kahtlasest tegevusest teavitamine. Tänu NV kaudu võrgustumisele on infovahetus süstemsam ning ühendust saab võtta paljude inimestega korraga.

⁶ Siin ja edaspidi tähistab „n“ küsitlusanneedi küsimus(t)ele vastanute arvu. „NA“ tähistab nende vastajate arvu, kes ei soovinud küsimus(t)ele vastata või jätsid vastuse(d) märkimata.

Aktiivses sektoris korraldatakse ka rohkem ühistegevusi, mis motiveerib liitunuid omavahel tihedamini suhtlema ja väärtuslikumaid suhteid looma. Nii toob üks sektorivanem välja NV värskendava mõju inimsuhetele kogukonnas:

Fakt on see, et ilma sellest [NV-st] jääda kindlasti ei tahaks. Kindlasti see hoiab kogukonda väga hästi koos. Kui me sellega [NV sektori tegevusega] alustasime, siis see tõi väga palju inimesi, kes on aastaid koos elanud kõrvuti, kokku. Kus nagu istusid ja rääkisid ja inimesed tutvusid uuesti omavahel! Ja sellist *refreshimist* [suhete värskendamist] vahetevahel on ikka väga vaja inimestel, kes on aastakümneid koos elanud.

NV sektorivanem

Intervjueeritud sektorivanemate sõnul võib NV olla hea viis kaasata inimesi, kes muidu kogukondlikus tegevuses nii aktiivsed ei ole. Näiteks toob üks liige välja, et kui tema kodukohas on üldjuhul aktiivsemad naised, siis NV motiveerib ka mehi kogukondlikus tegevuses kaasa lööma:

See on huvitav, et naabrivalve kaudu ma saan mehi rohkem osalema – kui on naabrivalvega seotud asjad ja üldse liikluse ja kõige sellega. Muidu meil on selles tuumikus ikkagi naisi rohkem kui mehi, kes keskkonna ja kooli ja ma ei tea mis teemadega tegelevad.

NV sektorivanem

Uuringu käigus läbiviidud küsitluse tulemustest selgub, et koguni 84% vastanute arvates on NV-ga liitumine hea võimalus õppida paremini tundma oma kodukoha elanikke ja luua paremaid suhteid. Enam peavad NV-t heaks võimaluseks uute suhete loomiseks sektorivanemad, kuid samuti need, kes on hinnanud enda ja sektori aktiivsust kõrgemalt. See viitab, et NV-ga liitumine võib aidata liikmete ja sektorivanemate hinnangul suurendada suhtlust naabruskonnas.

On oluline märkida, et NV kasu kogukonnale võib olla ka laiem, ulatudes sektori liikmete seltskonnast kaugemale. Nimelt kirjeldab üks intervjueeritud sektorivanem, kuidas NV omab väärtust ka mitteliitunud kogukonnaliikmete jaoks:

Minu kogemus on küll, et isegi need, kes ei liitunud – kui on mingi üritus, nad tulevad ka välja. Või on vaja aidata või midagi. See tunne, et meil on naabrivalve, aitab ka neid, kes tegelikult ise ei liitu. Meil on seal [kogukonnas] üksikud vanainimesed, [kes] ütlevad: “Ah, mis mina ikka üksipäini siin liitun, meil on kõik naabrid [NV] liikmed ja siis nad aitavad mind ka”. Tegelikult ei olegi otseselt vaja, et kõik liituksid.

NV sektorivanem

Lisaks sellele, et NV-ga liitunud seostavad NV-t suurema turva- ja tugevama kogukonnatundega, tajuvad osa intervjueeritud NV liikmeid ja sektorivanemaid ühtlasi, et

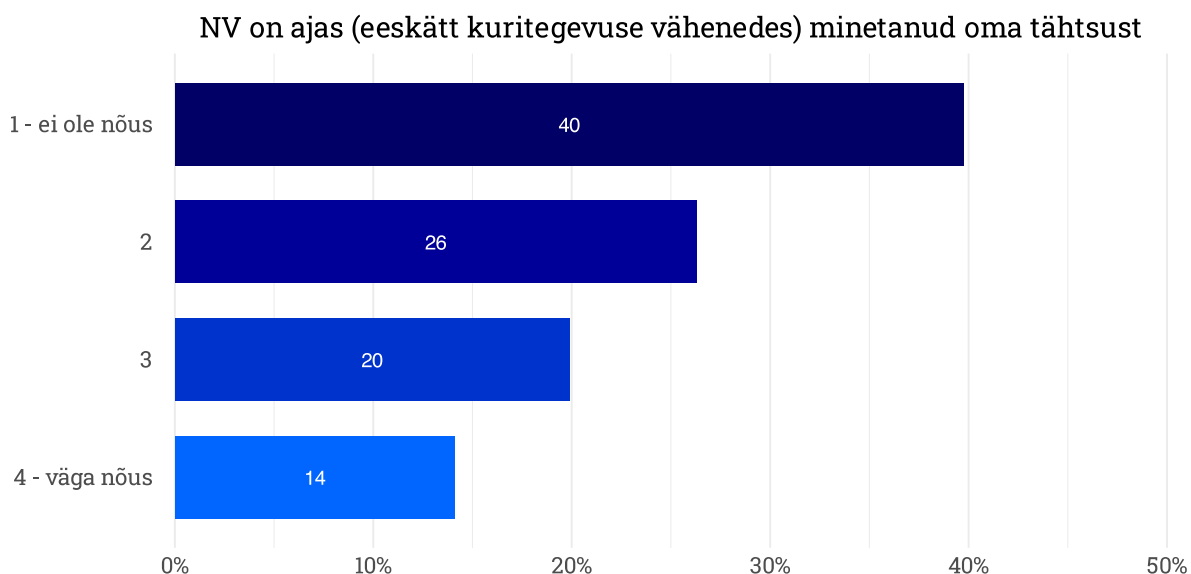
koostöö KOV-iga ja piirkonnapolitseinikuga on läinud sujuvamaks. See ei ole nii küll igal pool, kuid üksikuid näiteid siiski leidub. Näiteks on mõnes piirkonnas toimunud regulaarseid kohtumisi NV sektori ja piirkonnapolitseiniku vahel. Üks intervjueeritud sektorivanem mainib, et nemad kutsuvad piirkonnapolitseiniku või päästeameti esindaja suviti külapäevadele esinema, et kogukonnaliikmed saaksid huvi korral turvalisuse teemal küsimusi küsida.

Lisaks annab NV-sse kuulumine paari sektorivanema sõnul juurde tõsiseltvõetavust KOV-iga suhtlemisel. Intervjueeritud sektorivanema tsitaat ilmestab positiivset mõju selles osas hästi:

Kui on vaja kuskile valda kirjutada midagi, siis üksi kirjutades oled sa üks virisev vanamees, onju, kes kogu aeg... või grafomaan või mida iganes. Aga kui sul on ikkagi mitu allkirja sellel kirjal taga, siis seda kirja võetakse tõsisemalt ja saab vastuseid [KOV-ist] ka kiiremini.

NV sektorivanem

Seega liikmed tajuvad NV liikmeks olemise väärtust, tuues NV peamiste kasuteguritena välja suurema turvatunde, tugevama kogukonna ja sisukamad koostöökogemused eri osapooltega. Samamoodi ilmestavad uuringu käigus kogutud küsitlusandmed seda, et liitunud tajuvad NV väärtust. Nimelt ei ole suur osa küsitlusele vastanud sektorivanematest ja liikmetest (66%) nõus väitega, et NV on ajas (eeskätt kuritegevuse vähenedes) minetanud oma tähtsust (vt Joonis 2). Vähem nõustuvad väitega seejuures need, kes peavad oma sektorit aktiivsemaks. See võib viidata sellele, et sektorites, kus inimesed on aktiivsed ja leiavad uusi tegevusi, mida üheskoos ette võtta, tajuvad liikmed NV-t ka muutunud oludes asjakohase ja vajalikuna, mis omakorda aitabki tagada NV liikumise jätkusuutlikkust.



Joonis 2. Sektorivanemate ja liikmete nõustumine NV tähtsuse minetamise väitega, vastajate osakaal (%), n=160, NA=4. Allikas: uuringu käigus kogutud küsitlusandmed.

Liikmete kõrge rahulolu MTÜ Eesti Naabrivalve tegevusega

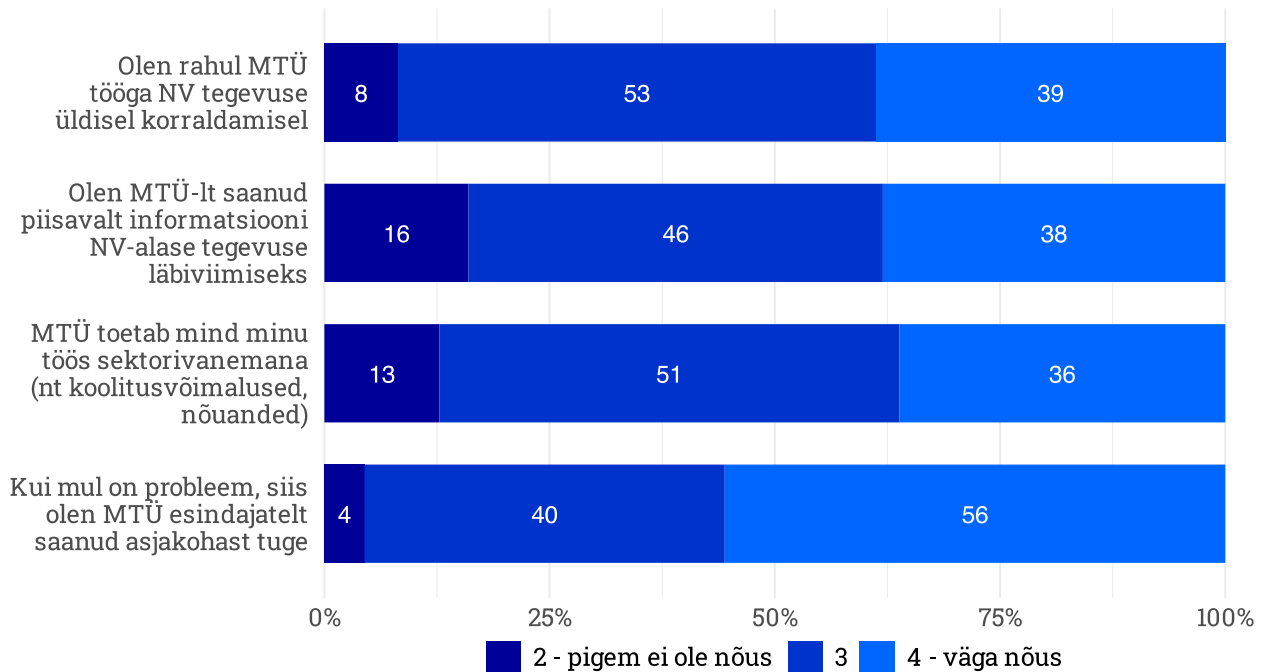
NV-ga liitunud inimesed on rahul oma kokkupuudetega MTÜ-ga Eesti Naabrivalve, kes NV liikumist eest veab, ning ühingu poolt tehtava tööga. Seda kinnitavad nii sektorivanemate ja liikmetega tehtud intervjuud kui ka uuringu käigus kogutud küsitlusandmed. Ühinguga puutuvad NV liikmetest rohkem kokku sektorivanemad, kuna nad on vastutavad MTÜ ja sektori vahelise suhtluse eest, seega on siinses alapeatükis peamiselt keskendunud nende kogemustele.

Liitunud kirjeldavad oma kokkupuudet MTÜ esindajatega meeldiva kogemusena. Intervjuudest NV sektorivanemate ja liikmetega selgub, et sektorivanemate tõstatatud küsimustele vastatakse MTÜ-st kiiresti, ollakse abivalmid ning pakutakse muredele asjakohaseid lahendusi. Ühe sektorivanema sõnul on just ühingult saadav tugi oluline tegur, mis tema NV-s tegutsemist toetab. Samuti kiidetakse MTÜ poolt pakutavaid videokoolitusi, mis on õpetlikud ja asjalike esinejatega.

Üks intervjuueeritud liige omakorda näitlikustab, kuidas MTÜ reageerib alati kiirelt sektori päringutele:

Ükskõik mis küsimus on, alati Marek Väljari [MTÜ tegevjuht] väga operatiivselt kohe reageerib. "Oh, uusi tahvleid? Pole probleemi. Kui vana teil seal on? Oh, teil on see nii vana! Kuule, me saadame selle tasuta; see on teil nii vana juba
NV sektori liige

Joonis 3 näitab sektorivanemate hinnanguid MTÜ-ga seotud väidetele käesoleva uuringu käigus läbiviidud küsitluses. Tähelepanuväärne on, et ühtegi väidet ei ole hinnatud hindega 1. Küsitlusele vastanud sektorivanematest suur enamus (92%) on rahul MTÜ Eesti Naabrivalve tööga NV tegevuse korraldamisel. Sektorivanemad on rahul ka ühingu poolt pakutava toega. Neist valdav osa (87%) leiab, et ühing toetab neid nende töös sektorivanemana ja 84% nõustub väitega, et nad on saanud MTÜ-lt Eesti Naabrivalve piisavalt informatsiooni naabrivalvealase tegevuse läbiviimiseks. Peaaegu kõik (96%) leiavad, et on probleemi korral ühingu esindajatel saanud asjakohast tuge.



Joonis 3. Sektorivanemate nõustumine MTÜ-d Eesti Naabrivälise puudutavate väidetega, vastajate osakaal (%), n=51, NA=1-6. Allikas: uuringu käigus kogutud küsitlusandmed.

Küsitluse avatud küsimustele vastates toovad sektorivanemad välja, et MTÜ poole on nad pöördunud olmeliste muredega nagu uute liikmete registreerimine, plakatite uuendamine, kuid ka siseturvalisuse teemaliste küsimustega.

Spetsiaalselt tõstetakse esile ühingu tegevjuhti, kellega on liitunud enim kokkupuuteid olnud ning kelle olemasolu ja võimalust temaga otse kontakteeruda näevad mitmed sektorivanemad NV lisaväärtusena. Kõrgelt hinnatakse kiiret ja asjalikku abi piirkonnas aset leidnud probleemidega tegelemiseks ning positiivset suhtluskogemust. Näiteks kiidab üks sektorivanem tegevjuhi head müügitööd tutvumisüritusel, mis motiveeris teda sektorit looma:

Mareku [ühingu tegevjuhi] tugi on alati olemas /.../ Kui peaks midagi olema, mingi küsimus, siis alati saab vastuse. Ja ta ise on nii rõõmsameelne ja nii positiivne... Otsest MTÜ-ga kokkupuudet mul ei ole, aga just tema, kes seda [NV-t] meile tutvustas /.../ et kui tema ei oleks seda teinud, siis ma arvan, et ei tea, kas oleks liitunud... ei oska öelda. Aga ta oskas seda meile nii hästi selgitada. Ja meie inimesed, kui me tutvusime sellega [NV-ga], siis ta hästi lihtsasti ja mõnusalt rääkis ja hästi loogiliselt kõigile... Kõik põlvkonnad olid esindatud antud tutvustamisüritusel ja kõik said sellest ühtemoodi aru.

NV sektorivanem

2.2. Jätksuutlikkust pärssivad tegurid

Olgugi et leidub NV-t toetavaid faktoreid, võib nii uuringu käigus teostatud intervjuude kui küsitlustulemuste põhjal ühtlasi välja tuua mitmeid tegureid, mis mõjutavad NV

jätkusuutlikkust negatiivselt. Osa neist tulenevad väliskeskkonnast, osa aga puudutavad lähemalt just NV korraldust ja toimeleogikat.

Vähenev valmisolek vabatahtlikku tegevusse panustada ja raskused aktiivsuse hoidmisel

„Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018“ (Käger jt, 2019) toob välja, kuidas 2013. ja 2018. aasta võrdluses on regulaarselt⁷ vabatahtlikuna tegutsejate osakaal kahanenud 34%-lt 26%-le. Kui vaadata siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute alusel inimeste huvi hakata vabatahtlikuks konkreetselt NV-s, on ka siin märgata väikest langust – 2018. aastal oli sellest (pigem) huvitatud (või siis juba oldigi NV-s vabatahtlik) 56% vastajatest, 2024. aastal on see näitaja aga 51% (Kantar Emor, 2018; Turu-uuringute AS, 2024a).

Seejuures nähtub 2024. aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu (Turu-uuringute AS, 2024a) tulemustest, et võrreldes 2022. aastaga on inimeste seas vähenenud veendumus, et nad peaksid ise aktiivselt osalema omaenda ja kodukoha turvalisuse tagamisel (tulemus vastavalt enne 90%, nüüd 79%).

Aja jooksul on langenud ka inimeste usaldus NV vastu – 2018. aastal (pigem) usaldas NV-t 78% inimestest, kuid 2024. aastaks on see näitaja langenud 73%-ni (Kantar Emor, 2018; Turu-uuringute AS, 2024a).

Tunnetust, et inimesed ei ole enam eriti alati niisama, midagi vastu saamata panustama, mainiti nii piirkonnapolitseinike, kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundajate, aga ka NV sektorivanemate intervjuudel.

Inimesed mõtlevad seda, et kui ma nüüd astun ühinguusse, mis ma selle eest saan. Aga kui sa nüüd nendele hakkad selgitama, et ei saagi mitte midagi, vaid te saate võimaluse kaasa rääkida enda, ütleme, heaolus, turvalisuses, olmes või nii edasi, siis see ei jõua paljudele kohale.

NV sektorivanem

Üks kohaliku tasandi poliitikakujundaja tõdeb, et lisaks sellele, et kodanike aktiivsus on üldises langustrendis, mõjutab osalusnäitajaid ka see, et erinevaid võimalusi, kuidas vabatahtlikuna panustada, on tulnud aina juurde ning inimesed hajuvad eri tegevuste vahel.

Inimeste madalat aktiivsust ilmestab NV kontekstis ka see, et isegi kui sektoriga on liitunud, ei pruugi paljud liikmed intervjueritud sektorivanemate kogemuse põhjal hiljem tegevustes osaleda. Pigem tullakse kokku reaalse probleemi lahendamiseks, aga ennetavates tegevustes (nt infopäevadel, koolitustel osalemine) osalejaid napib.

Kõnekas on, et sektorivanemad hindavad küsitlustulemuse põhjal oma aktiivsust tunduvalt kõrgemalt kui sektori liikmed. Nimelt peab üle poole (59%) sektorivanematest end viimase

⁷ Regulaarsuse all peetakse silmas panustamist vähemalt üks kord poole aasta jooksul.

aasta jooksul aktiivseks või väga aktiivseks, sektori liikmete puhul on sama näitaja aga pea poole madalam (30%).

Kui sektorivanemad tajuvad, et inimeste aktiivsus on pigem madal ja näiteks sektori ühisüritustele ei tulda kohale, siis sektori liikmed näevad, et sektori aktiivsus sõltub paljuski just sektorivanemast, kes peaks olema tegususe ülalhoidja. Näiteks mainib üks intervjuueeritud sektori liige, et kuigi vahetult NV-ga liitumise järel tundus NV ja sellega seonduv uus ning huvitav, saadi uusi kontakte ning suheldi uute inimestega, siis ajas on entusiasm lahtunud ja kui sektorivanem entusiastlikult ei tegutse, ei ole aktiivne ka sektor.

Võib-olla meil ta selles mõttes on, ma ütlen, pigem vaikselt jäänud, see naabrivalve tegevus. Aga see sõltub ilmselt eestvedajast. Kui eestvedaja võib-olla alg-aastatel oli kuidagi aktiivsem ja tõesti seda kontakti kuidagi sagedamini uuendati või tuli mingit infot, [seda] jagati, siis nüüd see [NV tegevus] on jäänud pigem vaikselt.

NV sektori liige

Märkimisväärne on ka fakt, lausa 39% sektorite liikmetest ei ole kursis, kes juhib nende NV sektorit. Sealjuures on oma sektorivanema teadmine statistiliselt oluliselt seotud sektori ja liikme aktiivsusega. Mida aktiivsemaks ennast ja enda sektorit peetakse, seda enam ollakse ka kursis, kes sektorit juhib.

Seda, et inimeste aktiivsuse alalhoidmine on üks NV jätkusuutlikkuse tagamise võtmekohtadest, tõdevad ka intervjuueeritud SiM-i esindajad. Üks neist leiab, et NV peaks keskselt suutma pakkuda palju selgemat tegevusplaani, mis ja kuidas hakkab sektoris liitumise järel toimuma, et inimeste entusiasm ei lahtuks.

Ja naabrivalve... kui piirkond moodustatakse, siis kõik on alguses väga rõõmsad ja toredad, aga puudu jääbki, et mis nüüd nagu edasi saab? /.../ puudub võib-olla selline selge plaan, et kui mina liitun piirkonnaga, mis nüüd saama hakkab. Naabrivalve kodulehel on küll üleval, et võid tellida neid koolitusi ja võid tellida neid koolitusi, aga kui ma ei telli, ei juhtu ka mitte midagi, ja lihtsalt olengi seal.

SiM-i esindaja

Rääkides inimeste aktiivsusest ja sellest, kuivõrd NV inimesi kõnetab, peab silmas pidama ka seda, et Eestimaa piirkonnad on erinevad ja inimeste motivatsioon, arusaamad, võimalused ning vajadused võivad varieeruda. Mitmed intervjuueeritavad (MTÜ esindaja, PPA esindaja, regionaalse tasandi poliitikakujundaja, piirkonnapolitseinik) toovad eraldi välja näiteks Ida-Virumaa, tõdedes, et seal on inimeste innustamine vabatahtlikku tööd tegema eriti keeruline – pigem kasutavad elanikud oma turvalisuse tagamiseks valvekaameraid, kuid oma aega või raha (liitumismaksuna) ühistegevusse anda ei taheta. PPA esindaja rõhutab, et on äärmiselt oluline uurida, millised teemad sealseid inimesi kõnetaksid ja milliseid sidusust loovaid tegevusi oleksid nad valmis ette võtma.

Ka intervjueritud Kaitseliidu esindaja tõdeb, et Ida-Virumaal on inimeste kaasamine paiguti eriti keeruline ning NV propageerimisel sealses piirkonnas peab hoolega arvestama, milliste sõnumitega seda tehakse:

Vaatame praegu Ida-Virumaale sisse. Kui palju me näeme seal /.../ naabrivalvet?
 /.../ Vaatan sinna Aseri poole – ma näen seal kolme inimest. Ma lähen sealt edasi – on ka Ida-Virumaal põliseesti kogukonnad, kus see [NV] on populaarne. Alutaguse kant ja see... Aga kui ma lähen edasi sealt Sillamäe, Kohtla-Nõmme või mis iganes veel neid kohtasid ette lugeda – ta [NV] ei tööta seal lihtsalt. See sõnum isegi moondub selles keskkonnas, sellepärast et... seda on ka julgeoleku seisukohalt kasulik moonutada. Et näed, riik ei tule appi, vaata.
Kaitseliidu esindaja

Tehnoloogia areng ning sellega seonduv kogukonna sotsiaalmeediagruppide esiletõus ja laialdasem valvekaamerate kasutamine

Väline muutus, mis samuti avaldab pigem negatiivset mõju (juhul kui seda ei osata NV kasuks pöörata – praegu seda kogutud andmetest pigem kahjuks ei ilmne) NV jätkusuutlikkusele või vähemalt senisel kujul toimimisele, on digitaliseerumine ja sellega seonduv kogukonna sotsiaalmeediagruppide esiletõus, aga ka valvekaamerate senisest laialdasem kasutuselevõtt nii avalikus ruumis kui majapidamistes.

Seda, kuidas isegi varem aktiivses NV sektoris on NV meililisti funktsiooni hakanud asendama sotsiaalmeedias toimuv infovahetus, ilmestab hästi ühe intervjueritud sektori liikme öeldu:

Pigem meil on liikunud selleteemaline [kogukonnas toimuva teemaline] suhtlus sotsiaalmeediasse ja küla gruppi. Meil on pigem küla Facebooki grupp, kus siis selliseid asju... Ma ei tea – kuna küla on suurem kui see üks tänav küll, aga kui kusagil mänguväljakul midagi lõhuti või keegi kaotas oma, ma ei tea, bussikaardi ära, või ühesõnaga kõik selline info tegelikult liigub külagrupis. Võib-olla ka sellepärast on see naabrivalve list jäänud soiku.
NV sektori liige

Ka piirkonnapolitseinikud tajuvad, et infovahetus toimub tänapäeval kogukondades aktiivselt just sotsiaalmeedia vahendusel ning NV tähtsus on seetõttu kahanenud.

Kunagi võib-olla tõesti on toiminud see naabrivalve süsteem, aga hetkel neid teavitamise viise on nii palju erinevaid, et pigem on see naabrivalve juba iganenud. Ei ole nagu enam midagi kuulda nendest.
piirkonnapolitseinik

Ühtlasi tõdevad mitmed intervjueritud piirkonnapolitseinikud, et nende vaatenurgast on infot kergem ja kiirem kätte saada sotsiaalmeedia, mitte NV sektori kaudu. Näiteks mainib

üks piirkonnapolitseinikest, et ta jälgib teadlikult iga oma piirkonda kuuluva küla Facebooki lehte. Samas ei jõua kõik piirkonnapolitseinikud oma töös sotsiaalmeediat jälgida, vaid loodavad vahetule suhtlusele kohalikega ega näe NV-s siinkohal lisaväärtust:

Mul on lihtsam minna keset külakauplust sinna [kellegi] juurde, küsida, ma ei tea, müüja käest või kelle käest – ma saan sealt kordades rohkem seda infot, kui ma hakkan otsima, et ei tea millise naabrivalvesektori alla nüüd see koht jääb, et sealt nüüd infot saada. Ütleme nii, et ma ei näe, et oleks minu jaoks mõttekas.

Lihtsalt ma saan selle info, mis mul vaja on, mujalt palju lihtsamini kätte.

piirkonnapolitseinik

Seda, et sotsiaalmeedia grupid pakuvad inimestele organiseerumiseks alternatiivi, vähendades seeläbi vajadust NV järele, tõdevad ka intervjueeritud MTÜ Eesti Naabrivalve esindajad ise. Sama seisukohta väljendas veel üks intervjueeritud kohaliku tasandi poliitikakujundajatest.

Sotsiaalmeedia gruppide esiletõusu kõrval mainivad nii MTÜ Eesti Naabrivalve esindajad, piirkonnapolitseinikud kui kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundajad, et valvekaamerate olemasolu on muutunud üha tavapärasemaks ja seegi võib vähendada inimeste motivatsiooni NV-ga tegeleda. Nimelt peetakse kaamerapilti sageli n-ö tagatiseks, mis toimib üheltpoolt heidutusena ja aitab teisalt vajadusel ka korrarikkujaid ning vargaid tabada.

Ühiskonna muutudes NV senisest rollist enam ei piisa, kuid puudub valmidus katsetada uut

Nagu eelpool välja tõime (vt peatükk 1.3), on NV rolli ning seda, kuivõrd NV inimesi kõnetab, palju mõjutanud üleüldine turvatunde suurenemine ja kuritegevuse vähenemine. Ühelt poolt on see kahtlemata positiivne trend, ent teisalt loob ka vajaduse NV funktsiooni mõtestamiseks uute olude valguses. Olgugi et eelmises alapeatükis näitasime, kuidas NV pole suure osa sektorivanemate ja liikmete arvates oma tähtsust sugugi minetanud, väljendasid mitmed intervjueeritavad siiski ka seisukohta, et NV liikumisest oma praegusel kujul ei pruugi inimeste kõnetamiseks enam piisata. See viitab, et ühiskonnas eksisteerib nõudlus NV tegevuse laiendamiseks just uute ülesannete kaudu, mitte niivõrd läbi praeguse tegevuse eskaleerimise. Seni pole märgatavaid süsteemseid uuendusi just MTÜ Eesti Naabrivalve kui liikumise eestvedaja tasandil aga aset leidnud. On näha, et kui üldse, tegelevad uute tegevustega osa sektoreid pigem omal initsiatiivil, nagu tõime välja ka peatükis 1.3.

Näiteks tõi üks NV liige fookusrühma intervjuul välja, et NV-l ongi keeruline pildil püsida, kui piirkonnas on turvalisuse tase kõrge ja probleeme, millega tegeleda, ei esine. Ka teine intervjueeritud NV liige väljendab arvamust, et ainult esialgsest NV rollist ei pruugi enam piisata, et edasi tegutseda:

Vargusi on jäänud iseenesest vähemaks ja elukeskkond on kõvasti paranenud.

Ka infrastruktuur selles mõttes, et tänavad on rohkem asfalteeritud ja valgustatud ja kõik nii... kõik sedasi, onju. Võib-olla, jah, selline... selline kas siis... kas politsei või Kaitseliidu või Päästeameti vahendaja kohalikul tasandil – äkki niisugune roll võiks siia [NV-sse] juurde tulla.

NV sektori liige

Seda, et NV on Eestis justkui oma traditsioonilisse rolli kinni jäänud ning ei toimu edasiminekut, tõdevad ka intervjueeritud SiM-i esindajad ja PPA esindaja. Viimane leiab, et kui muutusi ette ei võeta ega otsita uut nurka, mille kaudu inimesi muutunud oludes kõnetada, võib NV üldse hääbuda:

Ma arvan, et kui siin muutusi ei tehta, siis ta [NV] vaikselt hakkab hääbuma. /.../ inimesed täna ei mõista, miks ma peaksin kokku tulema mingisuguse vara kaitse teemadel. Ma arvan, et neid kõnetaksid hoopis teised teemad palju rohkem, mis täna ühiskonnas päriselt on olulised ja kus ta saab siis tegelikult ühelt poolt jagada oma muret, saada oskusi nende murede lahendamiseks. Ja see tegelikult loobki seda turvatunnet, turvalisust päriselt, ja sealt tekib ka see jätkusuutlik edasimineku. Mina näen seda, et see [NV] niimoodi jätkusuutlik ei ole. Tuleb tulla ikkagi nende teemadega, mis inimesi kõnetavad, ja siis nad saavad paremini aru, miks ma peaksin naabriga koostööd tegema /.../ Täna selle vara teema keskselt nad ei saa enam aru sellest.

PPA esindaja

Nii intervjueeritud PPA esindaja kui piirkonnapolitseinikud tunnistavad, et NV võimalik hääbumine on murettekitav ning NV ära kaotamist nad kindlasti ei poolda, arvestades kui keeruline oleks hiljem vajaduse või soovi korral sarnast võrgustikku uuesti üles ehitada. See, mida oodatakse, on NV taassünd.

Kuidagi uuesti pilti tagasi tuua. Praegu ongi see, et need sildid veel on üleval, aga kuskil näha neid [NV liikmeid] või kuulda ei ole. Et võiks kuidagi uuesti silma alla tulla tagasi inimestele, et saaks ka rohkem selle [NV] peale mõelda või kaasata ja toimetada.

piirkonnapolitseinik

Oluline on märkida, et NV n-ö uut tulemist takistavad seejuures nii mõnedki asjaolud. Ühelt poolt on probleem ressursside nappus (vt selle teema kohta lähemalt allpool), mis ei võimalda arendustööle keskenduda, nagu viitavad lisaks MTÜ enda esindajatele ka intervjueeritud PPA esindaja ja SiM-i poliitikakujundajad. Teisalt ilmneb, et MTÜ Eesti Naabrivalve kui NV liikumise eestvedaja esindajad on uute tegevuste osas ka laiemas mõttes veidi skeptilised, evides pigem suhtumist, et NV fookus on endiselt kuritegevuse ennetamine ja vähendamine ja iga organisatsioon peakski jääma oma liistude juurde, kuna kõik ei saagi olla kõiges ekspertid ning ka NV ei suuda seda olla.

Naabrivalve on fokuseeritud ennetusele ja kuritegevuse vähendamisele. Täna pakuvad seda juba vabatahtlikud päästjad ja abipolitseinikud ja isegi külaseltsid ja kõik sellised. See tekitab minus mõnes mõttes rahuolematust ka natuke selles vaates just, et nii kui meil see koroonaviiruse epideemia puhkes, siis kõik olid järsku viroloogid ja kui Ukraina sõda puhkes, siis olid kõik sõjanduseksperdid.

Seda on ka vabatahtlikus sektoris tunda, et kõik on mingid eksperdid mingil alal.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja

Siiski tuleb siinkohal meeles pidada, et NV-le uute tegevuste leidmine lisaks klassikalisele rollile, ei tähenda tingimata eri valdkondades süvaekspertiisi loomist, vaid pigem valmisolekut teha koostööd mitmete osapooltega ning olla vahendajaks, nagu viitab ka üks intervjuueritud NV liikmetest, keda eelpool tsiteerisime.

PPA esindaja tõstab muuhulgas uutest tegevustest ja ressursside nappusest rääkides esile, et tema meelest saaks tahtmise korral NV-s uusi asju katsetada ilmselt ka olemasolevate ressursside juures ning küsimus on rohkem viisis, kuidas MTÜ ressursse eri tegevustele suunab.

Ma täna ei keskenduks niivõrd nendele vara kaitsmise teemadele, vaid tooks uusi teemasid sisse. Aga siin meie arvamused [MTÜ-ga] lähevad lahku ja siis tekib see, et „ega täna ressursi ei ole piisavalt – pigem peaks juurde andma“. /.../

Kui sedasi vaadata, et bensiinihinnad on tõesti tõusnud ja selles vaates, siis mõnevõrra võib-olla on seda ressursi vähe. Aga teiselt poolt ma ütleksin, et seda rahakasutust saaks ikkagi natuke teistmoodi suunata – just teemade mõistes.

PPA esindaja

MTÜ Eesti Naabrivalve ressursipuudus nii raha kui personali tasandil

NV liikumise jätkusuutlikkust Eestis ohustab tugevalt MTÜ Eesti Naabrivalve kui liikumise eestvedaja ressursinappus, seda nii raha kui inimressursi mõttes.

2023. aastal olid ühingu aasta tulud ligikaudu 62 000 eurot, millest suure osa (60 000 eurot) moodustas riigipoolne rahastus, mille tagab MTÜ-le tegevustoetusena SiM läbi PPA. Toetuse suurus on püsinud aastaid muutumatuna, nagu tõdeb ka intervjuueritud SiM-i esindaja. Tegevustoetusele lisanduvad liikmetelt saadud tulud ja muud tulud, mille osa tulubaasis võib pidada marginaalseks. (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2024b)

MTÜ kulud olid 2023. aastal ca 69 000 eurot ning sellest valdava enamuse moodustasid tööjõu- ja tegevuskulud. Alaliselt oli ühingul üks käsunduslepingu alusel palgatud töötaja (tegevjuht), kellele maksti töötasu kokku veidi üle 27 000 euro. Lisaks osteti teenuslepingu alusel sisse raamatupidamise-, andmesisestaja- ja maakondliku arendusjuhi teenust. (ibid.)

MTÜ Eesti Naabrivalve esindajad, keda intervjuerisime, väljendavad selget muret ühingu rahastamise üle, rõhutades, et ressursinappus on probleem nii põhitegevuste käigus hoidmise kui ka näiteks koostöösuhete arendamise mõttes. Olukorras, kus raha napib, on prioriteet pigem oma liikmete jaoks olemas olemine, mitte partneritega suhtlemine ning nendega koos üritustel osalemine. See omakorda tähendab, et võrgustuda ja võimalusel uusi tegevussuundi arendada on keeruline.

Olgugi et uuringu käigus tehtud küsitlusele vastanud sektori liikmed ja -vanemad pidasid rahalist ressursi NV sektori aktiivse tegevuse tagamise seisukohalt kõige vähemoluliseks teguriks⁸, jagasid nii mõnedki sektorivanemad fookusrühma intervjuude käigus siiski samuti seisukohta, et ühingu rahalist kitsikust on tunda ja see väljendub kas või selles, et MTÜ-l on tegevjuhi näol vaid üks „õhinapõhine“ esindaja.

Seda, et MTÜ Eesti Naabrivalve ressursipuudus on NV praeguse korralduse puhul üks suurimaid jätkusuutlikkust mõjutavaid murekohti, tunnistavad ka PPA esindaja ja SiM-i esindajad, keda intervjuerisime. See takistab nii nende ülesannete täitmist, mis MTÜ-l enda ja ka siseturvalisuse arengukavast tulenevalt on, aga ka NV tegevuse tugevamat professionaliseerumist (nt MTÜ-sse ühe palgatöötaja kõrvale tiimi loomist) ning uute lahenduste katsetamist.

Ma arvan, et lihtsalt täna selle ressursi juures ei olegi mingit võimalust, et naabrivalve vastaks nendele ootustele, mis poliitikates talle seatud on.
SiM-i esindaja

Et edukalt niimoodi arendada seda [NV-t], seda võiks laiendada ja ressursi sinna juurde natuke anda. See [ressursipuudus] on võib-olla peamine takistus.
PPA esindaja

Intervjueeritud SiM-i esindajad leiavad muuhulgas, et ka KOV-idel võiks olla strateegiline huvi NV-t toetada. Isegi kui selleks puudub raha, võiks KOV abiks olla muude vahenditega – võimaldada koolitusteks ruumide kasutamist, soodustada näiteks Tallinna puhul koostööd munitsipaalpolitseiga jne. Mõned intervjueritud kohaliku tasandi poliitikakujundajad toovad ka välja, et sellist toetust juba pakutaksegi – võimaldatakse ruumide kasutamist ürituste tarbeks, kajastatakse NV tegevusi KOV-i meediakanalites, saadetakse KOV-i inimesi NV üritustele kõnelema jms.

⁸ Uurisime küsitluses NV liikmetelt ja sektorivanematelt seda, mis on nende hinnangul olulisim, et tagada sektori aktiivne tegevus, pakkudes vastusevariantidena välja sektorivanema aktiivsus, sektorivanema pädevused, sektori liikmete aktiivsus, sektori liikmete pädevused, tugi MTÜ Eesti Naabrivalve poolt (nt koolituste või infopäevade näol); rahaline ressurss (nt sümboolne tasu sektorivanematele).

2019. aastal otsustas MTÜ Eesti Naabrivalve kaotada liikmemaksu (varem oli see üks euro aastas eraisikute ja 10 eurot aastas juriidiliste isikute puhul) ning tõsta eraisikute liitumistasu ühelt eurolt 10 eurole majapidamise kohta ning juriidiliste isikute liitumistasu 10 eurolt 100 eurole (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2019). See muudatus kajastub ka ühingu tuludes – kui veel 2018. aastal saadi liikmetelt tulu ca 2800 eurot, siis 2019. aastal langes summa vähem kui 500 euroni ning on edaspidi olnud ligikaudu 1000 euro ringis (v.a. 2023. aastal, mil see oli umbes 600 eurot) (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2020; 2022; 2024b).

Intervjuude käigus meenutasid nii NV sektorite liikmed kui -vanemad aega, mil liikmemaks veel eksisteeris. Seejuures on seisukohad selle osas, kas maks võiks endiselt olemas olla või mitte, vastakad. On nii neid, kes leiavad, et liikmemaksu kogumine kõigilt sektorisse kuulujailt oli korralduslikult väga koormav ning päädis sageli sellega, et sektorivanem maksis pigem kogu summa ise ära, kui neid, kes pooldavad sümboolse liikmemaksu taastamist. Näiteks tõdevad mõned intervjueeritud sektorivanemad, et liikmemaksu kogumine oli stiimul vähemalt kord aastas kõik oma sektoriliikmed läbi käia.

Minu meelest võiks ikka selle sümboolse liikmemaksu taastada. See üks euro või kaks eurot... Aga jah, nagu eelkõneleja ütles – see on ka üks võimalus jälle käia kõik nad [sektori liikmed] läbi ja suhelda ja rääkida. Kuigi meil seda suhtlemise puuduse probleemi nagu ei ole – seda jätkub. Aga miks mitte väike sümboolne liikmemaks.
NV sektorivanem

Seda, et liikmemaksu kogumine hoidis NV sektori sidusust, tõstab esile ka üks intervjueeritud kohaliku tasandi poliitikakujundajatest.

Üks sektorivanem käis aga intervjuul välja idee, et liikmemaksu taaskehtestamise ja kogumise asemel võiks hoopis teatud perioodi (nt viie aasta) järel toimuda NV liikmesuse uuendamine, millega kaasneks ka uuesti liitumistasu (10€) maksmine. See vähendaks iga-aastast liikmemaksu kogumise koormust, ent võimaldaks samal ajal MTÜ-l veidigi lisatulu teenida ja paremini eristada toimivaid sektoreid neist, mis on n-ö varjusurmas.

Peale liikmemaksu on MTÜ Eesti Naabrivalve tulubaasis varem praegusest suuremat rolli mänginud ka projektipõhine rahastus ning toetused erasektorilt ja KOV-idelt. Näiteks 2008. aastal sai MTÜ lisaks väiksematele toetustele suuremas summas toetust nii Tallinna kui Viljandi linnalt (vastavalt ca 460 000 ja 120 000 krooni), aga ka kindlustusfirmalt ERGO (100 000 krooni) (MTÜ Eesti Naabrivalve, 2009). Intervjueeritud MTÜ esindajad meenutavad, et kunagi on ühingu erasponsoriteks olnud ka turvafirma ESS ja lukufirma Abloy. Praegu sellised rahastusallikad puuduvad.

MTÜ esindajatega tehtud intervjuul selgub, et vähemalt üks MTÜ esindajatest on projektipõhise rahastuse suhtes skeptiline ja seisukohal, et ühingu tegevusega hästi haakuvaid projektivoore ei ole. Samal ajal tõdeb teine MTÜ esindajatest, rõhutades, et tegemist

on tema isikliku arvamusega, et ühingu tulubaas peaks olema mitmekesisem ja täielikult riigi poolt toetatuna MTÜ toimima ei peaks:

Kui ainult riik rahastab ja inimesed ei leia, et seda vaja on ja mingit osalust ei ole, siis see ei ole kodanikuühiskond enam. Ja see on muidugi ka meie enda mõttekoht, et kuidas me natuke seda balanssi muudame. Praegu on ta väga kaldu riigi rahastusele ja meil ei ole muud rahastust. Ei ole erasponsoreid, ei ole projekte ja see liikmemaksu [ilmselt peab silmas liitumistasusid; liikmemaksu enam ei koguta] osa ei ole ka nii suur. Kui inimestel seda organisatsiooni vaja ei ole, siis mina leian, et parem karm lõpp kui selline lõputu venimine.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja

Ebapiisava rahastusega on tugevalt seotud ka MTÜ inimressursi puudus ja sellest tingitud olukord, kus ühingul on vaid üks alaline töötaja. MTÜ juhatus tegutseb vabatahtlikkuse alusel tasu saamata (intervjuu MTÜ Eesti Naabrivalve esindajatega). Nii intervjuueeritud PPA esindaja kui MTÜ enda esindajad tõdevad, et kogu tegevus taandub sisuliselt vaid tegevjuhile. Selline toimeleotika ei saa aga olla jätkusuutlik korralduslikult, rääkimata NV arendamisest.

Lisaks tunnetab intervjuueeritud MTÜ esindaja vajadust turundus- ja kommunikatsioonialase kompetentsi järele, mis ühingul praegu piisaval määral puudub, pärssides omakorda ühingu elujõulisust.

Nii MTÜ esindajad kui ka üks intervjuueeritud kohaliku tasandi poliitikakujundajatest meenutavad ühtlasi, et ühing oli aktiivsem ja silmapaistvam ajal, mil peale tegevjuhi olid MTÜ-s ametis ka tasustatud piirkondlikud juhid.

Ma mäletan ka seda aega, kui olid igas maakonnas naabrivalve esindajad ehk siis naabrivalve baseerus ka võrgustikutööl. Selleks olid neil tookord muidugi ka teatud projektirahad. Iga esindaja sai väikest palgakest. Aga siis oli see naabrivalve ka hästi elus ja ta arenes hästi jõudsalt.

regionaalse tasandi poliitikakujundaja

Sektorite toetumine üksikutele sädeinimestele, kel pole lõputut jaksu ega ka järelkasvu

Asjaolu, et aktiivse ja südika sektorivanema olemasolu on NV jaoks elutähtis, rõhutavad mitmed uuringusse kaasatud osapooled. Näiteks peavad küsitlusele vastanud sektoriliikmed ja -vanemad sektori aktiivse tegevuse tagamise vaatenurgast kõigist teistest teguritest olulisemaks just sektorivanema pädevusi, aga ka aktiivsust. Ka intervjuueeritud MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja tõstab esile aktiivsete sektorivanemate olulisust selles, et NV piirkondades „elu käiks“. Samamoodi mainivad piirkonnapolitseinikud NV jätkusuutlikkuse tagamise olulise tegurina just sektorivanemate aktiivsust ja kompetentse.

Intervjuueeritud SiM-i esindaja sõnul on sektorivanemal eestvedajana muuhulgas tähtis roll teistele liikmetele meeldiva osalus kogemuse loomisel. Kui sektori loomisele ei järgne

aktiivsust ja tegevused jäävad soiku, kaotavad ka teised motivatsiooni ja neid uuesti aktiveerida on väga keeruline.

Seda, kuidas sektorivanema entusiastlik tegutsemine saab olla inspiratsiooniks ka teistele kogukonnaliikmetele, peegeldab hästi ühe intervjueritud sektorivanema kirjeldus:

Ma olen igasugustesse meililistidesse ennast kirja pannud ja muuhulgas on ju ka see, et nende detailplaneeringute teated tulevad postkasti. Ja alati ma need teated kõik loen läbi, mis on naaberkülades ja mis on meie külades planeeritud, kui keegi hakkab midagi ehitama või mingi tee-ehitus on tulemas. Siis see käivitab ka uuesti naabruskonna teavitamise. Ja isegi üks kord juhtus niimoodi, et naaberkülas, kus naabrivalvesektorit üldse ei ole /.../ ma kohaliku käest küsisin, et kas te olete kursis, et teie külla tahetakse mobiilimasti püstitada? Ja siis nad ei olnud kursis, ja siis läksid valda kohe ja siis tulemus oli see, et see mobiilimast püstitatakse hoopis mujale.

NV sektorivanem

Niisiis on selge, et n-ö sädeinimeste roll eestvedajana on NV jätkusuutlikkuse seisukohalt äärmiselt oluline. Seda enam teeb aga pärssiva tegurina muret asjaolu, et peale selle, et MTÜ-s Eesti Naabrivalve napib inimressursi ühingu tegevuste ja ka laiemalt NV liikumise arendamiseks, on inimeste puudus ja nende läbipõlemine proovikivi ka sektorite tasandil.

Üks intervjueritud sektorivanematest tõdeb selgelt, et sektorivanemana on oma rolli võimalikult efektiivsel täitmisel peamiseks takistuseks ajapuudus, sest NV-ga tegeletakse põhitöö kõrvalt vabatahtlikuna. Samuti on proovikiviks sektorivanema rolli üle andmine – üks intervjueritud sektorivanematest toob esile, kuidas ta proovis leida endale järeltulijat, kuid see ei õnnestunud, mistõttu täidab ta seda rolli ikkagi ise edasi.

Nii õnnelikult ei ole aga läinud ühel teisel sektoril, mille liige kirjeldas samamoodi olukorda, kus sektorivanem otsis endale järglast, ent seda leidmata jäi soiku kogu sektori tegevus:

Pigem on kuidagi see naabrivalve ära vajunud. Leidsin just ka oma meilboksist paari aasta taguse kirja, kus küsiti: "kas sa tahad [sektorit] eest vedada?". See oli vist viimane kiri, mille ma leidsin. Tundub, et eestvedaja väsis ära.

NV sektori liige

Eelkirjeldatu ilmestab selgelt, kuidas NV jätkusuutlikkuse seisukohalt võib olla risk, kui sektorite tegevus toetub vaid ühele inimesele. Seda rõhutavad ka intervjueritud PPA esindaja, kohaliku tasandi poliitikakujundaja ning sektoriliikmed ise. Kõik nimetatud osapooled näevad seejuures lahendusena seda, et sektori eestvedajaid võiks olla rohkem kui üks, et vältida ühe sädeinimese läbipõlemist ja seetõttu kogu tegevuse katkemist.

Meil on popp siin rääkida, et tuleb otsida neid särainimesi, aga ega see särainimene ka ükskord ju kustub ära või liigub ära. Kõik ei saa ju ühe inimese taga olla. See peab olema selline laiem tegevus, et olenemata sellest, mis ühe inimesega juhtub, on teised need, kes seda [tegevust] jätkavad. Ja sinna võib-olla tõesti seda teravikku väga palju ei ole osutatud, kui üldse.

PPA esindaja

Arvestades, et inimesed on tänapäeval üha mobiilsema eluviisiga, võiks sektoriliikmete hinnangul mitmest sektori eestvedajast kasu olla ka puhtpraktilises mõttes:

Meil on ju palju inimesi, kes käivad ka tööreisidel ja käivad pikemalt puhkamas. Et oleks sektsioonis [peab silmas sektorit] kaks inimest naabrivalves /.../ kelle poole saab pöörduda, kui on mingi probleem. Kui inimest ei ole füüsiliselt kohal ja teine inimene näiteks on kohal – et oleks kaks sektsiooni juhti näiteks. Või sektsioonijuhi abi või midagi sellist.

NV sektori liige

Üks intervjuueeritud sektorivanematest leiab muuhulgas, et tublide inimeste, sh ka sektori liikmete, tunnustamine on samuti äärmiselt oluline ja seega aspekt, millele tuleks ühingu tegevuses senisest enam tähelepanu pöörata, sh ressursside paigutamise mõttes:

Olengi päris oma taskust üritustel inimesi tunnustanud, kes meil on mingisuguse hästi olulise asjaga aidanud kedagi või olnud aktiivne. Olen kutsunud rahva ette, tunnustanud, andnud kingituse ja see [on] puhtalt minu enda eralõbu siis olnud.

NV sektorivanem

Piirkonnapolitseinike ja NV sektorite omavaheline side on nõrk

NV liitumislepingu⁹ järgi on politsei kui ühe lepingut allkirjastava poole õigused ja kohustused NV raames järgmised:

- edastab NV sektori vanema kaudu NV sektori liikmetele NV-ks vajalikku informatsiooni;
- annab tagasisidet NV sektori liikmetelt saadud tähelepanekutele;
- teavitab omapoolset kontaktisikut (ehk piirkonnapolitseinikku) NV lepingust ning instrueerib kontaktisikut naabrivalvealaseks koostööks teiste lepingu osapooltega¹⁰;
- osaleb teiste lepingu osapoolte kutsel naabrivalvealastel kogunemistel (infopäevadel, ümarlaudadel jms);
- õpetab ja selgitab naabrivalvealastel kogunemistel (infopäevadel, ümarlaudadel jms) NV sektori liikmetele süüteo ennetamise meetodeid ja vastavat käitumist;

⁹ Vt lähemalt lepingupõhja: https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Lepinguga_saate_tutvuda.pdf

¹⁰ Lepingu allkirjastavad MTÜ Eesti Naabrivalve, KOV-i, kohaliku politseiüksuse ja loodava NV sektori esindajad.

- teavitab lepingu osapooli haldusterritooriumil toimuvatest avalikkusele suunatud süüteo ennetuse üritustest.

Tõime eelmises alapeatükis seoses NV väärtusega liikmete silmis välja, et nii mõnelgi juhul on NV-sse kuulumine aidanud kaasa kogukonna ja politsei vahelisele tihedamale infovahetusele. Kahjuks jäi uuringu käigus tehtud eri osapoolte intervjuudest enamasti kõlama aga see, et NV ja piirkonnapolitseinike koostöö ei ole päris selline, nagu kohustuste järgi peaks, ning nende kahe olulise turvalisusesse panustava osapoolte omavaheline side on pigem nõrk. Probleemi olemasolu tõdeb ka SiM poliitikakujundajana, tunnistades, et praegu on piirkonnapolitseiniku ja NV sektori omavaheline koostöö ning infovahetus pigem puudulik ja osapoolte tegevused ei täienda teineteist. Ühe takistava asjaoluna nähakse seejuures piirkonnapolitseinike suurt töökoormust, mis ei pruugi jätta piisavalt aega NV sektori liikmetega suhtlemiseks, nende juhendamiseks jne.

Näiteks üks intervjuueeritud sektorivanematest kirjeldab, kuidas side oma piirkonna politseinikuga on ajas jäänud ühe nõrgemaks ja enam ei oldagi kursis sellega, kes piirkonnapolitseiniku rollis parasjagu on:

[NV sektori tegutsemise] esimestel aastatel saime kord aastas vähemalt kokku. Aga ma ei tea – viimasel kuuel, seitsmel, kaheksal aastal pole näinud ja ei teagi, kes see piirkonnapolitseinik enam on. PPA-s on juba neid koondamisi nii palju olnud. Nad on nii ülekoormatud, et nad ei jõua enam käia oma vabast ajast inimestega kohtumas.
NV sektorivanem

Ka sektori liikmete fookusrühma intervjuudes väljendavad osalejad arvamust, et kokkupuude oma piirkonna politseinikuga on pigem vähene, kuid sektori liikmed sooviksid, et suhtlus politseiga oleks tihedam. Seejuures mainib üks intervjuueeritud sektori liige, et ta saadab sektori aastaaruande lisaks MTÜ-le Eesti Naabrivalve alati ka KOV-i esindajale ja piirkonnapolitseinikule, ent ta tahaks, et infovahetus toimiks ka politsei initsiatiivil ehk vahel jagaks piirkonnapolitseinik infot oma vaatenurgast ka sektori liikmetele.

On märgiline, et kõikidest fookusrühma intervjuudel osalenud piirkonnapolitseinikest (14) ei osanud enamus öelda, kas nende piirkonnas tegutsev(ad) NV sektor(id) on realselt aktiivsed või mitte. Oli ka neid, kes polnud üldse kursis sektorite olemasoluga oma piirkonnas ja tutvusid vastava infoga intervjuu käigus MTÜ Eesti Naabrivalve kodulehte uurides. Kõik intervjuueeritud piirkonnapolitseinikud tõdesid, et nende kokkupuude NV-ga on minimaalne (nt oli üks politseinikest käinud kunagi jaoskonnajuhiga NV lepingu allkirjastamisel; ükskikutel kordadel mainiti NV koosolekutel osalemist) või lausa olematu. On mõttekoht, kas piirkonnapolitseinike sidet vähemalt juurde loodavate sektoritega võiks tihendada see, kui piirkonnapolitseinik peakski alati jaoskonnajuhiga sektorite loomise ja lepingu allkirjastamise juures viibima, et kogukonnaliikmetega tutvuda ning esmane kontakt luua.

Üks intervjuueritud piirkonnapolitseinikest leiab, et kui NV sektor on loodud, võiksid toimuda korrapärased NV koosolekud, kuhu kutsutakse ka piirkonnapolitseinik. Oma piirkonnas tema selliste koosolekute toimumisest kuulnud ei ole ja arvab, et pole seejuures tegelikult millestki ka ilma jäänud. Ühelt poolt on politseiniku arvamus, et koosolekud peaksid toimuma ja neil osalema ka politseinik, asjakohane. Teisalt jääb aga mulje, et initsiatiiv omavaheliseks suhtluseks ning koostööks peaks politseiniku meelest kindlasti tulema NV sektori poolt, samas kui NV lepingu järgi võib ka politseinik ise olla see, kes kontakti loob, edastades sektorile nt infot piirkonnas toimuvast.

Intervjuudest piirkonnapolitseinikega peegeldub, et kohati politseinikud ei mõista või ei ole enda jaoks piisavalt lahti mõtestanud NV rolli ja võimalikku kasutegurit kogukonnakeskses politseitöös. Näiteks väljendas osa intervjuueritud piirkonnapolitseinikest seisukohta, et kui kogukonnas midagi juhtub, saab info kätte niikuinii ning selleks pole tingimata vaja NV-t. Samuti jagas üks politseinikest oma kogemust, kuidas inimesed üldiselt ei tahagi, et naabrid muredest teaksid, vaid eelistavad probleemi korral suhelda otse politseinikuga.

Pigem ma ütleks, et Eesti inimene on selline, et ta ei tahagi, et naaber ta probleemidest nii väga teaks. Kui tal ongi mure, siis ta tahaks selle võimalikult vaikselt korda saada ja ära lahendada. Mida vähem need naabrid teavad... Sest ega seal naabrivalves on ju ka erinevad inimesed koos. Nad ei ole kõik omavahel sõbrad, nad ei suhtle omavahel. Ja eks seda parastamist ja kõike tuleb. Maapiirkonnas eriti, kus võib-olla see nii-öelda haridustase on ka natuke madalam kohati. Ta pigem suhtleb minuga privaatsetl, räägib asja ära ja tegeleme sellega. Tal ei ole iseenesest üldse... See, et see naabrivalve, ja mingid naabrid peaks sellest teadma... Mida vähem nad teavad, seda parem [inimese meelest]. See on minu kogemus.

piirkonnapolitseinik

Neist seisukohtadest jääb vähemalt meie teostatud intervjuude põhjal mulje, et piirkonnapolitseinikud mõtlevad kohati üsna probleemikeskselt ehk mõtestavad NV võimalikku kasutegurit vaid selle kaudu, kas NV-st võiks olla abi konkreetsete juhtumite/probleemide lahendamisel (ja sel juhul nad seda kasu eriti ei näe), kuid mitte läbi kogukondliku kuriteoennetuse prisma.

NV ja piirkonnapolitseinike nõrgavõitu sideme võtab hästi kokku tsitaat, mis ilmestab seda, kuidas koostöö puudumisel ei osatagi väga näha, millist väärtust võiks teise osapoolega koos tegutsemine pakkuda:

Ma ei oskagi mingeid kindlaid naabrivalve eesmärkidega sihte seada. /.../
Loomulikult oleks tore võib-olla, kui oleks üks kindel inimene, kelle kaudu...
kuhu see info kõik sisse jookseks ja sealt nagu saaks selle edasi. Aga noh, oleme
niimoodi harjunud ja ei oskagi hetkel midagi paremat tahta.
piirkonnapolitseinik

Teiste osapoolte senine koostöökogemus jätab soovida

Tõime eelpool välja, et MTÜ Eesti Naabrivalve valmidus ja võimekus olemasolevaid ressursse arvesse võttes NV tegevust arendada ja katsetada NV klassikalise (kuritegevust ennetava ja vähendava) rolli kõrval uusi tegevusi on pigem vähene. Lisaks teatavale skeptilisusele võimalike uute tegevussuundade suhtes, tunnetavad mitmed NV tegevusega seotud osapooled, et ka ühingu koostöövalmidus jätab soovida. Intervjuude põhjal võib väita, et koostöökogemus on jäänud kehvapoolseks eeskätt olukordades, kus partner on oodanud ühingult rohkem initsiatiivikut, või juhtudel, kus koos on üritatud ette võtta midagi, mis läheb kaugemale NV traditsioonilisest rollist. Seda muljet peegeldavad nii intervjueeritud PPA esindaja, Päästeameti esindaja kui ka mõned kohaliku tasandi poliitikakujundajad. Näiteks toob üks kohaliku tasandi poliitikakujundajatest välja, et NV sisend kohaliku elu kujundamisel oleks tervitatav palju suuremal määral, kui MTÜ seda praegu pakkuda suudab:

Naabrivalvega meil tegelikult väga aktiivset koostööd [intervjueeritav nimetab konkreetset linnaosa] poolt ei olnud. Koostöö, ütleme, oli pigem selline informatiivne. Me teadsime, millised korteriühistud millistes piirkondades on kaasatud sinna gruppi ja edasine koostöö võimalike selliste näiteks turvaprobleemidega või korteriühistute muredega tegelikult läks juba otse... see koostöö toimis juba otse linnaosavalitsuse ja korteriühistute vahel. Nii et võib öelda, et minu kogemus oli see, et pigem selle MTÜ roll oli sümbolsem. Oleks võinud muidugi olla tihedam [koostöö] ja võib-olla oleks võinud rohkem saada sisendit, et mida siis [intervjueeritav nimetab konkreetset linna] linnalt oodatakse ühes või teises piirkonnas, mida siis peaks muutma või ära tegema.
kohaliku tasandi poliitikakujundaja

Samuti tõdeb üks regiooni tasandi poliitikakujundaja, et NV võiks KOV-e ja ka maakondi (nt omavalitsusliitude kaudu) rohkem kaasata.

On ka juhtumeid, kus teiste asutuste esindajad on soovinud NV-ga koostööd arendada ja ühiselt midagi ette võtta, kuid selle käigus on tunnetatud, et MTÜ Eesti Naabrivalve poolt napib initsiatiivi, mistõttu on koostöö ka soiku jäänud:

2022, kuna siis oli juba suurem agressioon Ukraina vastu Venemaa poolt tehtud, siis tegelikult sellel kohtumisel sai ka Naabrivalvele [peab silmas MTÜ-d] antud edasi info, et tänane tegevus, millega nad tegelevad, praeguses olukorras otstarbekas ei ole. Et väga tõsiselt tasuks kaaluda elanikkonna kaitse rolli ja sellise funktsiooni võtmist. Aga antud ajahetkel see siis ei kleepinud, see mõte.

Praegu see koostöö on väga tagasihoidlik.

kohaliku tasandi poliitikakujundaja

Ma olen nüüd viimased poolteist aastat tegelenud kriisiks valmisolekuga.

Tegelikult oli meil Siseministeeriumiga mingi aeg kokkulepe, et me hakkaksime naabrivalvega koostööd tegema selliselt, et ka nemad võiksid oma nendes piirkondades hakata natuke rohkem tegelema selle kriisiks valmisoleku temaatikaga kui selle varguste ennetamisega, mille jaoks ta [NV] alguses loodud sai, eks ole. Siis meil oli korduvalt [MTÜ esindajaga] koosolekuid ja /.../ ei saanud seda koostööd vedama. Meil olid /.../ piirkondades osad kohtumised, mis olid

Naabrivalve poolt korraldatud. Mõte oli selles, et naabrivalve kutsub oma seltskonnad kokku ja pääste läheb räägib siis, et miks see kriisivalmidus oluline on ja kuidas te kogukonnaga koos saaksite midagi teha ja nii edasi. Siis meil oli koosolekuid, kus oli kaks inimest. Kus pääste inimesi oli rohkem kui neid naabrivalve inimesi. Kas neil ei olnud huvi, kas Naabrivalve ise ei teinud piisavalt seda lobitööd? Ma ei tea. Seda tausta ma väga palju ei tea ja ühel hetkel [MTÜ esindaja] kadus natukene pildist ära. Ja kui oligi näha, et huvi ei ole, siis meie ei hakanud ka rohkem suruma, sest nägimegi, et ressursi pole mõttekas niimoodi kulutada, kui sul on kaks inimest ja koolitajaid kolm näiteks.

Päästeameti esindaja

Märgiline on seegi, et KOV-id, kes võiksid ja NV liitumislepingust tulenevalt ka peaksid olema liikumisele lähedaseks koostööpartneriks, ei näi uuringu käigus tehtud intervjuude põhjal seda alati sugugi olevat. Näiteks ei tea kaheksast intervjuueeritud kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundajast kolm üldse, millega täpselt nende piirkonna NV sektorid tegelevad, kui palju neid on jne – kokkupuude sisuliselt puudub. Seegi ilmestab seda, et NV ja teiste osapoolte koostöö saaks olla parem, kusjuures ühist tegutsemist võiksid initsieerida ükskõik kumb osapool, ent eelduslikult peaks NV liikumise eestvedajatel olema enim motivatsiooni NV jätkusuutlikkuse nimel tegutseda.

2.3. Vahekokkuvõte

NV liikumise jätkusuutlikkust mõjutavad mitmed, nii toetavad kui takistavad, tegurid.

Toetavad tegurid on eelkõige seotud NV-ga liitunud rahuloluga. Nimelt tajuvad NV

sektorite liikmed ja sektorivanemad NV liikmeks olemist väärtusena ja võib öelda, et nende kõrge rahulolu ongi üks peamisi tegureid, mis liikumise elujõulisust tagab.

Liitunud hindavad, et NV on aidanud neil muuta oma kodukohta turvalisemaks, muutnud kogukonda sidusamaks ja toetanud kogukonnaliikmete omavahelist võrgustumist ning suhtlemist. Vähemal määral, kuid kohati tajuvad liitunud ka seda, et koostöö KOV-iga ja piirkonnapolitseinikuga on läinud sujuvamaks ning NV-sse kuulumine on andnud kogukonnale juurde tõsiseltvõetavust KOV-iga suhtlemisel.

Liikmete rahulolu on kõrge ka MTÜ Eesti Naabrivalve tegevusega. Liitunud kirjeldavad oma kokkupuudet MTÜ esindajatega meeldiva kogemusena – tõstatatud küsimustele vastatakse MTÜ-st kiiresti, ollakse abivalmid ning pakutakse muredele asjakohaseid lahendusi. Märkimisväärselt suur enamus (92%) sektorivanematest on rahul MTÜ Eesti Naabrivalve tööga NV tegevuse korraldamisel.

Seevastu proovikivideks on nii inimeste vähenev valmisolek vabatahtlikku tegevusse panustada, aga ka tehnoloogia areng ning sellega seonduv kogukonna sotsiaalmeediagruppide esiletõus ja laialdasem valvekaamerate kasutamine. Uusi tehnoloogilisi lahendusi pole suudetud enda kasuks pöörata, seega hetkel need pigem õnnestavad NV rolli turvalisuse tagamisele kaasa aitamisega.

NV jätkusuutlikkust mõjutab negatiivselt ka see, kui liikumine ei suuda muutuvate oludega kaasas käia ja oma tegevust kohandada. Seni pole märgatavaid süsteemseid uuendusi just MTÜ Eesti Naabrivalve kui liikumise eestvedaja tasandil aset leidnud. Kui üldse, tegelevad uute tegevustega osa sektoreid pigem omal initsiatiivil.

Ohukohaks on jätkusuutlikkuse vaatest veel MTÜ Eesti Naabrivalve kui liikumise eestvedaja ressursinappus, seda nii raha kui personali mõttes. NV liikumist ei ole realistlik edendada olukorras, kus ühingul on vaid üks alaline töötaja ning valdavas osas vaid üks rahastusallikas ehk riigipoolne toetus, mis on püsinud aastaid muutumatuna. Tulubaasi mitmekesistamine (näiteks erasektoriga koostöös, projektirahasid kaasates) on elulise tähtsusega, et hoida MTÜ töös ja NV liikumine elujõulisena.

Samavõrd oluline on jätkusuutlikkuse seisukohalt sädeinimeste roll sektorite eestvedajana. Aktiivsed ja tegusad sektorivanemad hoiavad NV-t ülal ja motiveerivad ka teisi inimesi. Samas on murekoht sektorivanemate pea olematu järelkasv ja sellest tulenev inimeste läbipõlemine, kuna oma rolli ei saa väsimise korral üle anda. Halvima stsenaariumi vältimiseks peavad intervjuueeritavad vajalikuks muuta NV korraldust nii, et sektori eestvedajaid võiks olla rohkem kui üks. Ühtlasi tuleks rohkem tähelepanu pöörata sädeinimeste tunnustamisele.

Murettekitav on seegi, et piirkonnapolitseinike ja NV sektorite side on nõrk – omavaheline koostöö ning infovahetus on pigem puudulik ja osapoolte tegevused ei

täiendada teineteist. Intervjueeritud piirkonnapolitseinike näitel võib öelda, et piirkonnapolitseid ja NV sektori kokkupuude on minimaalne ja politseinikud ei mõista või ei ole enda jaoks piisavalt lahti mõtestanud NV rolli ja võimalikku kasutegurit kogukonnakeskses politseitöös. Samal ajal soovivad NV-ga liitunud, et suhtlus politseiga oleks tihedam ja koostöö sisulisem.

NV liikumise jätkusuutlikkust ei soosi ka asjaolu, et teiste osapoolte senine koostöökogemus NV-ga jätab soovida. Seda eriti olukordades, kus partner on oodanud NV ühingult rohkem initsiatiivikut, või juhtudel, kus koos on üritatud ette võtta midagi, mis läheb kaugemale NV traditsioonilisest rollist.

Vaadates toetavaid ja takistavaid tegureid tervikuna, on ilmne, et ühe liikumise elujõulisuse seisukohast väga olulised aspektid nagu NV väärtuse tajumine ja liikmete rahulolu on praegu edukalt täidetud. See süstib lootust NV jätkusuutlikkuse mõttes. Teisalt on liikumise teel mitmeid proovikivisid, mis eeldavad, et NV suudab kohaneda muutunud oludega, laiendada oma tulubaasi ja panustada oma inimestesse nii MTÜ kui sektorite tasandil ning teha senisest enam koostööd teiste osapooltega, et üheskoos liikumist edendada.

3. Ootused naabrivalve korraldusele

Selles peatükis anname ülevaate, millised on ootused, mis erinevatel osapooltel NV korraldusele on. Siinkohal ei keskendu me ootustele NV tegevuste ja sisuteemade osas (selle kohta vaata ptk 5.), vaid fookuses on just NV korralduslik pool ehk kommunikatsiooni, sektoritevahelist koostööd jms puudutav.

3.1. Erinevate osapoolte ootused naabrivalve korraldusele

Uuringu käigus teostatud intervjuude ja küsitluse põhjal joonistusid välja ootused, mis eri osapooltel NV korraldusele on. Ootusi on nii selliseid, mis nõuavad rohkem ümberkorralduste tegemist ja ressursse, kui ka selliseid, mis kujutavad endast pigem väikeste kohanduste tegemist senistes praktikates.

Kasutajakesksem ja läbimõeldum info edastamine

NV-ga liitunud toovad välja, et nii turvalisuse teemalise sisulise kui korraldusliku info edastamine MTÜ Eesti Naabrivalve poolt sektoritele võiks olla kasutajakesksem ja läbimõeldum. Intervjuudest jäi kõlama NV-ga liitunute selge soov, et turvalisusealast teavet edastataks erinevates formaatides (video, taskuhääling, uudiskiri) ja esitataks seda mitmekesisel viisil (näiteks kogemuslood, praktilised „infoampsud“).

Erinevates formaatides ja seejuures järelvaadatava, -kuulatava või -loetava info edastamine tagab selle, et inimene saab vajaliku ja kasuliku info kätte sõltumata sellest, milline on tema ajakasutus, elustiil vms. Näiteks järelkuulatava videokoolituste puhul on pluss, et osaleja ei pea konkreetsel kellaajal kindlasse kohta kohale minema, vaid saab koolitust kuulata endale sobival ajal ja kohas. Järgmised tsitaadid näitavad ilmekalt, kuidas NV sektori liikmetel on ootus saada senisest mitmekesisemal moel kasulikku teavet:

Ma jäin seda naabrivalve [kodu]lehte just vaatama. Siin tegelikult on päris ju pikk list erinevaid koolitusi, mida justkui saab tellida. Aga mulle tundub ka, et need on kõik sellised "telli kohapeale". Nii, oota – siin on sektsioon "podcast" /.../ Mina olen selline, kes autoga sõites kuulab hästi palju seminare või konverentse või asju järgi – see oleks tõesti selline asjalik koht. Aga ma jäin mõtlema küll, et ilmselt sektorivanemad on ka erinevad. Mõned võib-olla tahavadki kiiret infoampsu /.../ Ühesõnaga, vorme võiks olla ilmselt ka erinevaid.

Sektorivanemaid on palju ja erinevaid.

NV sektori liige

Ja alati ei pea ka olema ju kohale tulemisega koolitus. Tehke video! Pange sinna samasse naabrivalve kodulehele mingisugune... Okei, ma ei saa seda tulekustutit küll oma käega katsuda, eks, aga ma tõesti ei mäleta, mis pagana kohast, kust ma pean tõmbama. Ja kui teed valesti, mis siis juhtub.

NV sektori liige

Info edastamise juures on oluline ka see, et teave oleks inimestele kergesti kättesaadav ja leitav, näiteks et taskuhäälina oleks olemas erinevates kuulamisrakendustes, lühikesed kirjalikud infoampsud kajastatud sotsiaalmeedias või uudiskirjas jne.

Tuleb ka arvestada, et teatud teemade puhul on ilmselt vältimatu ja suurema kasuteguriga see, kui infot edastatakse vahetult ehk näiteks näost näkku koolituste vahendusel. Sellisteks teemadeks on näiteks esmaabi andmine ja tulekustuti kasutamine (kui see on osalejatele esimene kord vastavat infot saada, mitte juba varem õpitud üle korrata), kus on oluline õpetatavat tehnikat ise läbi proovida. Samas on ka selliste näost näkku toimuvate koolituste puhul oluline, et koolituste toimumine oleks paindlik ja seejuures tuldaks võimalusel vastu NV liikmete soovidele. Vastasel juhul võib potentsiaalsetel koolitatavatel kaduda soov koolitust tellida. Näiteks toob üks sektori liige välja, et koolitust, mida NV ühing pakub ja mis nende sektorit huvitas, sai tellida vaid tavapärasel tööaegadel, mistõttu jäi koolitus siiski tellimata:

Naabrivalve ühing on ju pakkunud: me teeme teile tasuta, ma ei tea, mingeid tuletõrjekoolitusi, me teeme teile tasuta tam-param-paraa. Ja siis hakkad uurima, et millal te siis tulla saate – “tööpäeval 9st kella 2ni”. No... mhm. Ja jäigi ära – jääb ära.

NV sektori liige

Mitmed NV-ga liitunud tunnevad puudust ka MTÜ Eesti Naabrivalve uudiskirjast. Intervjueeritavad mainivad, et vahel saadab ühing „mingeid infokirju“, aga ootus, on et oleks olemas uudiskiri, millega kaudu edastataks teavet ühingu toimunu kohta (näiteks kui toimuvad kohtumised teiste organisatsioonide esindajatega, osaletakse töögruppides vms) ning jagataks ka lühikeses formaadis turvalisuse- või elanikkonnakaitse teemalist sisulist infot. Meili teel saadetav uudiskiri ei pea olema pikk ja seda ei pea saatma igal kuul, kuid see võiks sisaldada NV-ga liitunute jaoks olulist infot. Üks sektorivanem leiab, et uudiskirja saamine tuletaks meelde NV-ga seotud kohustusi ja soosiks aktiivsemat tööd sektoris.

Teine sektorivanem toob välja, et minek NV kodulehele, kus hetkel lõviosa NV-teemalisest infost asub, on siiski n-ö lisaliigutus ja info koondamine uudiskirjadesse tagaks selle, et kasulik teave hõlpsamini NV liikmeteni jõuab. Näiteks mainiti, et kui MTÜ lisab kodulehele uusi videokoolitusi või muud praktilist infot, võiks selle kohta tulla ka uudiskiri või teavitust, et inimesed oleksid uue materjaliga kursis. Niisama NV kodulehte sirvima pigem ei minda.

Koduleht on see, kuhu sa pead ise minema. Aga kui sa oled seal [uudiskirja] listis, siis sulle, kas sa tahad või ei taha – sa näed seda infot. Ja siis sa ikkagi võib-olla vähemalt mingid pealkirjad loed läbi ja leiad midagi huvitavat – äkki isegi klikkad ja loed neid samu asju, mis seal on kodulehel võib-olla olemas. /.../ Mina käin ka seal kodulehel vaatamas, aga ma olen alles kaks aastat [NV-sse kuulunud] ja mul on veel asja ka sinna rohkem. Aga võib-olla kui ma oleks kümme aastat [NV-sse kuulunud], võib-olla juba unustaks ära, et see koduleht seal on. /.../ Naabrivalve esindab tegelikult päris palju meid ka Siseministeriumi töökogudes. Võib-olla on huvitav teada, millega tegeletakse.

NV sektorivanem

Kuigi mitmed NV-ga liitunud on seega huvitatud NV uudiskirja saamisest, peab arvestama, et kõik liitunud ei pruugi olla ühtviisi entusiastlikud. Üks NV liige peegeldab oma kogemust ning pakub välja, et olulisimat infot võiksid sektori liikmetele saata / üle rõhutada ka sektorivanemad:

Ma olen ausalt öeldes saanud küll e-maili teel sihukest üldinfot, aga pean tunnistama, et ega väga tihedalt ei süvene. /.../ On väga tihe tööpäev – siis vaatad, “ah, küll ma õhtul vaatan, mis nad siis kirjutasid”. Aga siis vaatad, et see on sihuke üldine jutt ja sinna ta jääb. /.../ Ma lihtsalt mõtlen, et mis paneks mind lugema neid meile. Võib-olla siis see sektorivanem – kui saadaks tema minule selle, siis ma kindlasti seda loeks.

NV sektori liige

Info jagamise formaadi kõrval on tähtis ka sisu – intervjuudest selgub, et NV-ga liitunud ootavad infot peamiselt erinevatel turvalisusega otseselt seotud teemadel. Näiteks soovivad liitunud praktilisi näpunäited, kuidas oma kodu turvalisemaks muuta; andmekaitse ja privaatsuse teemalisi koolitusi (seoses valvekaamerate kasutamisega); kogemuslugusid sektorites tehtu kohta (valvekaamerate paigaldamine, vandaalitseja tabamine, ühine tore ettevõtmine vms).

Lisaks NV-ga liitunutele on ka SiM-i esindajatel ideid, millist teavet võiks MTÜ NV liikmetele jagada. Näiteks üks SiM-i esindaja arvab, et MTÜ pakutavad koolitused peaksid käsitlema ka vabatahtlike tegevuse juhtimist ja toetama seeläbi sektorivanemate tööd. Teine SiM-i esindaja teeb aga ettepaneku NV heade praktikate jagamiseks, mis oleks inspiratsiooniks sektorivanematele:

Naabrivalve heade praktikate kuidagi kokku toomine – nende lihtsalt kättesaadavaks tegemine, et on videod või muud asjad, mis seletaksid mingeid asju lahti. /.../ See on jälle üks sihuke projekt – see ei eelda tegevustoetuse suurendamist, võib-olla eeldab lihtsalt korra asjade välja arendamist.

SiM-i esindaja

Sektoritevaheline kogemuste jagamine

Küsitlusandmed näitavad, et sektorivanemate seas on olemas huvi osaleda MTÜ Eesti Naabrivalve poolt korraldataval üritusel, mis on suunatud vaid neile ning kus jagatakse sektorivanema tööga seotud soovitusi ja kogemusi. Ülekaalukas osa (82%) sektorivanematest oleks huvitatud sellisel üritusel osalemisest. Ka intervjuueeritud sektorivanemad oleksid võimalusest huvitatud.

Paar intervjuueeritud sektorivanemat tõstavad positiivsena esile seniseid kogemusi, kus on koolituste või muude ürituste raames teiste sektorite esindajatega kokku puutunud ja nendega mõtteid vahetatud. Ka meie uuringu käigus toimunud fookusrühma intervjuudel oli näha, et teiste sektorite esindajate mõtete-kogemuste kuulmine ja omavaheline arutelu tekitab inimestes elevust ja annab inspiratsiooni.

Sellised [üritused], et vabas vormis üks või kaks päeva saaks rääkida ja plaani pidada. Õnneks küll siin meil viimasel kriisikoolitusel olid mõned veel ka mujalt naabrivalve sektori eestvedajad ja oli tore rääkida küll ja vahetada kogemusi. Et see kokkusaamise teema võiks täitsa olla.

NV sektorivanem

Mitmed intervjuueeritud sektorivanemad on huvitatud enda lähedal asuvate teiste sektoritega tutvumisest ja nendega kogemuste vahetamisest. Seejuures nähakse, et kogemuste vahetamise kõrval oleks lisaväärtus ümbruskonnas elavate inimestega tuttavaks saamine.

Võib-olla on ka mingi selline asi võimalik, et /.../ oma vallas kokku kutsuda need lähimad naabrivalved [sektorid] ja vaadata, mis piirkonnad on katmata. Aga võib-olla ka lihtsalt see, et ma tunneksin neid /.../ Tegelikult nagu sellised mingid piirkondlikud, kas või väiksed üritused: lihtsalt mingi kokkusaamine, mingi teema arutelu, aga et oleksid siis need lähimad sektorid kutsutud, kas või mingite suuremate piirkondade kaupa minu pärast, aga lihtsalt, et sa lähed sinna kohale ja võib-olla näed ka seda, kes on sul seal metsa taga.

NV sektorivanem

Sektoritevahelised kogemuste vahetamise üritused võiksid aidata elavdada sektorite tegevust ja toetada seeläbi NV jätkusuutlikkust, kuna omavahelised kohtumised saaksid anda sektorivanematele tegutsemisindu ja ideid, milliseid tegevusi ka enda sektoris ellu viia. Ka intervjuueeritud PPA esindaja leiab, et kui parimate praktikate jagamine muutuks

süsteemseks, st ei toimuks vaid juhuslike kohtumiste näol, aitaks see ära hoida sektorite „ära kadumise“, panustades seeläbi liikumise jätkusuutlikkusse.

Eriti kasulik võib kogemuste jagamise soosimine olla alustavatele sektorivanematele, kel ei pruugi veel olla väljakujunenud täielikku ettekujutust oma rollist ja sellest, milliseid tegevusi oma sektoris ette võtta:

Ma praegu hakkasin mõtlema, et hästi palju ma olen ikkagi jalgratast leiutanud, et mis see minu roll on või kuidagi... Võib-olla seda infot oleks tegelikult hea olnud veel saada. Siis oleks võib-olla mõne huvitava asja veel teinud.

NV sektorivanem

Küsitlusest selgub, et enim eelistavad sektorivanemad kogemuste vahetamise ürituse formaadina veebiüritust (31%) või hübriidüritust (paralleelselt nii näost näkku kui veebi teel) (31%). Veebis toimuva kokkusaamise positiivseks küljeks on see, et tõmbekeskustest kaugel elavad NV-ga liitunud ei pea kaugelt ühte kohta kokku tulema ning ei ole vaja korraldada ka mitut eri piirkondades toimuvat üritust, mis võib osalejate arvu liigselt hajutada.

Seevastu intervjueeritud sektorivanemad eelistavad pigem näost näkku piirkondade lõikes toimuvaid üritusi. Samas võib see tuleneda asjaolust, et kui üks intervjueeritav käis välja mõtte kogemuste vahetamisest just lähedalasuvate sektoritega ühe piirkonna raames, siis kajasid ka teised osalejad vastu just sellele ideele. Paar sektorivanemat pakub ka intervjuudel siiski välja, et sektorivanemate kogemuste vahetamise võib liita ka mõne teise näost näkku toimuva üritusega, näiteks NV üldkoosolekuga või suvepäevadega, mida samuti potentsiaalselt üritusena välja tuuakse.

MTÜ Eesti Naabrivalve tegevuse tugevdamine regioonide tasandil

Nagu peatükis 2.2 välja tõime, on üheks NV jätkusuutlikkust takistavaks teguriks inimressursi puudus MTÜ Eesti Naabrivalve tasandil ehk asjaolu, et kogu ühingu tegevuse käigushoidmine taandub suures osas ühele inimesele. On loomulik, et üks inimene ei pruugi suuta hallata korraga nii suurt pilti kui väikseid korralduslikke detaile, samuti on risk läbipõlemine. Kuna MTÜ personalinappus jääb silma ka teistele liikumisega seotud osapooltele, käivad mõned intervjueeritavad ühe ootusena välja, et MTÜ korralduses ning tegevuses võiks tugevdada regioonide (nt maakonna või isegi suurema piirkonna) tasandit ja ehk isegi kaaluda piirkonnajuhtide ametikoha loomist. Seda, kuidas täpselt regioonide tasandit tugevdada ja kas ning millisel kujul piirkonnajuhte rakendada, näevad erinevad osapooled veidi erinevalt.

SiM-i esindajad leiavad, et NV jätkusuutlikkuse seisukohalt on oluline sektorivanemate kui oma piirkonna NV aktivistide võimestamine. Seda ei pea poliitikakujundajate hinnangul tegema mitte MTÜ üksi, vaid panuse peaksid andma ka teised osapooled nagu KOV,

Päästeamet ja ka politsei. Näiteks võiks kaaluda ühe maakonna sektorivanemate regulaarset kokku kutsumist politsei poolt, et süsteemselt mõtteid-kogemusi vahetada. Samuti on osana võimestamisest oluline pöörata tähelepanu sektorivanemate koolitamisele, nagu tööme välja ka eelpool.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindajad on seisukohal, et ühingu tegevuse koordineerimise mõttes oleks palju abi neljast-viiest piirkondlikust eestvedajast üle Eesti, kes tooksid sektoreid oma piirkonnas kokku, korraldades näiteks ühiseid koosolekuid, ja osaleksid NV tegevuse propageerimiseks külapäevadel, jagaksid infolehti jms. Ühingu esindajate sõnul peaks selline töö olema kindlasti tasustatud, sest vabatahtlikkuse alusel ei ole inimesed huvitatud sedavõrd aeganõudvat ja süsteemset tööd tegema.

Intervjueeritud piirkonnapolitseinikest üks leiab samuti, et teatud juhtudel (näiteks kui ühes piirkonnas on palju sektoreid) võiks olla kasu kontaktisikust, kes koordineeriks mitme sektori tööd, korraldaks piirkonna sektoritele ühiseid koolitusi ja ajakohastaks kontakte.

Üks intervjueeritud regiooni tasandi poliitikakujundajatest mäletab aega, mil NV-l olid veel piirkondlikud (iga maakonna) esindajad ning tema meelest toimus võrgustikutöö tollal hästi ja NV oli elujõulisem. Nii pooldaks ta ka praegu piirkonnajuhtide olemasolu. Ka üks kohaliku tasandi poliitikakujundaja leiab, et maakonna tasandil võiks NV-l olla koordinaator, kelle roll võiks eelkõige olla oma maakonnas NV ja teiste asutuste koostöö korraldamine.

Naabrivalve MTÜ võiks mõelda selle peale, et igas maakonnas võiks olla mingi koordinaator, kes koordineerib seda rolli – koordineerib seda korralduse ja ametiüksuste... teeb nendega koostööd. regiooni tasandi poliitikakujundaja

Samamoodi arvab intervjueeritud Kaitseliidu esindaja, et MTÜ-d Eesti Naabrivalve esindavatest „piirkonna halduritest“ võiks olla kasu suurema piirkonna (jällegi kas maakonna või veel suurema regiooni) murekohtade kaardistamisest. Siit edasi oleks jällegi võimalik koordineerida ka koostööd teiste piirkonna asutustega nende valupunktide lahendamiseks.

On kõnekas, et kui kõik eeltoodud osapooled pigem pooldavad regiooni tasandi tugevdamist NV korralduses ja tegevustes, siis enamik sektorivanemaid, keda intervjueerisime, ei näe eraldi piirkonnajuhtide olemasolul enda vaatenurgast eriti mõtet. Mõni neist tõdeb siiski, et võib-olla oleks piirkonnajuhi pluss see, et tegu oleks inimesega, kes tunneb kohalikke olusid ja saab sektorivanemale seega paremini nõu anda. Samuti nähakse, et võib-olla võiks piirkonnajuhi olla need, kes eri paikade inimesi kokku toovad ja seeläbi NV-s sidusust loovad.

Aga kui me tahaksime midagi paremaks muuta või kuidagi asjalikumaks muuta, siis niinimetatud piirkonnad oleksid väga vahvad ettevõtmised. Ja keegi ei keela ju siis erinevate piirkondade vanematel koos aktiivsemate liikmetega... või kes tahavad tulla, siis kasvõi kokku saada suvepäevade raames, või mida
iganes seal.
NV sektorivanem

Ilmselt peegeldab sektorivanemate ja teiste eelnimetatud osapoolte erinev taju regioonide tasandi tugevdamise ning piirkonnajuhi ametikoha vajalikkuse osas ka seda, mida varem välja tõime – NV-ga liitunud on rahul MTÜ Eesti Naabrivalve töö ja pakutava toega (igatsedes samas teistega kogemuste vahetamist ja tõdedes, et siinkohal võiks piirkonnajuhist kasu olla), ent teiste valdkondade (sh KOV-ide) esindajad ootavad NV-t esindava ühinguuga tihedamat ning sisukamat koostööd.

Uuringu käigus eri osapooltelt kogutud sisendi põhjal ei joonistu välja selget ootust, kas piirkonnajuht peaks olema keegi, kes tegutseb ühe maakonna või isegi laiemal regiooni (näiteks põhja, lõuna, ida ja lääne regioonid, mis vastaks ka PPA prefektuuride jaotusele) tasemel. Küll aga näevad eri osapooled üsna üksmeelselt piirkonnajuhi rolli: ta võiks tegeleda sektorite võimestamisega näiteks läbi koolituste korraldamise ja kogemuste vahetamise organiseerimise, koordineerida oma piirkonnas NV koostööd teiste ametkondadega, arvestades tegevusi planeerides seejuures konkreetse piirkonna vajaduste ja eripäradega jms.

Igas maakonnas tasustatud piirkonnajuhi palgal hoidmine oleks ilmselt võrdlemisi ressursimahukas ja tuleb arvestada ka seda, et NV sektorite hulk ning aktiivsus on maakonniti erinev, mis tähendab, et piirkonnajuhtide töömaht oleks maakondade lõikes tõenäoliselt väga varieeruv. Küll aga oleks regioonide tasandil abikäte omamine MTÜ Eesti Naabrivalve personalinappust arvesse võttes kahtlemata teretulnud ja võiks aidata kaasa liikumise jätkusuutlikkuse tagamisele. Piirkonnajuhi täpsemat rolli ja töökorraldust võiks alustuseks kas või ühe regiooni näitel piloteerida.

Teadlikkuse tõstmine piirkonnapolitseinike rollist

Intervjuudest piirkonnapolitseinikega selgus, et neil on NV-le üks üsna spetsiifiline ootus. Nimelt leiavad nad, et NV abil võiks suurendada inimeste (vähemalt eeskätt NV sektori liikmete) teadlikkust piirkonnapolitseinike rollist ning teha selgeks, kuidas ja mis teemadega piirkonnapolitseinike poole pöörduda võiks. Ühelt poolt on tegu politseinike ootusega MTÜ-le Eesti Naabrivalve, kes võiks panustada sektorivanemate teadlikkuse tõstmisesse, aga teisalt ka ootusega sektorivanematele, kes võiksid inimesi harida omakorda enda sektoris.

Fookusrühma intervjuul tõid piirkonnapolitseinikud välja, et inimesed ei mõista sageli, mis on piirkonnapolitseinike roll, nende töö iseloom ja ülesanded. Piirkonnapolitseinike töö eesmärk on arendada politsei ja erinevate asutuste vahelist koostööd, lähendada politseid kogukonnale ja tuvastada kogukonna turvalisust häirivaid probleeme (Politsei- ja

Piirivalveamet, s.d.). Peamiselt keskendutakse ennetamisele, mitte niivõrd konkreetsete sündmuste lahendamisele (ibid.). Seega erineb nende roll patrullpolitseinikest, kellega inimesed politseinikest enim kokku puutuvad, kuid kelle töö iseloom on tunduvalt reaktiivsem.

Piirkonnapolitseinike ootus koostööks sektorivanematega on, et viimased selgitaksid oma sektori liikmetele, millisel viisil politsei poole pöörduda võiks. Kuigi piirkonnapolitseinikud soovivad loomulikult, et sektorid murede ja piirkonnas toimuva kahtlasena näiva tegevuse korral piirkonnapolitseinike poole pöörduks, võiks seda teha piirkonnapolitseiniku töö iseloomule vastavalt. Näiteks toob üks intervjuueritud piirkonnapolitseik välja, et abi soovija peaks edastama juhtumikirjelduse koos kuupäeva ja kellaajaga piirkonnapolitseinikule kirjalikult (nt meili teel). Video- või pildimaterjali olemasolul võiks ka selle kirjale juurde lisada. Telefoni teel ühendust võtmine segab piirkonnapolitseinike päevaplaani, kuna nad ei ole reageeriv operatiivne jõud. Eeltoodud viisil talitades jääb maha ka kirjalik jälg, mis on protsessi järjepidevuse osas mõistlik. Piirkonnapolitseinike ootusi ilmestab hästi tsitaat nende fookusrühma intervjuult:

Et kogukonnagrupp oleks rohkem organiseeritud ja käituks ise ka seaduslikult, oskaks hinnata õigesti neid turvalisuse aspekte, millele tähelepanu pöörata ja millele mitte. Ilmaasjata ei ole vaja mingit paanikat teha ja [et inimesed] teaksid, kuidas siis seda õiget infot edasi anda.
piirkonnapolitseinik

Lisaks ootavad piirkonnapolitseinikud, et politsei poole pöördutaks vaid siis, kui situatsioonil on süüteo tunnused. See omakorda eeldab, et sektori liikmeid (ja esmalt ka sektorivanemaid) koolitatakse selles osas, mis on süütegu, ja et sektorivanemad aitavad taolisi juhtumeid tuvastada. Piirkonnapolitseinikud soovivad, et muude, olmeliste probleemide korral pöörduksid NV liikmed pigem KOVi- poole:

Minu ootus oleks see, et kõik mis seondub kommunaalküsimustega ja parkimisküsimustega ja lemmikloomade teemadega, et need sektoris olevad majapidamised või siis need [sektori]vanemad – kui seal mingi sihuke teema tõusetub, et nad jagavad seda infot KOV-i. /.../ Teadlikkuse tõus, et politsei enam ei tegele selliste küsimuste lahendamisega.
piirkonnapolitseinik

Muud ootused NV korraldusele

Peale eeltoodu selgus uuringu käigus veel mitmeid ootusi ühingule, mis sedavõrd laiapõhjalist arutelu ei saanud, kuid mis on siiski olulised ära mainida:

- MTÜ võiks keskselt rohkem aktiivseid sektoreid ja NV liikmeid tunnustada. See annaks motivatsiooni ka edasiseks teotahtelisuseks, seda enam et tegemist on vabatahtliku tööga,

millega muid hüvesid ei kaasne. Idee välja pakkunud regiooni tasandi poliitikakujundaja näeb, et raha tunnustamiseks võiks tulla projektivoorudest või riigilt.

- Kuigi NV liikumine ja MTÜ tegutsevad aktiivselt, soovib üks sektorivanem, et see aktiivsus ka avalikkuses rohkem välja paistaks. Seega oodatakse ühingult läbimõeldumat väliskommunikatsiooni, mis aitaks tõsta teadlikkust NV-st ja meelitada ligi uusi liitujaid.
- MTÜ võiks aidata sektoritel hankida valvekaameraid või muud turvavarustust, mis oleks suuremal hulgal korraga ostes ehk ka soodsam lahendus. See konkreetne ootus tuli ühelt intervjuueeritud sektori liikmelt, kuid sama teemat puudutasid ka piirkonnapolitseinikud. Liikmeskonnale soodsamate turvalisusteenuste pakkumine on ka üks ühingu eesmärk (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.c), seega on ootus igati õigustatud.
- Paar sektorivanemat väljendasid ootust, et sektorivanematele ja liikmetele töötataks keskselt välja selgemad käitumisjuhised, kust selguks sektorivanema või liikme täpne roll kuritegevuse ennetamisel ning käitumissoovitused eri olukordades toimimiseks.

3.2. Vahekokkuvõte

Sektorivanematel ja liikmetel on NV korraldusele mitmeid ootusi – nii selliseid, mis nõuavad rohkem ümberkorralduste tegemist ja ressursse, kui ka selliseid, mis kujutavad endast pigem väikeste kohanduste tegemist senistes praktikates.

Näiteks soovitakse, et MTÜ Eesti Naabrivalve poolt sektoritele jagatav info oleks kasutajakeskem ja läbimõeldum. Oodatakse teabe edastamist erinevates formaatides (video, taskuhäälring, uudiskiri) ja mitmekesisel viisil (kogemuslood, praktilised „infoampsud“). Ühtlasi tuleks rohkem silmas pidada paindlikkust ja digilahendused enda kasuks tööle panna (enam veebi teel või hübriidlahendusega korraldatavaid kohtumisi; osalejatele sobiv aeg), et võimaldada osalemist rohkematele huvilistele.

Sektorivanemad (aga kohati ka liikmed) tunnevad puudust teiste NV sektoritega kogemuste vahetamisest. Eelkõige ollakse huvitatud enda lähedal asuvate teiste sektoritega tutvumisest ja nendega naabrivalveliste teemade üle arutlemisest, kuid huvi on ka suuremate, eri piirkondade NV-ga liitunud kokku toovate ürituste suhtes. Sektoritevaheliste kogemuste vahetamise ürituste korraldamine on miski, mis võiks aidata elavdada sektorite tegevust ja toetada seeläbi NV jätkusuutlikkust.

Olgugi et seda ootust ei väljenda tungivalt NV sektorivanemad ja liikmed, jääb teiste osapoolte suust siiski kõlama ka mõte, et NV tegevust võiks tugevdada regioonide tasandil. Kuidas seda täpselt teha ja kas ning millisel kujul tuleks luua piirkonnajuhide ametikoht, nähakse veidi erinevalt. Teiste valdkondade (sh KOV-ide) esindajate ootus regiooni tasandi tugevdamisele võib seejuures olla ajendatud soovist teha NV-t esindava ühinguga senisest tihedamat ning sisukamat koostööd.

Piirkonnapolitseinike sõnul võiks suurendada NV sektori liikmete teadlikkust piirkonnapolitseinike rollist ning teha selgeks, kuidas ja mis teemadega nende poole pöörduda võiks. Ühelt poolt hõlbustaks see piirkonnapolitseinike tööd, teisalt tagaks ilmselt ka sektori liikmetele suurema rahulolu, mis puudutab koostööd politseiga.

Ootustena mainivad erinevad uuringusse kaasatud osapooled ka näiteks aktiivsete sektorite ja NV liikmete tunnustamist; NV tegevuste kajastamist avalikkuses, et meelitada ligi uusi liitujaid; ühishangete korraldamist valvekaamerate vms soetamiseks; selgete käitumisjuhtiste välja töötamist sektorivanematele ja liikmetele.

4. Teiste riikide praktikad naabrivalve tegevuse korraldamisel ja arendamisel

Teiste riikide praktikate analüüs annab ülevaate, kuidas on NV tegevus korraldatud mujal Euroopas ning kas ja mil moel on NV-t aja jooksul arendatud. Selle uuringu raames otsustasime lähemalt vaadata NV-t Taanis ja Iirimaa. Mõlemad riigid on head näited sellest, kuidas NV on institutsionaalselt selgelt korraldatud ning selle tegevust on aja jooksul kohandatud ka vastavalt muutunud oludele ning esile kerkinud proovikividele. Lisaks saab Taani kogemusest õppida, kuidas võiks NV organiseerimisel kasu olla digilahendustest. Iirimaa, kus NV korraldus on maa- ja linnapiirkondades erinev, on aga heaks eeskujuks viisidega, kuidas hoida NV-ga liitunud inimesi aktiivsena.

4.1. Taani

Taanis on NV tuntud kaubamärgina *Nabohjælp*. Järgnevalt anname ülevaate, kuidas *Nabohjælp* on korraldatud ja kuidas on selle toimimine ajas muutunud, millised on NV eesmärgid ja strateegia, aga ka proovikivid Taani kontekstis.

4.1.1. Naabrivalve üldine korraldus

Taanis pani NV liikumisele 1986. aastal aluse Kriminaalpreventsiooni Nõukogu¹ (*Det Kriminalpræventive Råd* ehk DKR), eesmärgiga tegeleda üha kasvava kuritegevuse probleemiga (Boyanova Yankova, 2016). Tollal oli tegemist pigem mitteametlikel kokkulepetel põhineva programmiga, kus NV-ga liitunud piirkondades kleebiti ustele-akendele küll vastavaid kleepse, pandi üles teavitavaid silte ja lubati naabrite keskis vastastikku varal silma peal hoida, kuid liikumisel puudus süsteemsus. Inimesi julgustati looma oma kohalikke NV gruppe ja ühinema sel moel NV liikumisega, kuid kogukondlike gruppide ja keskse *Nabohjælp*-võrgustiku vahel puudus seos. Ametlikult liikmeid ei registreeritud, mistõttu ei olnud võimalust nende üle arvet pidada, liikumise tegevust seirata ega ka kuidagi selle mõju hinnata. (Boyanova Yankova, 2016; TrygFonden & Det Kriminalpræventive Råd, s.d.)

2011. aastal asus DKR koostööd tegema MTÜ-ga TrygFonden, mis on Taani kindlustusettevõtte Tryg sõltumatu mittetulunduslik üksus, mis toetab nii piirkondlikke kui üleriigilisi projekte, mille siht on suurendada turvalisust Taani ühiskonnas (TryghedsGruppen & TrygFonden, s.d.; kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga). Koos tehti ühtekokku algust üheksa erineva viieaastase projektiga, mille eesmärk oli kuritegevuse ennetamine. Üks neist projektidest oli seotud ka *Nabohjælp*iga, mille tegevust sooviti kaasajastada ning süsteemsemaks kujundada. Toimus mitu olulist muutust – DKR asus *Nabohjælp*i juhtima partnerluses TrygFondeniga, *Nabohjælp*i rebränditi ja koostati sellele

laiapõhjaline kommunikatsioonistrateegia ning loodi *Nabohjælp*i digitaalne platvorm (veebileht ja rakendus). (Boyanova Yankova, 2016; kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga)

Praeguseks kuuluvad *Nabohjælp*i programmi juurde:

- rakendus, mis pakub kohalikule kogukonnale turvalist suhtluskanalit;
- erinevad hindamised ja küsitlused kasutajate ja potentsiaalsete kasutajate seas;
- veebileht, sotsiaalmeedia, kampaaniad jms;
- tugiteenus telefoni, e-posti ja sotsiaalmeedia teel (kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga).

DKR-i esindaja hinnangul on tänaseks *Nabohjælp*i digitaalse versiooniga liitunud ligikaudu 285 000 inimest¹¹ ning igal kuul lisandub umbes 2500 uut kasutajat. Arvestades, et Taanis toimub aastas ligikaudu 15 000 sissehõlmist ja neist 80% leiab aset eramajades, on just eramajades elavad inimesed ka *Nabohjælp*i tüüpilisimad kasutajad. (ibid.)

Seotud osapooled ja nende roll

Nagu eelpool mainitud, on DKR *Nabohjælp*i looja ja ühtlasi kaubamärgi omanik. Programmi juhib DKR ning on loodud juhtrühm, kus *Nabohjælp*i eesmärkide ja strateegia otsustamisel osaleb lisaks DKR-ile ka TrygFonden. (kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga)

Iga inimene saab soovi korral *Nabohjælp*iga liituda ja alla laadida vastava rakenduse. Rakenduse alla laadimine ja *Nabohjælp*i kasutajaks olemine võimaldab:

- suhelda kõigi teiste *Nabohjælp*iga liitunutega;
- juurdepääsu oma naabruskonna kohta käivate ohuteavituste kirjutamiseks ning teavituste lugemiseks ja kommenteerimiseks;
- kasutada nn puhkuseabi ehk teavitada usaldusväärseid kontakte sellest, et viibitakse kodust eemal ning kodu on järelevalveta;
- koordineerida ühiseid pingutusi ja tegevust, kui naabruskonnas tegutsevad vargad;
- küsida naabruskonnalt laenuks vajalikke (töö)vahendeid, mida keegi lähikonnas omab;
- saada *Nabohjælp*i tervituskirja ja kleepsud postkastidele ning ustele kleepimiseks;
- saada nippe ennetuseks ja heanaaberlikkuse arendamiseks. (Det Kriminalpræventive Råd, s.d.)

Iga inimest, kes on *Nabohjælp*iga liitunud, loetakse nn naabruskonna abistajaks (*nabohjælper*). Tema roll on teha turvalisuse tagamiseks ja kuritegevuse ennetamiseks naabruskonnaga koostööd ja pakkuda vajaduse korral oma abi, kui keegi kontaktidest soovib, et tema kodul puhkuse ajal silma peal hoitaks. (*Nabohjælp*, s.d.a)

Lisaks „naabruskonna abistajaks“ olemisele on võimalik soovi korral end rakenduses kirja anda nn naabruskonna sõbrana (*naboven*). „Naabruskonna sõber“ on eriliselt pühendunud

¹¹ Eurostati [andmetel](#) on 2024. aasta seisuga Taani rahvaarv 5 961 240, mis tähendab, et *Nabohjælp*iga on liitunud ligikaudu 4,8% elanikkonnast.

*Nabohjælp*i liige, n-ö brändisaadik, kes tegeleb sidususe loomisega ja seob naabruskonda ühtseks tervikuks. Ta on oma piirkonnas NV-ga liitunud kontaktisik ja tegevuste eestvedaja ning koordineerija. (*Nabohjælp*, s.d.b; Det Kriminalpræventive Råd, s.d.)

Taani NV teeb tihedat koostööd politseiga, kes ühtlasi soovib inimestele *Nabohjælp*'iga liitumist, et ennetada sissemurdmisi ja suurendada turvatunnet. Näiteks igal „naabruskonna sõbral“, kes on oma piirkonnas NV eestvedaja, võib olla otsekontakt konkreetse politseiametnikuga, kelle poole murede korral pöörduda. Lisaks teeb *Nabohjælp* koostööd KOV-idega ning kuritegevuse ennetuse teemadel suheldakse ka Justiitsministeeriumiga. (kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga)

Rahastamine

*Nabohjælp*i rahastab TrygFonden ja intervjueritud DKR-i esindaja sõnul läheb programmi käiguhoidmine igal aastal kokku maksma ligikaudu 7 miljonit Taani krooni (ca 938 000 eurot). Tegemist on pikaajalise koostöökokkuleppega DKR-i ja TrygFondeniga vahel, mis on mitteametlikult sõlmitud vähemalt aastani 2030. Selline korraldus tagab *Nabohjælp*'ile tegutsemiseks vajalikud ressursid ja ka kindluse, mida DKR kõrgelt hindab. Stabiilne rahastus võimaldab *Nabohjælp*'il töötajada järjepidevalt ja pikaajaliselt ning katsetada ka uusi lähenemisi (nt algselt ei olnud *Nabohjælp*'is eraldi eestvedaja ehk „naabruskonna sõbra“ rolli, vaid see praktika võeti kasutusele hiljem).

Inimestele ei maksa *Nabohjælp*'iga liitumine ja programmi liikmeks olemine mitte midagi, rakendust saab alla laadida tasuta (*Nabohjælp*, s.d.a).

4.1.2. Naabrivalve eesmärgid ja strateegia

Taanis puuduvad regulatsioonid, mis NV tegevust koordineeriks. *Nabohjælp*'i visioonis, eesmärkides ja strateegias lepivad ühiselt kokku DKR ja TrygFonden. DKR-i esindaja hinnangul võib seda koostööd pidada väga produktiivseks.

Intervjueritud DKR-i esindaja sõnul on *Nabohjælp*'i visioon tugevad, tegutsemisvõimelised kohalikud kogukonnad. Ka *Nabohjælp*'i veebilehel on välja toodud, et programmi eesmärk on tugevate kogukondade loomine, et naabruskond suudaks ühiselt tegutsedes ära hoida sissemurdmisi ning suurendada turvalisust (*Nabohjælp*, s.d.c). DKR rõhutab, et lisaks kuritegevuse ära hoidmisele ja turvatunde loomisele aitab NV kaasa ka sotsiaalse sidususe loomisele ja heade suhete hoidmisele kogukonnas (Det Kriminalpræventive Råd, s.d.). Intervjueritud DKR-i esindaja sõnul innustab *Nabohjælp* „naabruskonna sõpru“ kui piirkondlikke eestvedajaid korraldama oma piirkonnas seltskondlikke üritusi, et tugevdada naabritevahelisi suhteid ja vastastikust usaldust.

Taani NV on oma tegevuses võimalikult teaduspõhine ja oluline on tehtava reaalne mõju. Kuna intervjueritud DKR-i esindaja leiab, et puudub piisav tõendusmaterjal selle kohta, et NV

tegevuse laiendamine kuritegevuse ennetamiselt ja turvalisuse suurendamiselt ka teistesse valdkondadesse võiks olla mõjus, puuduvad praegu ka plaanid ning ambitsioonid programmi tegevussuundi kuidagi avardada.

4.1.3. Liikmeskond ja selle aktiivsena hoidmine

Nagu eelpooldud välja toodud, on DKR-i andmetel *Nabohjælp*'iga liitunud üle 280 000 inimese. Liikmeid on kõikjalt riigist, kuid üks 12st politseiregioonist paistab silma selle poolest, et seal on NV-ga liitunud (nii „naabruskonna abistajaid“ kui „naabruskonna sõpru“) enim – selles regioonis on ka kõige rohkem vargusi, mis ilmestab seda, kuidas NV-ga liitumiseks annab motivatsiooni just soov oma lähipiirkonnas kuritegevust vähendada ja ära hoida (kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga).

Kui inimene laadib alla *Nabohjælp*'i rakenduse ja loob endale kasutaja, saadetakse talle *Nabohjælp*'i poolt tervituskiri ja kolm klepsu, mida ta saab kasutada näiteks oma postkastil või kodu ustel-akendel. DKR-i esindaja sõnul on liitunud inimesed nende klepsude saamisest väga huvitatud. Liituda on võimalik ka juhul, kui rakendust kasutada ei taheta (nt vanemaealised ei ole alati alid digilahendusi kasutama) – ka sellisel juhul saadetakse inimesele siiski klepsud ja loetakse teda sarnaselt teistele NV liikumise liikmeks. (kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga)

Nabohjælp'iga liitunud kasutajad saavad rakenduse kaudu ligi kahele erinevale võrgustikule – esmasele ja teisele võrgustikule. Esmase võrgustik on see, mida inimene hakkab *Nabohjælp*'iga liitudes ise looma. Kasutaja saab ise otsustada, keda ta soovib oma võrgustikku lisada ning tal on seejuures võimalik kutsuda teisi inimesi rakenduse kaudu *Nabohjælp*'iga liituma, kasutades liitumiskutse saatmiseks teise isiku mobiiltelefoni numbrit või meiliaadressi. Kasutaja loodav võrgustik ei pea hõlmama vaid tema lähimaid naabreid, vaid sinna võivad kuuluda ka teised ümbruskonna elanikud, keda kasutaja tunneb ja usaldab. DKR-i soovitus on, et ühte võrgustikku võiks kuuluda neli kuni seitse inimest. (TrygFonden & Det Kriminalpræventive Råd, s.d.)

Esmase võrgustiku kontaktidega on seotud ka *Nabohjælp*'i rakenduse funktsioon, mida võib nimetada puhkuseabiks. See võimaldab kasutajal rakendusse märkida päevad, mil ta viibib kodust eemal ja mil tema majapidamisel võiks seega silma peal hoida. Rakendus on seejuures disainitud nii, et kasutaja isiklik teave ja puhkuseplaanide info pole nähtav kõigile *Nabohjælp*'iga liitunutele, vaid ainult neile, kes kuuluvad kasutaja esmasse võrgustikku ja kellega teabe jagamise on kasutaja heaks kiitnud. Kui kasutaja läheb puhkusele, saadab süsteem mobiiltelefoni või e-posti teel teavituse tema esmase võrgustiku kontaktidele ja tuletab neile ka igal teisel päeval meelde puhkaja kodul silma peal hoida. Iga kasutaja peab rakenduses üles märkima ka oma kontaktisiku hädaolukordadeks, kes saab kasutaja puhkuse ajal vajadusel olla abiks näiteks sissemurdmise või veeputuse korral. (ibid.)

Lisaks esmasele võrgustikule on olemas ka teisene võrgustik, mis toimib kohaliku hoiatussüsteemina. Teisene võrgustik on anonüümne ja konkreetseid kaaskasutajaid, kes on *Nabohjælp*iga liitunud, pole kasutajatel võimalik tuvastada. Selline korraldus tagab, et potentsiaalsed kurjategijad ei saa kasutada NV süsteemi selleks, et näha, millistesse leibkondadesse kuuluvad NV-ga liitunud ja millistesse mitte. Teisese võrgustiku kaudu näeb kasutaja vaid *Nabohjælp*i kasutavate majapidamiste arvu kahe kilomeetri raadiuses ning saab teavitusi, kui mõni teine võrgustikku kuuluv leibkond raporteerib kahtlasest tegevusest, vandalismist, murdvargustest vms. Nii on võimalik naabruskonna elanikel kasutusele võtta ettevaatusabinõud ning olla teadlikumalt valvel, muutes seeläbi kurjategijate tegutsemise keerulisemaks. (ibid.)

Nutikaks võtteks võib pidada seda, et kui *Nabohjælp* 2012. aastal uuendatud kujul (sh rakendus) avalikuks tehti, kavandati programmi kommunikatsiooni- ja turundustegevused just jõulupuhkuste perioodi, kuna Taanis leiab sel ajal tavaliselt aset palju sissemurdmise ning turvalisuse teema läheb inimestele tavalisest rohkem korda. Ka hiljem on just populaarsemaid puhkuste perioode kasutatud selleks, et *Nabohjælp*i (sotsiaal)meedias reklaamida. (TrygFonden & Det Kriminalpræventive Råd, s.d.)

4.1.4. Kitsaskohad ja proovikivid

Intervjueeritud DKR-i esindaja hinnangul õõnestab NV liikumise jätkusuutlikkust kuritegevuse vähenemine – mida vähem sissemurdmise toimub, seda väiksem on ka inimeste motivatsioon programmiga liituda. Just seetõttu rõhutatakse Taanis *Nabohjælp*i reklaamides ja teavitustööd tehes aina enam seda kasu, mida kogukonnaliikmed peaksid NV eduka toimimise korral saama hoopis sotsiaalse kapitali ja sidususe mõttes.

Taanis on NV liikumises olulisel kohal just digilahendustepõhine tegevus, mistõttu tuleb arvestada ka sellega, et kõigile ei pruugi digitaliseerumine sobida. Näiteks eakad inimesed ei tunne end digilahendusi kasutades nii mugavalt kui noored ja sellega tuleb NV tegevustes arvestada, mida ka tehakse (kirjalik intervjuu DKR-i esindajaga). Rakenduse kasutamine ei ole liikumises osalemise eelduseks, kuid võib arvata, et n-ö täispaketti kasutades on programmi kasutegur suurem ja ka kasutajakogemus liitunule terviklikum.

4.1.5. Põnevad näited ja edukad tegevused

Intervjueeritud DKR-i esindaja ei toonud intervjuuküsimustele vastates spetsiaalselt esile ühtegi tegevust, mida *Nabohjælp*i raames ette on võetud. Küll aga on varem välja toodud, et *Nabohjælp*i digitaliseerimist võib pidada edulooks, kuna see võimaldas Taanis muuta NV tegevuse süsteemsemaks, koordineeritumaks ning teatud määral ka varasemast paremini seiratavaks ja mõõdetavaks (Boyanova Yankova, 2016). Ka intervjueeritud DKR-i esindaja

tõdeb seoses digitaliseerimisega, et see muutis NV liikumise ametlikumaks ning andis selle tegevusele selgemad alused.

Üheks põnevaks näiteks, kuidas *Nabohjælp*'i rakendus toimib, võib pidada ka eelkirjeldatud spetsiaalset puhkuseabi funktsiooni, kus inimene ei saa mitte ainult valitud kontaktidele oma puhkusest teada anda ja paluda neil oma kodul silma peal hoida, vaid n-ö valvajakad saavad rakenduse kaudu ka regulaarseid meeldetuletusi, et nad ei unustaks puhkaja kodu vahepeal kontrollida. Samuti jagatakse valvajatele rakenduse vahendusel nippe, kuidas jätta mulje, et puhkaja kodu ei ole tegelikult ajutiselt tühi. Kodu valvama jäänud naabritel on lisaks võimalik rakenduse abil puhkajale teada anda, et kõik on korras. (TrygFonden & Det Kriminalpræventive Råd, s.d.)

4.2. Iirimaa

Iirimaal toimib paralleelselt kaks NV programmi – *Neighbourhood Watch* (NW) on loodud linnade ning *Community Alert* (CA) maapiirkondade jaoks. Järgnevalt anname ülevaate, kuidas on nii NW kui CA korraldatud, millised on programmide eesmärgid ja strateegia, aga ka proovikivid Iirimaa kontekstis.

4.2.1. Naabrivalve üldine korraldus

Nii NW kui CA kui kuritegevuse ennetuse programmid said Iirimaal alguse 1984. aastal *An Garda Síochána* ehk Iiri politseiameti eestvedamisel. CA-i puhul oli programmi alusepanijaks lisaks politseile ka kogukonna- ja maaelu edendav organisatsioon *Muintir na Tíre*¹². Programmide loomisel võttis Iiri politsei eeskujul USA-s tol ajal juba rakendatavatest sarnastest ettevõtmistest. (McKeown & Brosnan, 1998).

Ajendeid naabrivalveliste tegevustega tegelema hakkamiseks oli Iirimaal seejuures peamiselt kaks. Esiteks oli probleem kasvav kuritegevus ja sellest tulenev nii avaliku kui erasektori mure ohutuse ning turvalisuse pärast. Teisalt oli tarvidus asuda parandama politsei ja kogukondade vahelisi suhteid ning (taas) luua usaldus politsei vastu. Mõlemal juhul loodetigi abi NV programmidest. (ibid.)

Praegu on NW-i grupe Iirimaal registreeritud ligikaudu 2000 ja need hõlmavad umbes 350 000 majapidamist (intervjuu Iiri politseiameti esindajaga). CA-i grupe on kogu üle Iirimaa registreeritud üle 1000 ja hinnanguliselt on terve programmi liikmeskonna suurus

¹² *Muintir na Tíre* on üleriigiline vabatahtlik organisatsioon, mis on suures osas riigi poolt rahastatud ja mille eesmärk on edendada kogukonna arengut ning suurendada inimeste suutlikkust kogukondades, nii maal kui linnas, osalemaks kohalikus sotsiaalses, majanduslikus, kultuurilises ja keskkonna arengus. Vt lähemalt: <https://www.muintir.ie>

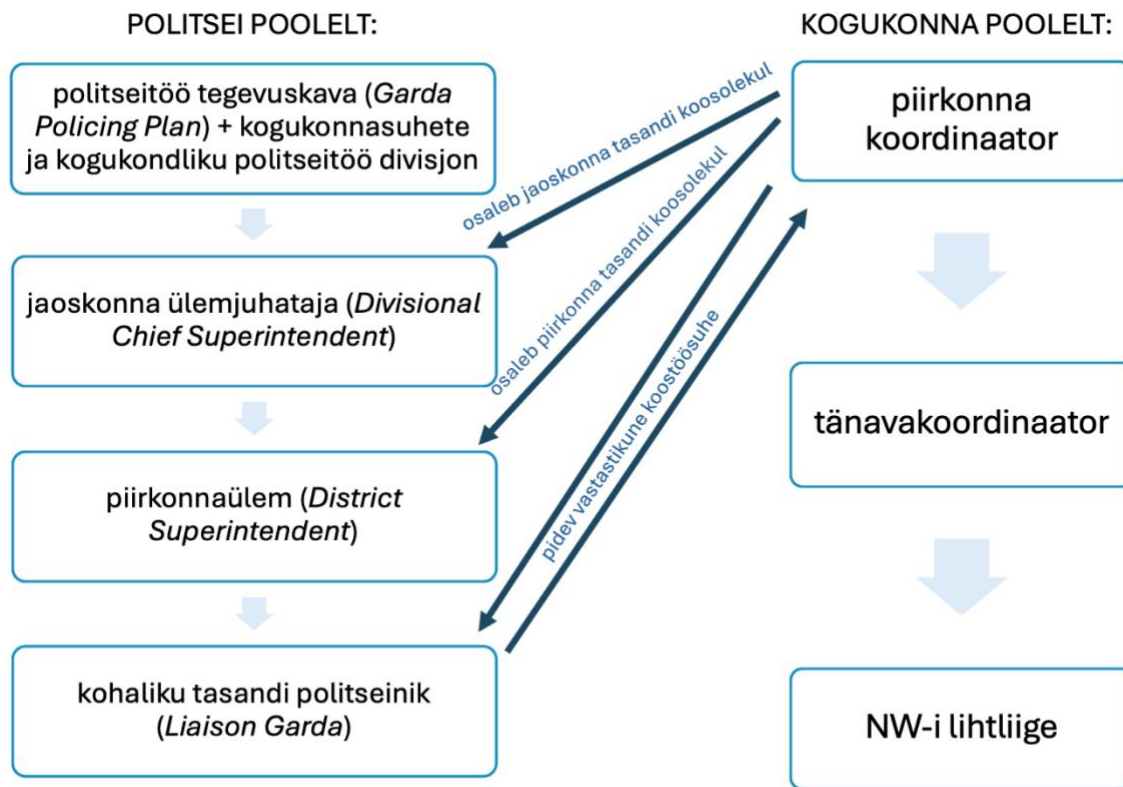
veidi üle 200 000 inimese¹³ (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga). Intervjueeritud Iiri politseiameti esindaja sõnul on NV programmides maa- ja linnapiirkonna eristamine hea, kuna turvalisusega seotud probleemid on ühtaegu küll sarnased, aga samas ka ümbritsevatest oludest tulenevalt erinevad – kui linnas võib rohkem probleem olla nt noortekampade ja nende antisotsiaalse käitumisega, siis maapiirkondades mängib rohkem rolli inimeste eraldatus ja sellest tulenev haavatavus.

Seotud osapooled ja nende roll

Nagu eelpool mainitud, on Iirimaal NV programmide toimimisel oluliseks osapooleks politsei, kes on nii NW-i kui CA-i puhul kogukonna partneriks, kellega koos tegevusi koordineeritakse. CA-is on politsei kõrval väga tähtsal eestvedaval kohal ka kogukonna- ja maaelu edendav organisatsioon *Muintir na Tíre*, kes esindab politsei ja kogukonna partnerluses just kogukondi. NW-i puhul selline kodanikke esindav organisatsioon puudub. Intervjueeritud endine Iiri politseiameti esindaja peab seda CA-i üheks tugevuseks, et programmi arendamisesse ja elluviimisesse on kaasatud *Muintir na Tíre*, kes CA-i arengut tagant tõukab. NW-i ja CA-i ülesehitus on seega veidi erinev, kuid mõlema programmi tuumaks on suhe kogukonna ja politsei vahel (An Garda Síochána, s.d.).

Joonis 4 ja Joonis 5 ning neile järgnevad selgitused osapoolte rolli kohta aitavad mõista mõlema programmi toimeloogikat.

¹³ Eurostati [andmetel](#) on 2024. a seisuga Iirimaa rahvaarv 5 343 805. Kui eeldada, et igast NW-ga liitunud majapidamisest kuulub programmi vähemalt üks inimene ja liita sellele CA-ga liitunute arv, on Iirimaal NV programmidega liitunud ligikaudu 10,3% elanikkonnast.

Neighbourhood Watch'i osapooled

Joonis 4. *Neighbourhood Watch* i osapooled. Allikas: autorite koostatud

An Garda Síochána poolt pannakse paika **politseitöö tegevuskava**, milles muuhulgas seatakse iga-aastased konkreetsed eesmärgid NW-ile, et programm oleks aja- ja asjakohane ning tähendusrikas. Lisaks toetab politseiamet **kogukonnasuhete ja kogukondliku politseitöö divisjoni** kaudu NW-i sellega, et varustab NW-iga liitunud grupe kohaliku politseiniku vahendusel infomaterjalidega, haldab kõigi NW-i gruppide üleriigilist andmebaasi ning levitab teavet heade praktikate ja ideede kohta, et NW-i toetada ning tagada selle jätkusuutlikkus. (*An Garda Síochána*, s.d.)

Jaoskonna ülemjuhataja (*Divisional Chief Superintendent*):

- korraldab igal aastal (veebruaris või märtsis) kogu jaoskonna alla kuuluvatele NW-i gruppidele koosoleku, et tutvustada kogukonnale uusi praktikaid ja ideid (ibid.).

Piirkonnaülem (*District Superintendent*):

- korraldab oma piirkonna NW-i gruppide esindajatele vähemalt kord aastas (septembri kuni novembri jooksul) ühise koosoleku;
- tagab, et igal NW-i grupil on olemas oma kohaliku tasandi politseinik. (ibid.)

Kohaliku tasandi politseiametnik (*Liaison Garda*):

- toetab, edendab ja arendab iga NW-i grupi tegevust;

- osaleb NW-i koosolekutel;
- jagab NW-i koosolekutel asja- ja ajakohast informatsiooni. (ibid.)

Piirkonna koordinaator:

- loob toimiva koostöosuhte kohaliku tasandi politseinikuga;
- edendab kahe-suunalist infovoogu oma piirkonna NW-i gruppide ja politsei vahel, pidades seejuures silmas arenguid kohaliku tasandi kuritegevuses;
- korraldab vähemalt kord aastas kohtumise kõigi tänavakoordinaatoritega oma piirkonnas;
- tagab, et NW-i gruppidel tema piirkonnas on olemas NW-i materjalid (politsei infolehed, aknakleebised, teavitavad materjalid jms);
- arutab oma piirkonna tänavakoordinaatoritega vajadust kasutada NW-i silte, et piirkond NW-i kuuluvana identifitseerida;
- osaleb igal aastal politseiameti esindajate korraldatavatel jaoskonna ja piirkonna tasandi koosolekutel, kuhu tulevad kokku ka teiste NW-i gruppide esindajad. (ibid.)

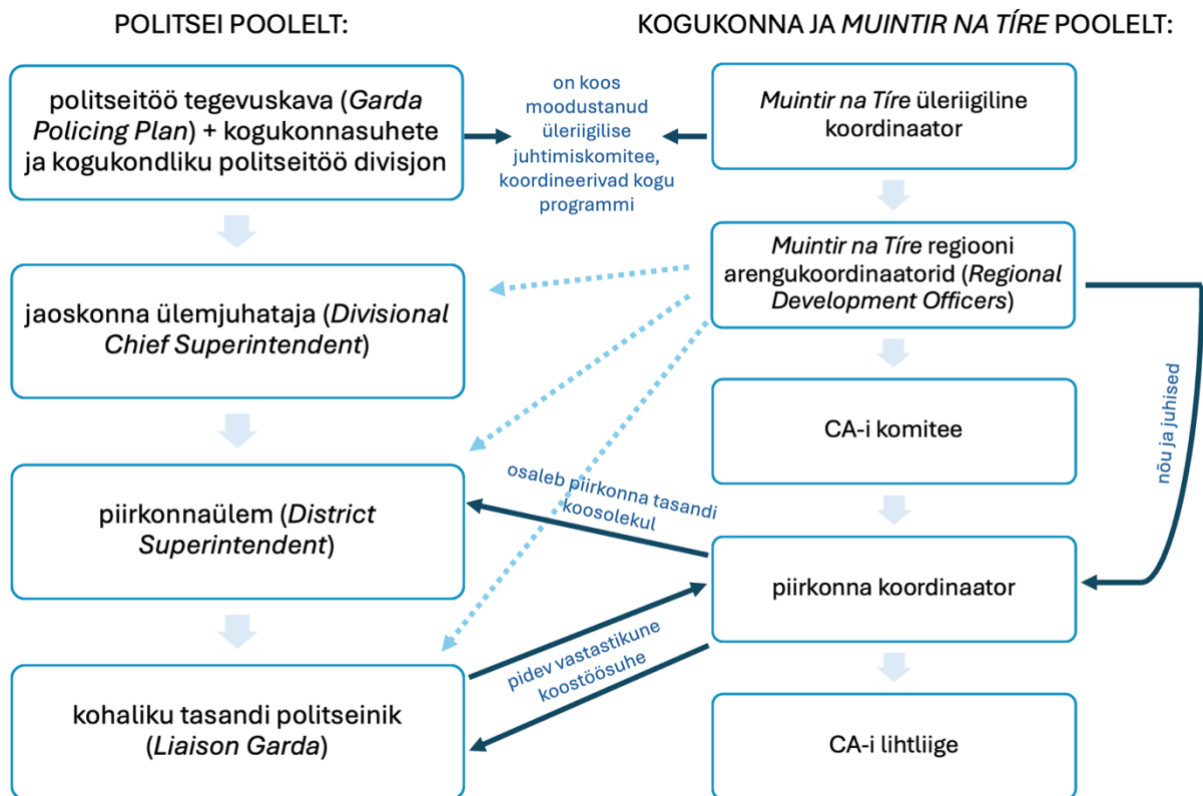
Tänavakoordinaator:

- abistab võimaluse korral piirkonna koordinaatorit erinevate ülesannete täitmisel;
- julgustab oma tänava elanikke võtma politseiga ühendust kohe, kui täheldatakse kahtlast tegevust;
- annab tagasisidet NW-i programmi toimimise kohta oma tänaval ja veendub, et uued elanikud oleksid NW-i tegevustesse kaasatud;
- osaleb oma tänava NW-i koosolekutel;
- käib välja uusi ideid tegevuste kohta, mis võivad tänavale ja naabritele kasulikud olla;
- julgustab elanikke üksteist märkama ja eriti hoolega silma peal hoidma haavatavatel sihtrühmadel;
- rõhutab kriminaalsetest tegevustest teavitamise olulisust, et tõsta elanike teadlikkust ja valmisolekut oma turvalisust tagada. (ibid.)

NW-i lihtliige:

- hoiab kogukonnaliikmete kodudel silma peal;
- hoolitseb selle eest, et ka juhul kui tegelikult viibitakse pikemalt eemal, tunduks majapidamine selline, et seal elatakse sees;
- paigaldab oma majapidamisele korralikud lukud ja alarmi ning kasutab neid;
- teavitab kohalikku politseinikku igast ebatavalisest või kahtlasest tegevusest. (ibid.)

Community Alert'i osapooled



Joonis 5. *Community Alert'i* osapooled. Allikas: autorite koostatud.

Kuna CA-i puhul on programmi eestvedamisega lisaks politseile seotud ka *Muintir na Tíre*, on nad moodustanud üleriigilise juhtimiskomitee, et ühiselt programmi koordineerida ja arendada. *Muintir na Tíre's* on ametis ka üleriigiline koordinaator, kes jälgib programmi tegevusi ja arengut. (An Garda Síochána, s.d.)

Politsei poole pealt on CA-i puhul programmi kaasatud osapooled ja toimeleogika sarnased NW-le. See tähendab, et samamoodi pannakse *An Garda Síochána* poolt paika **politseitöö tegevuskava**, milles muuhulgas seatakse iga-aastased konkreetsed eesmärgid CA-ile, et programm oleks aja- ja asjakohane ning tähendusrikas. Lisaks toetab politseiamet **kogukonnasuhete ja kogukondliku politseitöö divisjoni** kaudu CA-i sellega, et varustab liitunud grupe kohaliku politseiniku vahendusel infomaterjalidega, haldab kõigi CA-i gruppide üleriigilist andmebaasi ning levitab teavet heade praktikate ja ideede kohta, et CA-i toetada ning tagada selle jätkusuutlikkus. (ibid.)

Jaoskonna ülemjuhataja (*Divisional Chief Superintendent*):

- korraldab igal aastal (veebruaris või märtsis) kogu jaoskonna alla kuuluvatele CA-i gruppidele koosoleku, et tutvustada kogukonnale uusi praktikaid ja ideid (ibid.).

Piirkonnaülem (*District Superintendent*):

- korraldab oma piirkonna CA-i gruppide esindajatele vähemalt kord aastas (septembri kuni novembri jooksul) ühise koosoleku;

- tagab, et igal CA-i grupil on olemas oma kohaliku tasandi politseinik. (ibid.)

Kohaliku tasandi politseiametnik (*Liaison Garda*):

- toetab, edendab ja arendab iga CA-i grupi tegevust;
- osaleb CA-i koosolekutel;
- jagab CA-i koosolekutel asja- ja ajakohast informatsiooni. (ibid.)

Kogukonna poolelt on CA-i ülesehitus ja toimeloogika veidi erinev ning keerukam kui NW-i puhul, kuna programmi elluviimisel on oluline roll ka *Muintir na Tíre*l.

***Muintir na Tíre* regiooni arengukoordinaatorid** (*Regional Development Officers*):

- on täiskohaga ametis *Muintir na Tíre*'s ja igapähe neist (kokku on arengukoordinaatoreid viis) on vastutus ühe regiooni eest;
- toetavad CA-i programmi arendamist ja laiendamist, sh suhtlevad politseiameti esindajatega eri tasanditelt;
- pakuvad oma ekspertiisi ja juhendamist CA-i gruppidele, et grupid saaksid oma tegevusi ellu viia;
- teevad kindlaks ja tegelevad CA-i gruppide vajadustega, mis puudutavad organisatsiooni arendamise suutlikkust;
- arendavad CA-i gruppide võimekust osaleda poliitika kujundamises kohalikul ja riigi tasandil;
- toetavad olemasolevaid CA-i gruppe ja aitavad aktiivselt kaasa uute gruppide loomisele. (ibid.)

CA-i komitee:

- on valitud või nimetatud CA-i grupi poolt ja peab tagama, et igal piirkonnal on oma koordinaator;
- on ühenduses nii piirkonna koordinaatori kui CA-i liikmetega ning toetab neid nende tegevuses;
- julgustab elanikke andma teada kuritegevusest, kahtlasest tegevusest ja antisotsiaalsest käitumisest;
- julgustab kohalikul tasandil gruppide tegevust ja osalust, kaasates kohalikke elanikke ja inimesi kõigist vanuserühmadest;
- levitab kuritegevuse ennetamist puudutavat infot ja vastavasisulist kirjandust CA-i liikmete seas;
- toetab kuriteo ohvriks langenuid;
- annab piirkonna koordinaatoritele regulaarselt tagasisidet gruppide tõhususe kohta. (ibid.)

Piirkonna koordinaator:

- tegutseb oma CA-i grupi toetusel ja saab grupi liikmetelt oma tegevustes abi;
- toimib ühenduslülina kohaliku tasandi politseiniku ja CA-i grupiliikmete vahel;

- julgustab CA-i grupi osalemist vabatahtlikes tegevustes;
- korraldab tihedas koostöös kohaliku tasandi politseinikuga ja tema kaasabil kogu grupi tegevust – värbab liikmeid, organiseerib koosolekuid, sh iga-aastast üldkoosolekut; koostab uudiskirju jms;
- algatab tegevusi, mis soodustavad kogukonnaliikmete omavahelist suhtlemist ja kuritegevuse ennetamist;
- tuvastab oma piirkonnas turvalisusega seotud murekohti ja töötab koos kohaliku politseinikuga nende lahendamise nimel;
- esindab oma CA-i gruppi iga-aastasel *An Garda Síochána* piirkonnaülema poolt korraldataval piirkonna tasandi koosolekul. (ibid.)

CA-i lihtliige:

- tajub kuritegevuse ennetamist oma elu osana;
- osaleb oma CA-i grupi koosolekutel;
- tegutseb, kui täheldab kahtlast tegevust ja teavitab sellest politseid;
- tegutseb hooliva ja elujõulise kogukonna loomise nimel;
- aitab ennetada vandalismi ja vargusi, hoides silma peal enda ja naabrite varal;
- õpib tundma naabreid ja pöörab tähelepanu oma kogukonna vanematele ja haavatavamatele liikmetele, austades samas nende iseseisvust. (ibid.)

Nagu eelpool mainitud, peab intervjueeritud endine Iiri politseiameti esindaja CA-i jätkusuutlikumaks kui NW-i ja nimetas seejuures olulise toetava tegurina just programmi ülesehitust, kuhu on kaasatud ka *Muintir na Tíre*. Ka intervjueeritud *Muintir na Tíre* esindaja ise tõdeb, et see, et vähemalt nende organisatsiooni poolt on CA-i toimimisse kaasatud ka professionaalne tasand, mitte vaid vabatahtlikud (üleriigiline koordinaator ja regiooni arengukoordinaatorid on tasustatud töökohad), on taganud programmi edu ja elujõulisuse.

Ilma professionaliseerunud struktuurita poleks meil *Community Alert*'i. Ma võin seda kindlalt öelda.
***Muintir na Tíre* esindaja**

Seda, et struktuur ja selge vastutus on oluline, rõhutab ka endine Iiri politseiameti esindaja:

Peab olema struktuur, regionaalne struktuur koos kohapealsete inimestega, kellel on vastutus. /.../ Väärtuse loomiseks peab olema struktuur. Juhtimine peab olema. Vastutus peab olema.
endine Iiri politseiameti esindaja

Nii NW-i kui CA-i raames tehakse koostööd ka teiste osapooltega, nt KOV-idega (intervjuud *Muintir na Tíre* ja Iiri politseiameti esindajatega). Rääkides CA-i tegevustest, tõstab *Muintir na Tíre* esindaja esile ka koostööd riikliku üksinduse tööühma (*Loneliness Taskforce*) ja

eakate esinduskogudega. Organisatsiooni esindaja rõhutab ühtlasi, kuidas CA-i geograafiliselt laiaulatuslik võrgustik ja see, et programm tegeleb võrdlemisi laia teema ehk kogukonna ohutuse ning turvalisusega, võimaldab koostööd teha paljude eri organisatsioonidega ning olla justkui teeviit inimeste suunamisel. Teised organisatsioonid hindavad tema sõnul seejuures CA-i laia haaret ja võimalust jõuda CA-i kui vahendaja kaudu oma sihtrühmani.

Me oleme igas vallas esindatud väga madalal, rohujuure tasandil. /.../ Keskendudes kogukonna turvalisusele ja kuritegevuse ennetamisele, on meil haare, mida paljudel teistel organisatsioonidel pole. Ja ma arvan, et see on põhjus, miks nad [teised organisatsioonid] meiega koostööd teevad, kui otse öelda, sest nad võivad meie kaudu jõuda oma sihtrühmani. Nii et kui me korraldame ürituse väikeses külas, siis tavaliselt tuleb neile üritustele külas, kus elab vaid 200 inimest, 200-300 inimest, nad [teised organisatsioonid] tulevad kohale. /.../ Ja see ongi see, mida me teeme, me nimetame seda teeviitade andmiseks [*signposting*]. Lihtsalt näitame inimestele, milline abi on saadaval. /.../ Nii et suur osa sellest, mida me teeme, on suunata inimesi abi poole.

Muintir na Tíre esindaja

Rahastamine

NW programmi rahastatakse Justiitsministeeriumi (*Department of Justice*) kaudu nii, et ministeerium eraldab Iiri politseiametile finantse, mida politsei saab siis omakorda kasutada NW-i tegevuste toetamiseks (nt infomaterjalide koostamiseks ja välja andmiseks, kleebiste ning plakatite tarbeks jms) (intervjuu Iiri politseiameti esindajaga).

Ka CA programmi peamine rahastaja on Justiitsministeerium, kelle toetus jõuab programmi sarnaselt NW-le läbi politsei kuritegevuse ennetamiseks ettenähtud vahendite (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga; Citizens Information, 2021). *Muintir na Tíre* kui organisatsioon, kes koordineerib CA-i tegevust, peab igal aastal Justiitsministeeriumiga läbirääkimisi ja annab ülevaate tehtust ning edasisteks tegevusteks vajalikest ressursidest. Olgugi et rahastus tuleb igal aastal ministeeriumiga läbi rääkida ja vahendeid pole *Muintir na Tíre* esindaja sõnul piisavalt, tunnetab organisatsioon, et ministeerium väärtustab CA-i ja selle tegevust. (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga)

Lisaks rahastab CA-i tegevust igal aastal väikses mahus ka Terviseministeerium (*Department of Health*), et toetada tegevusi, mis puudutavad kogukonna ohutuse valdkonda (nt eakate turvalisus) (ibid.).

Kokku kulub CA-i tegevusteks aastas ligikaudu pool miljonit eurot, millest 2/3 läheb programmi käigus hoidmisele ja arendamisele (nt tööjõukulu, kulu transpordile ja töövahenditele ning infovahetusele jms) ning 1/3 projektitoetusteks, mida kogukonnad saavad taotleda (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga).

CA programmiga liitunudele on kehtestatud ka aastane liikmemaks, mida inimesed maksavad *Muintir na Tíre*le ja mille suurus on 50 eurot grupi kohta. *Muintir na Tíre* esindaja väitel maksavad liikmemaksu enamik gruppidest, olgugi et see pole kohustuslik. Kuna organisatsiooni ja programmi tegevus on tervikuna riigi poolt rahastatud, peab *Muintir na Tíre* samas toetama ka neid gruppe, kes liikmemaksu ei tasu. Üldiselt veendakse inimesi siiski maksu tasuma ja neile, kes seda teevad, on ette nähtud ka soodustused, nt kindlustuskulude pealt. (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga)

4.2.2. Naabrivalve eesmärgid ja strateegia

Üldiselt pannakse Iirimaal nii NW-i kui CA-i puhul programmi eesmärgid ja prioriteedid paika *An Garda Síochána* ja vastava programmi poolt ühiselt. Nagu CA-i kohta eelpool välja tõime (vt Joonis 5), on selle programmi puhul politseiamet ja *Muintir na Tíre* moodustanud üleriigilise juhtimiskomitee, et koos programmi tegevusi koordineerida, sh selle fookust seada. Seda, et eesmärgiseade toimub osapoolte koostöös, rõhutas ka intervjuueeritud Iiri politseiameti esindaja.

Muintir na Tíre ja Iiri politseiamet allkirjastasid 2002. aastal ka ühiste kavatsuste kokkuleppe, milles muuhulgas sõnastati CA-i missioon aidata kaasa maakogukondade inimeste ja eriti vanemaealiste parima elukvaliteedi saavutamisele (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga; Community Alert 2007–2011).

NW ja CA programmidele ning nende tegevuse prioriteetide seadmisele avaldavad mõju ka Iirimaale iseloomulikud korralvalve ühiskomiteed (*joint policing committees*). Nende komiteede eesmärk on edendada politseitöö ja kuritegevuse küsimustes laiemat konsulteerimist, koostööd ja sünergiat *An Garda Síochána*, KOV-ide ja valitud kohalike esindajate vahel¹⁴. Muuhulgas keskenduvad ühiskomiteede koostatud strateegiad ka kuritegevuse ennetamisele ja sellega seotud sihtidele.

Praegu on Iirimaal toimumas üleminek uuele seadusandlikule korraldusele, millega korralvalve ühiskomiteed asendatakse kohalike kogukonna turvalisuspartnerlustega (*Local Community Safety Partnership*) (intervjuud Iirimaa politseiameti ja *Muintir na Tíre* esindajaga). Partnerluste liikmeskond saab olema laiem kui praeguste ühiskomiteede oma ning sinna kaasatakse senisest enam ka kogukonna esindajaid (sh noori, sisserändajaid, kolmanda sektori esindajaid) ja äri- ning haridussektoriga seotud osapooli (Department of Justice, 2023). Ka CA-i koordineeriv *Muintir na Tíre* saab olema osaline sellistes partnerlustes (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga).

¹⁴ Vt lähemalt nt: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/community-engagement/joint-policing-committees-promoting-consultation-and-cooperation-in-policing.html>

Lisaks on politseiametil oma iga-aastased tegevusplaanid, kuhu intervjueritud *Muintir na Tíre* esindaja sõnul annab sisendit ka nende organisatsioon, et CA püsiks politseitöö kontekstis muude meetmete kõrval samuti relevantseks. Intervjueritav rõhutab erinevate dokumentide olemasolu tähtsust ka laiemalt, tõdedes, et nad ei viita arengukavadele või kokkulepetele oma koostöös politseiametiga küll pidevalt, kuid dokumentide olemasolu on tema hinnangul CA-i prioriteetsuse tagamise seisukohalt siiski väga oluline ning annab neile teatud mõttes kindlustunde programmi jätkusuutlikkuse osas. (ibid.)

Konkreetsed eesmärgid, mis praegu NW-il ja CA-il on, on järgmised:

NW-i eesmärgid

- kogukonna turvalisuse parandamine;
- kuritegevuse ennetamine;
- politsei ja kogukonna vahelise sideme arendamine;
- üldsuse usalduse suurendamine *An Garda Síochána* vastu;
- eakatele ja haavatavatele inimestele hooliva elukeskkonna loomise soosimine;
- antisotsiaalse käitumise, sh grafitit ja ahistamise vähendamine. (intervjuu Iiri politseiameti esindajaga; *An Garda Síochána*, 2024a)

CA-i eesmärgid

- kogukonna arengu edendamine;
- kuritegude toimepanemise võimaluste vähendamine;
- kogukondade ühendamine heanaaberlikkuse ja kogukondliku töö vaimus;
- maakogukondade liikmete elukvaliteedi parandamiseks ettenähtud programmide kavandamine. (*An Garda Síochána*, 2024b).

CA-i puhul on tegevuste rõhuasetus aina enam vanemaealistel ja haavatavatel inimestel (Citizens Information, 2021) ja seda toob esile ka intervjueritud *Muintir na Tíre* esindaja. Ta tõdeb, et lisaks kuritegevuse ennetamisele ja kogukonna turvalisusele tegeletakse CA-is nüüd järjest rohkem ka n-õ uute teemadega – üksindus, eraldatus, tervis ning inimeste eluolu toetamine olukorras, kus elatakse kauem ja soovitakse seda teha turvaliselt oma kodus (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga). Nii usub intervjueritav, et CA-i keskmeks võib küll jääda kuritegevuse ennetamine, kuid tulevikus saab turvalisus siiski palju laiemat tähendust, sh CA programmi tegevuse vaatest:

... kuritegevuse ennetamine on endiselt selle [programmi] „südames“, kuid [see saab olema] turvalisuse laiem määratlus. Iirimaal proovikivid on praegu suuresti seotud eraldatuse ja üksinduse ning nende tervisemõjudega. Mida me [CA-s] teeme, on hoida inimesi oma kodudes nii, et nad ei karda. Ja mõnes mõttes pole vahet, mida nad kardavad. Kas nad kardavad üksildust? Kas nad kardavad, et nende majja tuleb kurjategija? Vahet pole. Peame nende kartust leevendama ja pakkuma selleks tuge. Nii et see on koht, kus ma näen, et see [programm] laieneb, kuritegevuse ennetamine on endiselt keskmis, kuid turvalisuse määratlus saab olema laiem.

***Muintir na Tíre* esindaja**

4.2.3. Liikmeskond ja selle aktiivsena hoidmine

Nagu alapeatüki algul välja sai toodud, on Iirimaa ligikaudu 2000 NW-i ja veidi üle 1000 CA-i grupi. Nii intervjueritud Iiri politseiameti kui ka *Muintir na Tíre* esindaja sõnul on peamine ajend ükskõik kumma NV programmi raames grupi loomiseks ja/või sellega liitumiseks soov tagada oma kodukoha turvalisus. Eriti motiveerib inimesi ise turvalisuse teemaga tegelema see, kui lähikonnas on hiljuti midagi juhtunud, olgu see siis vargus või lihtsalt antisotsiaalne käitumine.

Initsiatiiv luua NW-i või CA-i grupp võib seejuures tulla kas alt üles ehk kogukonna poolt või hoopis ülalt alla ehk soovitusena politseilt (Citizens Information, 2021; intervjuu Iiri politseiameti esindajaga). Nii Iiri politseiameti kui *Muintir na Tíre* esindaja rõhutavad aga, et politsei ja *Muintir na Tíre* on alati eeskätt teadlikkuse töstja rollis, viies inimesteni info NW-i ja CA-i olemusest ja kasudest, kuid tahe grupp luua peab lõpuks olema siiski kogukonnal endal.

Ma arvan, et me saame tõsta teadlikkust. Me saame minna nii kaugemale, et me saame „tuua hobuse vee juurde“. Kuid siis vajame me, et kogukond tuleks meile poolele teele vastu ja ütleks, et „jah, see [naabrivalve programm] on miski, mida ma tahame ja soovime arendada“. Ja siis me töötame nendega koos.

***Iiri politseiameti* esindaja**

Seda, et kord juba loodud gruppide aktiivsena hoidmine (seda eriti olukorras, kus kuritegevuse tase piirkonnas on madal) on keeruline ülesanne, tõdevad ühtmoodi nii intervjueritud politseiameti kui *Muintir na Tíre* esindaja. Samas võivadki gruppide aktiivsuse tasemed olla *Muintir na Tíre* esindaja hinnangul erinevad ja see, kui mõni grupp mõned aastad eriti ei tegutse, ent suudab siiski aktiveeruda mõne juhtumi tekkides, näitab struktuuri ja grupi olemasolu olulisust.

Iirimaa kasutusele võetud ka erinevaid viise, kuidas hoida NW-i ja CA-i gruppe aktiivsena. Näiteks tõstab Iiri politseiameti esile iga-aastaseid koosolekuid, mida *An Garda Síochána* poolt nii jaoskonna kui piirkonna tasandil korraldatakse, et inimesi kokku tuua ja seeläbi

nende aktiivsust ja sidet programmiga hoida. *Muintir na Tíre* esindaja omakorda rõhutab vajadust mõelda välja uusi n-ö väikeprojekte, mis hoiaksid inimesi tegevuses ja paneksid laiemale turvalisuse ning ohutuse teemale mõtlema ka siis, kui naabruskonnas parasjagu kuritegevuse või lihtsalt kahtlase käitumisega probleeme ei ole. Mõningaid näiteid selliste väikeprojektide ja algatuste kohta saab lähemalt lugeda peatükist 2.2.5.

Märkimist väärt on seegi, et vahepeal COVID-19 pandeemia tingimustes soiku jäänud CA-i gruppide taasaktiveerimiseks ja inimeste kokku toomiseks viis *Muintir na Tíre* 2023. aastal ellu spetsiaalse *Community Comeback* (Kogukonna naasmine) programmi, mis ühtlasi kutsus CA-i tegevustes kaasa lööma ka teisi organisatsioone (*Muintir na Tíre*, 2023).

4.2.4. Kitsaskohad ja proovikivid

Kõik kolm intervjueritud Iiri eksperti tõdesid, et suur proovikivi NV programmide seisukohast on see, et inimeste soov ja valmidus vabatahtlikku tegevusse panustada on aja jooksul vähenenud. Nii intervjueritud Iiri politseiameti esindaja kui ka *Muintir na Tíre* esindaja tõid välja, et juhul kui inimesed siiski *Neighbourhood Watch*'i või *Community Alert*'iga liituvad, on neid sageli keeruline aktiivsena hoida. Seda eriti olukorras, kus kogukonnas on turvaline ja kuritegevust esineb vähe ehk puuduvad ka stiimulid aktiivsemaks naabrivalveliseks tegevuseks.

Lisaks mainisid nii endine Iiri politseiameti kui ka *Muintir na Tíre* esindaja ühe proovikivina politsei kaugenemist kogukondadest, mis on tingitud politsei tsentraliseerimisest ja sellest, et tsentraliseerimise tõttu tunnevad inimesed tänapäeval oma piirkonnapolitseinikku vähem kui vanasti. Endise Iiri politseiameti esindaja sõnul ei saa NV aga toimida, kui sellesse pole aktiivselt kaasatud ka piirkonnapolitseinik:

Neighbourhood Watch ei toimi üksi ja see ei toimi ilma, et selle tegevusse oleks kaasatud aktiivne piirkonnapolitseinik.
endine Iiri politseiameti esindaja

Olgugi et Iirimaa puhul on noorte kaasamist NV programmidesse peetud alati oluliseks, on seda tegelikult endiselt keeruline saavutada. NV tegevusi nähakse pigem millenagi, millega tegelevad eakamad inimesed ja ka liikmeteks on programmidel enamasti keskealised ja vanemad inimesed. (intervjuud Iiri politseiameti ja *Muintir na Tíre* esindajatega) Samas tõi intervjueritud *Muintir na Tíre* esindaja välja, et noorte kaasamise nimel nähakse vaeva ja praegu kavandatakse koostööd koolidega, et jõuda oma tegevuses ka noorteni. Nimelt on Iirimaaal levinud nn vaheaasta võtmine gümnaasiumiosas, kus noor on küll kooli nimekirjas, ent ei osale otseselt õppetöös, vaid arendab oma oskusi muul moel – teeb nt autojuhilube, kogub heategevuseks annetusi vms. *Muintir na Tíre* esindaja sõnul tehakse praegu tööd selle nimel, et nn vaheaasta tegevustesse võiks mahtuda ka tegevus *Community Alert*'i raames / programmiga koostöös.

4.2.5. Põnevad näited ja edukad tegevused

Iirimaa puhul saab esile tõsta mitmeid põnevaid näiteid ja häid praktikaid, mis seostuvad otsesemalt või kaudsemalt ka NV programmide tegevusega.

Mainisime juba eespool, et CA-i gruppi kuulumine annab inimesele võimaluse saada soodsamalt kodukindlustuse poliisi. Seda, et mitmed kindlustusseltsid pakuvad kodukindlustust parema hinnaga neile, kes elavad NW või CA piirkonnas, tuuakse välja ka programme tutvustavas infos (An Garda Síochána, s.d.). Võib eeldada, et see on üks argumentidest, mis võiks motiveerida inimesi CA-i või NW-iga liituma.

Lisaks otseselt NW-i ja CA-iga seotud headele praktikatele nagu eeltoodud kindlustuse näide, leidub Iirimaa ka mitmeid algatusi, mis ei ole küll loodud CA-i või NW-i toel või selle tegevuste tarbeks, kuid mis toimivad edukalt koos NV programmidega ning võimaldavad hoida CA-i ja NW-i grupe aktiivsena ka siis, kui parasjagu pole naabruskonnas muret kuritegevusega ning grupid võiksid tegevuse puudumisel muutuda passiivseks.

Näiteks töid nii intervjueritud Iiri politseiameti kui *Muintir na Tíre* esindaja välja **Text Alert programmi**, mis võimaldab kogukondadel luua rühma, et saada politseilt tekstihoiatusi, mis teavitavad neid kahtlasest või kuritegelikust tegevusest nende piirkonnas (Citizens Information, 2021). Intervjueritud *Muintir na Tíre* esindaja sõnul kasutavad üle 90% CA-i gruppidest *Text Alert* programmi.

Text Alert toimib järgmiselt:

inimene märkab kahtlast tegevust (nt kahtlustäratavat kaubikut piirkonnas ringi sõitmas) ja helistab politsei piirkonna ööpäevaringsele telefoninumbrile, et sellest teada anda;

teate kätte saanud politseinik uurib juhtumi üksikasju (nt uurib sõiduki numbrimärgi alusel, kellele auto kuulub ja kas see võib olla nt elektrik või keegi muu, kellel on loogiline põhjus piirkonnas ringi liikumiseks) ja otsustab, kas tuleks kasutada *Text Alert* süsteemi;

kui politseile tundub toimuv kahtlane, saadab ta igale kogukonnas *Text Alert* programmiga liitunud teavituse tekstisõnumi teel või [Cairde mobiilirakenduse](#) vahendusel. (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga; Citizens Information, 2021)

Kui algelt toimiski *Text Alert* vaid SMS-ide vahendusel, siis *Muintir na Tíre* eestvedamisel valmis *Text Alert* loogikal põhinev Cairde mobiilirakendus, millel on mitmeid eeliseid võrreldes tavalise tekstisõnumiga. Näiteks vähendas rakendusele üleminek programmiga seotud kulusid, kuna äpipõhise teavituse saatmine on erinevalt SMS-ist tasuta¹⁵. Samuti on rakendus kasulik selle poolest, et politsei saab rakenduse kaudu teavitust edastades lisada

¹⁵ Samas tõdeb intervjueritud *Muintir na Tíre* esindaja, et nende organisatsiooni jaoks on rakenduse ülalpidamine ja arendamine üsna märkimisväärne kulu ning selle jaoks ei piisa rakenduse kasutajate poolt makstavast sümbolsest aastatasust, mis jääb alla 10 euro. Seetõttu loodetakse tulevikus riigipoolsele rahalisele toele.

juurde ka manuse ehk jagada kogukonnale rohkem infot (sh nt pilte), kui piiratud tähe märkide arvuga SMS võimaldaks. Nii on *Text Alert* äpipõhisena olnud hea viis edastada infot ka näiteks kadunud inimeste kohta. Samas on oluline silmas pidada, et rakendus võimaldab küll kogukonnaliikmete omavahelist suhtlust, ent mitte kahe suunalist suhtlust politseiga. Inimene peab politseid kahtlasest tegevusest teavitama kindlasti telefoni teel, misjärel saadab politsei vajaduse korral teavituse välja SMS-i või rakenduse vahendusel. Kahe suunalist suhtlust politseiga ei võimaldata, kuna *An Garda Síochána*¹⁶ pole praegu lihtsalt võimekust rakenduse kaudu saabu vaid teateid hallata. (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga)

Kogukonnad, kes *Text Alert*iga on liitunud, saavad soovi korral välja panna ka vastavad märgised ja intervjueritud *Muintir na Tíre* esindaja sõnul on need sildid ise mõnikord heidutuse eest. Samuti on kogukonnaliikmetel võimalik rakenduse abil omavahel suhelda ning hädaolukorras kasutada ka „paanikanuppu“, mis teavitab hädast nii politseid kui vastava piirkonna teisi programmiga liitunud inimesi. (ibid.)

Lisaks on Iirimaa politsei poolt tasuta kasutamiseks loodud *Property App*¹⁶, mis võimaldab inimestel salvestada ja indekseerida oma vara, näiteks jalgrattaid, sülearvuteid, põllumasinaid jne. Rakendusse sisestatud infot näeb vaid kasutaja ise, kuid kui toimub sisse murdmine tema koju, saab ta *Property App*i sisestatud info teha nähtavaks politseile ega pea hakkama paanikas olles mõtlema, millised asjad täpselt kadunud on. Kuriteoteade on võimalik esitada ka otse rakendusest, ilma politseijaoskonda minemata. (intervjuu Iiri politseiameti esindajaga)

Ennetusmeetmena on alguse saanud ka algatus nimega *Property Marking*¹⁷. Tegemist on ettevõtmisega, mida toetab Justiitsministeerium ja mille eesmärk on aidata inimesi kaitsta oma vara varguste eest. Politsei on teinud koostööd KOV-idega, et osta nn vara märgistusmasin. Tegemist on spetsiaalse masinaga, mis võimaldab inimesel näiteks oma muruniidukile, haagisele, jalgrattale vms lasta söövitada turvamärgistus¹⁸. Teenus on inimesele tasuta. Kui juhtub, et märgistatud ese varastatakse ja see hiljem kuskilt leitakse või seda üritatakse müüa, on võimalik märgistuse alusel eseme omanik tuvastada ja püüda temaga kontakteeruda. Nii nagu *Text Alert*i puhul, on ka *Property Marking* süsteemi kasutamist võimalik vastavate siltidega signaaliseerida (kas piirkonnas või otse esemetel nt

¹⁶ Vt lähemalt: <https://www.garda.ie/en/angardasiochanaapp/>

¹⁷ Vt lähemalt: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/crime-prevention/property-marking.html>

¹⁸ Nn turvamärgistuseks on *Eircode*. Eircode on Iirimaa riiklik sihtnumbrite süsteem. Eircode on ainulaadne 7-kohaline tähtedest ja numbritest koosnev kood. Iga Eircode koosneb 3-kohalisest marsruutimisvõtmest piirkonna tuvastamiseks ja 4-kohalisest kordumatust identifikaatorist iga aadressi jaoks. Vt lähemalt: <https://www.citizensinformation.ie/en/consumer/phone-internet-tv-and-postal-services/eircode/>

kleebise abil), heidutades seeläbi potentsiaalseid kurjategijaid. (intervjuu Iiri politseiameti esindajaga; An Garda Síochána, 2024c)

Vara kaitstuse ja kuritegevuse ennetamisega otseselt seotud algatuste kõrval on Iirimaal ellu kutsutud ka muid ettevõtmisi, mida samuti saab levitada NW-i ja CA-i gruppide liikmete seas ning mis aitavad laiemalt kaasa turvalisuse ja ohutuse suurendamisele kogukondades.

Üheks selliseks algatuseks on **Herbert Protocol**¹⁹ mis on sisuliselt riskiennetuse tööriist ehk vorm, kuhu dementsust põdeva inimese lähedased saavad talletada olulisima info haige isiku kohta (nt tema foto, kirjeldus, kasutatavad ravimid, igapäevarutiin, tähenduslikud paigad jms). Juhul kui dementne inimene läheb kaduma, on võimalik *Herbert Protocol*i kantud info teha kohe nähtavaks politseile, kes saab asuda otsingutele. Jällegi on tööriista põhimõte ennetav ehk oluline info peaks saama talletatud ja kui dementne inimene reaalselt kaduma läheb, ei pea paanikas lähedased hakkama enam olulisi detaile meenutama, vaid tuleb lihtsalt varem üles märgitud infot politseiga jagada. (intervjuu Iiri politseiameti esindajaga)

Sarnane tervisevaldkonnaga seotud ennetav algatus on ka **Bottle in the Fridge** projekt. Algatus seisneb selles, et kui (eeskätt eakas või terviseprobleemidega) inimene elab üksi, peaks ta kirja panema enda kohta käiva meditsiinilise teabe (kõik allergiad, kasutatavad ravimid, lähedaste kontaktandmed jms), pistma selle infolehe spetsiaalsesse pudelisse ning hoiustama seda pudelit külmikus (sest eeldatavalt on igas majas külmkapp). Kui inimene selles algatuses osaleb, tuleb tal oma kodu välisukse juurde lisada väike roheline ristiga kleebis – nii teab keegi (sh ka kiirabi), kes on tulnud hädaolukorras inimest otsima, et olulise meditsiinilise info leiab selle inimese puhul tema külmkapis olevast pudelist. Kuna *Bottle in the Fridge* projekt on aastate jooksul osutunud edukaks, pani *Muintir na Tíre* hiljuti aluse sarnasel põhimõttel toimivale algatusele ka sõidukites²⁰, et päästjad, politsei või teised liikluses osalejad saaksid õnnetuse korral viivitamatult ligi sõidukis viibijat puudutavale olulisele informatsioonile. (intervjuu *Muintir na Tíre* esindajaga)

Kõik eeltoodud algatusi propageerivad politsei ja/või *Muintir na Tíre* üldiselt ka NW-i ja CA-i gruppide seas. Üheltpoolt on selliste algatuste abil võimalik tõsta inimeste teadlikkust oma vara kaitsmise osas ja kuritegevust ennetada või laiemas mõttes turvalisust suurendada. Teisalt on algatustel oluline roll ka NW-i ja CA-i gruppide aktiivsena hoidmisel, sest oma vara üles märkimine ja märgistamine või oma meditsiinilase info üles kirjutamine on miski, millega inimesed saavad tegeleda (ja kutsuda ka teisi grupiliikmeid üles seda tegema) ka siis, kui kuritegevuse tase piirkonnas on parasjagu madal. (intervjuud Iiri politseiameti ja *Muintir na Tíre* esindajatega)

¹⁹ Tegemist on Põhja-Iirimaalt alguse saanud ettevõtmisega. Vt lähemalt: <https://www.psni.police.uk/safety-and-support/advice-and-information/missing-persons/herbert-protocol>

²⁰ Vt lähemalt: <https://www.muintir.ie/pip/>

4.3. Vahekokkuvõte

Nii Taani kui Iirimaa on head näited sellest, kuidas NV korraldus ja tegevus on suutnud aja ja olude muutumisega kaasas käia – Taanis on *Nabohjælpi* toimimisse toodud olulisel määral digilahendusi; Iirimaal on NV tegevus ja arengusuund selgelt mõjutatud turvalisuse mõiste laienemisest ning seda eriti just vananeva ühiskonna kontekstis. Siiski võib öelda, et mõlemal juhul on NV tuumaks jäänud kuritegevuse ennetamine ja turvatunde tagamine, mille kõrval on tähtsana esile kerkinud ka sotsiaalse sidususe loomine kogukondades.

Peamised proovikivid, millega NV tegevus nii Taanis kui Iirimaal silmitsi seisab, on tuttavad ka Eesti kontekstis. Mida rohkem on kasvanud turvatunne ja vähenenud kuritegevus, seda vähem on inimestel motivatsiooni naabrivalveliste tegevustega tegeleda. Ka üleüldine valmisolek vabatahtlikuna mingisse valdkonda panustada on kahanenud. Samas tõestavad Taani ja Iirimaa (eriti CA programm) näited siiski, et kui NV liikumisi toetavad selge institutsionaalne struktuur, piisavad ressursid, vähemalt teatud tasemel professionaliseerumine ning nutikus muutuvast ajast uusi ideid välja käia, saab NV olla ka tänastes oludes jätkusuutlik ja arenev.

Kui küsida, mida oleks Eestil Taani või Iirimaa praktikatest õppida, võiks häid kogemusi üle võtta mõlemast riigist. Lisaks eelmainitud toetavatele teguritele, on mõlemad riigid leidlikud NV-t reklaamima. Taanis tehakse uute liikmete värbamise kampaaniaid sageli jõulude ajal, mil vargusi on rohkem ja inimeste huvi turvateemade vastu seega keskmisest kõrgem. Iirimaal on aga proovitud spetsiaalset NV gruppide taasaktiveerimiskampaaniat, mis toimus küll COVID-19 pandeemia järel, ent mis võiks usutavasti kasulik olla ka tavakontekstis ammu loodud gruppide „äratamiseks“. Taani puhul väärib ühtlasi äramärkimist *Nabohjælpi* edukas koostöö erasektoriga ning Iirimaa oma maa- ja linnapiirkondi eristava lähenemisega on suurepärase näide kontekstitundlikkusest ning eri sihtrühmade vajadustega arvestamisest. Samuti võiks Iirimaast eeskujuna võtta väikeste, liitunud aktiivsena hoidvate algatuste rakendamises ja regulaarsete, osapooli kokku toovate aastakoosolekute korraldamises, et soosida kogemuste vahetamist ning uute ideede levikut.

5. Naabrivalve tulevik ja arengusuunad Eestis

Olles saanud ülevaate, milline on NV roll Eestis, millised tegurid mõjutavad selle jätkusuutlikkust ja millised on ootused NV-le ning mida kujutab NV endast Taanis ja Iirimaa, keskendume selles peatükis NV tulevikule ja sellele, millised võiksid NV arengusuunad olla Eestis.

5.1. Naabrivalve korralduse ja tegevuse kohandamine muutunud kontekstiga

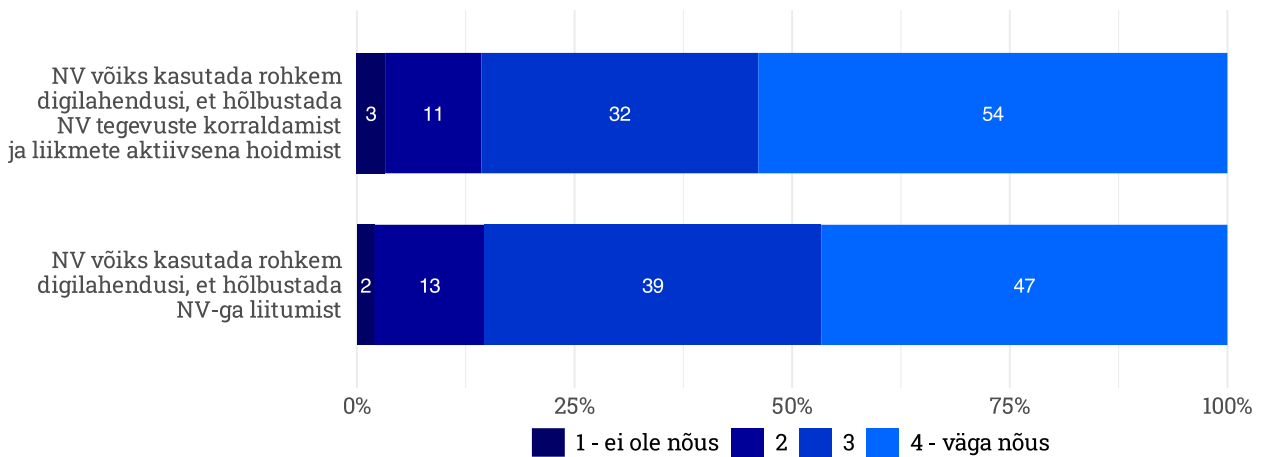
Järgnevalt toome välja, mida saaks ja võiks teha, et kohandada NV praegust korraldust ja ka tegevust (eeskätt võimalike uute sihtrühmade ja piirkondade mõttes) muutunud kontekstiga. Selles alapeatükis ei käsitle me veel uusi sisuvaldkondi ja teemasid, millega NV võiks kuritegevuse ennetamise kõrval tegeleda, vaid keskendume sellele, mida saaks ette võtta NV parendamiseks sellisel kujul ja rollis, nagu ta praegu põhiliselt toimetab.

Digilahenduste kasutuselevõtt

Arvestades, et NV liikumist ja selle jätkusuutlikkust mõjutab digitaliseerumine ja tehnoloogia areng, nagu ka eelpool kirjeldasime, püüdsime erinevatelt uuringusse kaasatud osapooltelt saada sisendit selle kohta, kas ja millisel viisil võiks senisest enam digilahendusi kasutusele võtta NV oma korralduses ja tegevuses.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindajad ei tõsta esile, et MTÜ plaaniks NV korralduses ja tegevuses oluliselt rohkem digilahendusi kasutama hakata. Näiteks eraldi NV mobiilirakenduse loomist, nagu on Taanis, nad ei poolda. Küll aga leiavad MTÜ esindajad, et nutikatest lahendusest võiks olla abi inimeste teadlikkuse tõstmisel, ilma et oleks vaja viibida koos ühises füüsilises ruumis. Täpsemaid plaane, kuidas digilahenduste abil inimeste teadlikkust tõsta, siiski pole.

Küsitlustulemustest ilmneb aga (vt Joonis 6), et NV-ga liitunute seas digivahendite (nt spetsiaalse rakenduse, sotsiaalmeedia vms) kasutuselevõtu vastu huvi on, seda nii NV-ga liitumise hõlbustamiseks kui tegevuste korraldamiseks ja inimeste aktiivsuse hoidmise hõlbustamiseks. Sektorivanematest ja liikmetest on veidi alla poole (47%) väga nõus ja üle kolmandiku (39%) pigem nõus väitega, et NV võiks kasutada rohkem digilahendusi, et *hõlbustada NV-ga liitumist*. Vaid 2% ei ole sellega nõus. Samamoodi on sektorivanematest ja liikmetest üle poole (54%) väga nõus ja pea kolmandik (32%) pigem nõus väitega, et NV võiks kasutada rohkem digilahendusi, et *hõlbustada naabrivalveliste tegevuste korraldamist ja liikmete aktiivsena hoidmist*. Rohkem on digivahendite kasutuselevõttust huvitatud aktiivsed liikmed ja sektorivanemad ning pensionieast nooremad vastajad, mis on eri eas inimeste digipädevusi arvesse võttes ka ootuspärane.



Joonis 6. Sektorivanemate ja liikmete nõustumine digilahendusi puudutavate väidetega, vastajate osakaal (%), n=160, NA=6–10. Allikas: uuringu käigus kogutud küsitlusandmed.

Küsitluse avatud vastuste osast ilmneb, et digilahenduste kasutusele võtmise suhtes NV-ga *liitumisel* on osa sektorivanemaid pigem skeptilised ega näe, kuidas see liitumist soodustaks, või leiavad, et neid rahuldab praegune olukord. Osad vanemad leiavad jällegi, et digilahenduste kasutamine võiks olla üks liitumist hõlbustav faktor. Tuuakse ka välja, et digilahendusi kasutades on keerulisem kaasata eakamaid inimesi.

Digivahendite kasutamise kohta *naabrivalveliste tegevuste korraldamisel ja liikmete aktiivsena hoidmisel* arvavad sektorivanemad, et see võiks töötada hästi kortermajades. Tuuakse välja, et maapiirkondades, kus on internetiühendusega probleeme, võib digilahenduste kasutamine osutada keerulisemaks ning sellel ei pruugi suurt mõtet olla. Samuti nenditakse, et mõnel juhul toimib paremini vahetu kontakt. Üks sektori liige leiab, et digivahendeid võiks kasutada süütegudest teavitamisel (nt vargused, sissemurdmiskatsed). Teine liige mainib, et kui NV-l oleks oma äpp, mis täidaks liitumise, andmete uuendamise ja liitunudega suhtlemise funktsiooni, oleks NV teenusena kasulik. Samas jääb osa vastajaid digivahendite kasutuselevõtu suhtes ka siin skeptiliseks.

Intervjuudest sektorivanemate ja sektori liikmetega ilmnevad üsna sarnased seisukohad. Näiteks tuuakse samamoodi välja, et digilahenduste kasutamine võib raskendada eakate ja maapiirkondade elanike ligipääsu NV-le. Intervjueeritud sektori liikmed ja -vanemad ei ole üldiselt NV rakenduse loomise vastu, osale neist see mõte isegi meeldib, aga suurt entusiasmi ei näi see idee siiski tekitavat.

Teades oma küla, siis ega maarahvas väga sellistes äppides ja nutitelefonides ei istu. Ja selles mõttes sõnumeid nad tõesti loevad, kui telefon piiksatab, aga ma ei tea... See äpi asi sobib rohkem sellisesse linnakeskkonda vist, jah. Et jah, ma ei oskagi öelda. Võib ju katsetada seda äppi, nagu see Ole Valmis äpp on Päästeameti ja Naiskodukaitse koostöös. Ma ei tea, [kui] paljud selle alla on laadinud /.../ See on üsna keeruline, oleneb, kui... Aga jah, teema [digitaliseerimine] muidugi on. Ma ei laida seda [äpi] mõtet maha.

NV sektorivanem

Intervjueeritavad toovad ka välja, et nende sektorites kasutatakse juba omal algatusel sotsiaalmeediat (lisaks meililistile), et sektoriliikmete vahel infot jagada ning omavahel suhelda:

Ja meil on muidugi meil [peab silmas meililisti] ka, aga me panemegi [info] topelt – nii meili kui sinna Facebooki üles. Ja kui on kellelgi puu kukkunud tee peale, siis esimene, kes koju tuleb, võtab sae ja läheb saeb ära. /.../ Väga hästi töötab see Facebooki asi ka. Selles mõttes, jah, see on meil sihuke... lõime nagu paar aastat hiljem kui me tegime selle sektori. Et väga hea...

NV sektorivanem

Kui NV rakendus ei tekita liitunutes suurt elevust, siis ühe sektori liikme idee leidis fookusrühma intervjuul päris palju vastukaja. Nimelt soovitakse, et MTÜ Eesti Naabrivalve looks ja võtaks kasutusele elektroonilise sektori liikmete ja nende kontaktandmete haldamise platvormi. See platvorm võiks asuda MTÜ veebilehel ja olla kodulehe avaliku vaate lisafunktsioon, mida saavad kasutada vaid NV-ga liitunud inimesed. Liikmete sõnul toimib sektori liikmete kontaktandmete haldamine ja nende värskendamine (sh MTÜ teavitamine muudatustest) praegu üsna vanamoodsal moel, kasutatakse nt Exceli tabeleid vms lahendust. Ka on praegune lahendus aeglane juhtudel, kui on vaja kontaktid kiiresti üles leida, veebilahendus usutakse aga olevat kasutajasõbralikum.

Sellest olen mina ka puudust tundnud, et oleks mingi keskne [kontaktide haldamise] koht – lähed sinna oma nende turvaparoolidega. MobiilID-ga lähen sisse ja kõik on olemas. Meilides ta [list] kipub nagu kaduma minema. /.../ Ma kõigepealt pean Excelis endal seda [sektori liikmete] nimekirja ja siis ma saadan selle Exceli naabrivalvele. /.../ Aga ikkagi see on kuidagi totakas ja ajale jalgu jäänud, et ma saadan meili mingile inimesele, et „ole hea, vaheta ära, selles talus autonumber muutus“. Seda kohta võiks kuidagi automatiseerida, et seal ei peaks olema inimene vahel. Ja tõesti, kui sa oled [NV] liige, sa oled oma ausõnad ja allkirjad ja digiallkirjad ja kõik asjad ära vandunud, et sa ei kuritarvita seda informatsiooni, siis võiks /.../ olla, et lähed naabrivalve.ee, /.../, logid sisse ja näed

NV sektori liige

Sellise lahendusega kaasneb muidugi vajadus hoolikalt läbi mõelda andmete turvalise hoiustamise pool, mida rõhutavad ka osa intervjueeritud piirkonnapolitseinikest, ent nagu tõdevad ka piirkonnapolitseinikud, pole praegune nimekirjade pidamise viis samuti väga turvatud ja igaüks kasutab isemoodi lahendust.

Lisaks töid intervjueeritud sektori liikmed sektoriliikmete nimekirja ja kontaktandmete haldamise platvormiga seoses välja, et kui selline platvorm juba luua, võiks seal lisaks oma sektori liikmete kontaktinfole näha olla eri institutsioonide infotelefonide numbrid, et kogu vajalik teave koonduks sektori liikmete vaatest ühte kohta ja sealt saaks mure korral kohe vaadata, kelle poole tuleb pöörduda.

Ja sinna samasse naabrivalve kontaktide lehele [peab silmas eelmainitud elektroonilist platvormi] kümme telefoninumbrit mahuks küll veel ära /.../ Ma ei oska nüüd seda kümnet kõige tähtsamat võib-olla välja tuua... See ilmselt pole mitte see surnud metsalooma teavitamise telefon eksju, midagi olulisemat... Aga kümme pressiks sinna ära küll veel.

NV sektori liige

Senisest suurem tähelepanu NV tegevusele piirialadel

Oleme selles aruandes eelpool toonud mõningaid näiteid sellest, milline on NV roll ja tegevus piiräärsetel aladel. Siiski tuleb tõdeda, et aktiivsete sektorite tegutsemine piirialadel on pigem erand, mitte veel väga levinud praktika, olgugi et MTÜ Eesti Naabrivalve on seadnud NV piirkondade loomise maismaa piirialadele üheks oma prioriteediks (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a). Seda prioriteeti rõhutavad MTÜ esindajad ka intervjuul, öeldes, et tänasest poliitilisest olukorrast ja ka riigi arengusuundadest lähtuvalt on tegu olulise tegevusega, mis on aga ühingu vaatest ühtlasi väga ressursimahukas.

Ka SiM-i esindajad mainivad, et ministeerium näeb piirialadel NV tegevuse arendamises potentsiaali. Samuti peab PPA esindaja piirialade fookuses hoidmist tähtsaks, seda nii

turvalisuse loomise, sotsiaalse sidususe, aga ka inimeste ja riigi sideme säilitamise vaatenurgast:

Julgeoleku vaates on see, et esiteks need meie piirialad – kui meil täna on probleem selles, et me linnastume ja rahvas koguneb linnadesse, siis piirialadel olevad inimesed, kes veel seal elavad... On ülimalt oluline, et nad omavahel suhtleksid ja infot jagaksid ja neil oleks side riigi inimestega. Et toimuks infovahetus ja teadlik turvalisuse loomine.

PPA esindaja

Küsitlustulemusi vaadates selgub, et peale MTÜ ja riigi esindajate näevad NV arendamist piiriäärsetel aladel perspektiivikana ka NV-ga liitunud. Nimelt on valdav enamik sektorivanematest ja liikmetest väga (57%) või pigem nõus (21%) väitega, et NV-l on potentsiaali olla oluline osapool piirialade turvalisuse tagamisel. Väitega mittenoostajaid on vaid 7%. Märkimisväärne on seejuures, et see, millises maakonnas vastaja elab, ei olnud väitega statistiliselt olulises seoses. Selle põhjuseks võib olla väike valim, kuhu ei sattunud palju Eesti äärealade esindajaid. Küll aga oli väide statistiliselt olulises seoses piirkonnatüübiga, kus vastaja elab – nimelt peavad NV tegevuse arendamist piirialadel eriti potentsiaaliks linnas elavad vastajad.

Üks intervjuueeritud sektorivanem, kes on ise just piiriäärse piirkonna esindaja, kirjeldab, kuidas nende kogukond näeb NV-l oma kodukohas suurt väärtust, rõhutades ühtlasi sisukat koostööd PPA-ga, kellega koos on sektori liikmetele korraldatud ka piirkonna vajadustest tulenev koolitus.

See [Naabrivalve] on hästi oluline, eriti veel meile, kuna me oleme siin piiriäärne kogukond. Meil on siin lisaks oma turvalisusele ju veel see teema, et silmad-kõrvad on vaja lahti hoida ka immigratsiooniteema poolest. Ja sealt siis ongi, miks me ka selle isikukirjelduse koolituse tegime, et inimesed oskaksid anda edasi neid, ütleme, kui ongi keegi võõras või niimoodi, neid kirjeldusi [piirivalvele].

NV sektorivanem

Suunates NV tegevuse laiendamise fookuse piirialadele, tulebki silmas pidada nende piirkondade spetsiifikat. Kitsas mõttes turvalisuse tagamisele kaasa aitamine ei ole seejuures ilmselt mõttekas, arvestades, et probleemid, millega piiriäärsed kogukonnad silmitsi seisavad, on eriilmelised. PPA avaandmete analüüsist nähtub, et kuigi Ida-Viru maakonnas on süütegude arv 1000 elaniku kohta Eesti kõrgeim (16,8), ei joonistu siiski välja trendi, et piiriäärsetes omavalitsustes (Narva-Jõesuu ja Alutaguse vallas, Narva linnas) pandaks korda teistest maakonna omavalitsustest rohkem süütegeid. Teiste maakondade koosseisu kuuluvates piiriäärsetes omavalitsustes on süütegude arv madalam kui maakonna

keskmise²¹. Nii ei ole n-ö tavalise kuritegevuse ennetamiseks ja vähendamiseks piiriäärsetel aladel akuutset vajadust, mistõttu NV eesmärk piirialadele laienemisel peaks pigem olema seotud näiteks piiririkkujate märkamise ja kinni püüdmisega, elanikkonna kaitse ja kriisideks valmistumisega ning sotsiaalse sidususe loomisega.

NV edendamine uusarenduspiirkondades

Lisaks piiriäärsetele aladele tähelepanu pööramisele, tõusetus mõnes intervjuus perspektiivika teemana ka NV edendamine uusarenduspiirkondades. Nii üks SiM-i esindaja kui üks piirkonnapolitseinik leiavad, et NV-l on uusarendustes potentsiaali just sidususe looja ja kogukonna tugevdajana, et luua inimeste vahel sidet aladel, kuhu kõik eri piirkondadest kokku kolivad ja elu n-ö nullist looma asuvad:

Aga mida või kuidas ma ise olen mõtestanud – kui tekivad just need uued elurajoonid. Seal esialgu ikka keegi kedagi ei tunne. Seal esialgu vähemalt käivitadagi mingi selline suhtlus [NV toel], kuidagi kaasa aidata – seal oleks kindlasti *pointi* käima tõmmata, tutvustada naabreid omavahel, neid kontakte vahetada. Muidu see [kontakt naabrite vahel] tõesti tekib ainult sellel pinnal, kui midagi juhtub. Muidu üks-kaks naabrit omavahel võib-olla suhtlevad, aga mitte rohkem.

piirkonnapolitseinik

Samas leiab SiM-i esindaja, et olgugi et uusarendustes ei pruugi turvalisusega seotud teemad olla esmased, millega inimesi NV poolt kõnetada, on sealgi mitmeid, isegi uuele elurajoonile spetsiifilisi küsimusi, millega kohalikud elanikud saaksid just NV raames tegeleda:

Kuidas me üheskoos hoiame turvalisust või kuidas me üheskoos lund lükkame ja nii edasi. Või mis me nende teotsadega teeme. Kuidas me siit kooli saame oma lapsed – kas see bussipeatus on lähedal või kaugel? Mingid sihukesed ühised küsimused, kogukondliku turvalisuse küsimused – need võiks need kohad olla [kus inimesed kokku tuua].

SiM-i esindaja

Nii SiM-i esindaja kui piirkonnapolitseinik, kes uusarendustes NV edendamise teema intervjuul tõstatasid, on seisukohal, et NV tegevuse arendamine uusarendustes võiks olla miski, mida ei jäeta ainuüksi elanike õlule, vaid NV kohta võiks infot jagada ja sektori loomist initsieerida juba arendusfaasis või haldurite poolt.

²¹ Jõgeva maakonnas süütegude arv 1000 elaniku kohta 7,1. Piiriäärses Mustvee vallas madalam (5,7). Tartu maakonnas süütegude arv 1000 elaniku kohta 16,3. Piiriäärsetes Peipsiääre ja Kastre valdades madalam (vastavalt 3,4 ja 2,6). Põlva maakonnas süütegude arv 1000 elaniku kohta 6,5. Piiriäärses Räpina vallas veidi madalam (6,1). Võru maakonnas süütegude arv 1000 elaniku kohta 5,8. Piiriäärses Setomaa vallas madalam (4,6).

Kui põllu peale tekib uus elamine, siis seal tuleb organiseerida [NV tegevust], sest seal ei ole seda baassotsiaalsust. Kõik tulevad erinevatest kohtadest kohale, kolivad sinna kokku. Või siis on ka nullist ehitatud uued kortermajad. Siis tegelikult võib-olla siin on lahendus hoopis see, et kui me planeerimise faasis, kui neid alasid arendaja juba taotleb nagu ja kujundab koos kohaliku omavalitsusega, sinna pannakse moment sisse, et lisaks sellele füüsilisele ruumikujundusele on ka sotsiaalne kujunduse moment seal näiteks detailplaneeringus sees – koostöö naabrivalvega ja nii edasi.

SiM-i esindaja

Ja nüüd kortermajades on.../.../ Seal ka – kui on kas need ühistud või kes see teenust pakub seal, et tema kohe algul pakukski selle välja, et „kes need [sektori eestvedajad] on?“. Või aitab käima tõmmata seda naabrite suhtlust. Seal kindlasti oleks sellist tööd küllaga.

piirkonnapolitseinik

Küll mitte otseselt uusarendustega, vaid uute elanikega seoses mainiti paaril intervjuul ka seda, et NV võib olla suurepärase viisi mujalt piirkonda kolunud elanike loimimisel olemasolevasse kogukonda. Eriti rõhutas seda just maa-asulate mõttes üks intervjuueeritud kohaliku tasandi poliitikakujundajatest.

Erinevate ühiskonnagruppide kaasamine – noored ja uussisserändajad

Kaardistasime uuringu käigus ka seda, kas ühiskonnas võiks leida gruppe, kes ei ole praegu NV tegevusse (eriti) kaasatud, kuid kelleni jõudmisega võiks NV liikumine tegeleda. Arvestades, et Irimaal, mille NV headest praktikatest oli juttu eelmises peatükis (vt täpsemalt ptk 4.2), nähakse palju vaeva noorte kaasamisel NV programmidesse, uurisime me erinevatelt osapooltelt, kas sellel lähenemisel võiks potentsiaali olla Eestiski. Noorte kõrval tuli ühe võimaliku uue sihtrühma juttu ka uussisserändajatest.

Mis puutub noorte kaasamisse NV tegevustesse, siis ei tulnud sellest kahjuks juttu MTÜ Eesti Naabrivalve esindajate intervjuul. Küll aga tundub ühingu arengukava põhjal, et noori pole eraldi sihtrühmana käsitletud, samal ajal kui spetsiaalselt eakateni (kes on niigi altimad NV tegevuses osalema) jõudmist on seal mainitud. Nimelt on arengukavas kirjas, et MTÜ fookuseerib teavitustööd sihtgruppide lõikes, arendades muuhulgas koostööd ka eakate klubide ja seltsidega (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a.)

Üldiselt ei osanud ka teised intervjuueeritavad, kellega noorte kaasamise teemat arutasime, välja pakkuda, kuidas võiks noorteni jõuda ja millisest vaatenurgast võiks proovida neis NV vastu huvi tekitada. Enamasti tõdeti, et pigem osalevad NV-s ka praegu pigem vanemad inimesed, mistõttu jääb NV noortele pigem kaugeks. Samas jäid intervjuudest siiski kõlama mõned põnevad noortega seotud ideed.

Üks piirkonnapolitseinik pakub välja, et NV-t võiks rakendada taastava õiguse raames. Juhul kui noor on kogukonnas toime pannud mõne teo, mis on kahjustanud kellegi vara või avalikku ruumi, võiks kogukonna ja politsei (ja vajadusel teiste taastava õiguse protsessi osapoolte) ning kohaliku NV sektori koostöös kokku leppida, mida saab teha, et tegu heastada. Politseiniku hinnangul võib NV sektor olla protsessis hea osapool, kes teab, mida oleks tarvis kogukonnas ära teha ja kuidas võiks noor aidata sellesse panustada.

Näiteks, oletame, nende alaealiste teemades, et järsku oleks seda naabrivalve sektorit või siis külaseltsi võimalik kasutada taastava õiguse raamides alaealistele? Et meil on näiteks laps, otsustasime, et teeme taastavat õigust. Helistan sellele naabrivalve sektorile: “kuule, tead, meil on seal, et sada meetrit aeda tuleks ära värvida”, näiteks. Et noh... kuna praegu on need pehmed karistused või mitte-karistuslikud meetmed /.../, siis sellist konteksti saaks ära kasutada.

piirkonnapolitseinik

Piirkonnapolitseinike fookusrühma intervjuult pärineb ka idee teha koostööd koolidega, täpsemalt näiteks riigikaitse või ühiskonnaõpetuse õpetajatega, et NV tegevusi oleks võimalik tutvustada nende õppeainete raames ja tekitada sel viisil koostööd haridusasutuste ning seeläbi noortega.

Üks intervjuueeritud sektori liige tõdeb noorte kõnetamisega seoses aga seda, et noortele võivad huvi pakkuda ka üsna tavalised NV teemad, sh nt esmaabiga seonduv, aga neid tuleks noorteni jõudmiseks käsitleda just seda sihtrühma kõnetaval moel.

Noorte puhul seal on hoopis mingid natukene teistsugused teemad. Näiteks et mängite palli koos ja keegi saab viga – kuidas sa siis aidad teda. Noored ju ka proovivad erinevaid aineid – ära jäta siis seda sõpra maha, kui sa näed tänaval, et keegi on pikali kukkunud ja ei ole enam adekvaatne. Et mida siis sel puhul teha? See ju võiks ka tegelikult kõik naabrivalve osa olla, mitte ainult see, et kaitse oma kinnisvara ja autot.

NV sektori liige

Nagu eelpool öeldud, tuli lisaks noorte kui võimaliku sihtrühma kõrval juttu ka uussisserändajatest. Nii SiM-i esindajate kui piirkonnapolitseinike intervjuudel mainiti uussisserändajatega seoses NV võimalikku lõimivat funktsiooni. Näiteks toodi välja, et võib-olla võiks NV sektorist olla abi uussisserändajatele kohaliku elukorralduse tutvustamisel. SiM-i esindaja sõnul tuleks NV arendamisel rändetrende ja ühiskondade mitmekultuurilisemaks muutumist silmas pidada ja plaanida, kuidas võiks (tulevikus) uussisserändajateni jõuda ja ka neid oma liikmetena kaasata.

Seejuures on oluline mainida, et MTÜ Eesti Naabrivalve on oma 2022. aasta majandusaasta aruandes küll välja toonud, et „arendamist vajab veel ühingu ingliskeelne koduleht“ (MTÜ

Eesti Naabrivalve, 2023), kuid 2024. aasta sügise seisuga ingliskeelne koduleht endiselt puudub. See tähendab, et sisuliselt pole võimalik inimesel, kes ei oska eesti või vene keelt, NV korralduse ja tegevusega tutvuda. Puudutasime ingliskeelse kodulehe teemat ka MTÜ esindajate intervjuul, kus selgus, et tegelikult pole ühing siiani mõelnud ingliskeelse veebilehe peale mitte muu emakeelega Eesti elanike ja siinse kasvava ingliskeelse kogukonna kaasamise perspektiivist, vaid hoopis rahvusvahelise koostöö seisukohast. Niisiis on tegemist MTÜ esindajate jaoks uue ideega, mille puhul saab näha, kas ühing selle tegeleda võtab või mitte.

Aga see, et sa selle ingliskeelse... Minu jaoks tuli see praegu nagu enda jaoks natuke sellise ahhaa-efektina. Mina siamaani tegelikult ei ole nagu endale teadvustanud seda, et meil ongi ju Eestis päris suur ingliskeelne kogukond tekkinud, kes meil on täiesti nagu tähelepanu alt välja jäänud. Siamaani vähemalt. Ma ei tea, kuidas teistel [MTÜ esindajatel], aga minul oli see ingliskeelse koduka suund pigem ikkagi rahvusvahelise suhtluse poole /.../ Kuna me oleme ka Euroopa Naabrivalveühingu asutajaliige ja siamaani ka enam-vähem tegevad seal, siis minu jaoks oli mõte pigem selles, et teised Euroopas näeksid, mis me siin teeme. Aga see, et kohalikku ingliskeelset kogukonda kaasata, see on päris huvitav idee. Kuigi ma ei tea – see võib olla küll mingisugune selline väärarusaam, aga mulle on nagu mulje jäänud, et enamus nendest siiski on päris hea sissetulekuga, elavad kuskil turvamajades, kus võib-olla sellist kogukonda polegi tekkinud. Tunnevad ennast niivõrd turvalisena, on mingi majahaldur ja maja on uus ka – mingeid muid probleeme ka pole. Et nagu polegi vajadust selleks... Aga ma võin muidugi ka eksida.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja

5.2. Uued sisuvaldkonnad ja tegevused

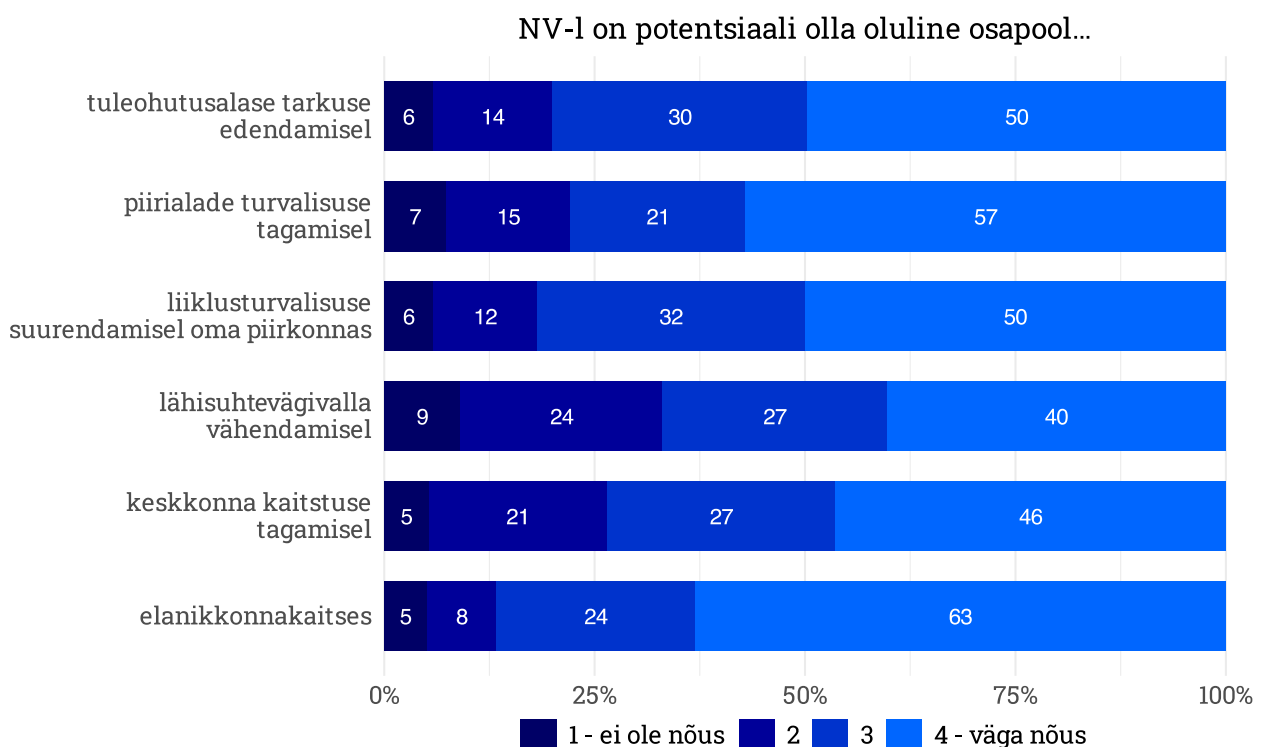
Kui eelmises alapeatükis oli fookus sellel, mida saaks NV arendamiseks ja muutunud oludega kohandamiseks teha sellisel kujul ja rollis, nagu liikumine praegu põhiliselt toimetab, siis siin peatükis keskendume sellele, millised võiksid olla NV uued sisuvaldkonnad ja tegevused ning kellega koostöös neid ette võtta.

Rõhutame, et vähemalt osa teemadest, mida järgnevalt käsitleme, on kajastatud ka MTÜ Eesti Naabrivalve arengukavas ja/või on ühingul olnud mingilgi määral kokkupuude käsitlusele tulevate valdkondade esindajatega. Samuti leidub sektoreid, kes tegelevad juba praegu märksa laiemate teemadega kui turvalisuse tagamisega selle kitsas, kuritegevust ennetavas ja vähendavas mõttes. Siiski käsitleme siinses peatükis kõiki tegevusi ja koostöökohti, mis lähevad kaugemale NV traditsioonilisest rollist, sh neid, mida üksikjuhtumitena juba ka ellu on viidud, sest ükski neist sisuvaldkondadest ei ole praegu terviklikult NV kontseptsiooni põimitud ja vajaks seetõttu edasist läbi mõtlemist ning koostöö/tegevuste ühist kavandamist.

Küsitluse raames uurisime NV sektorivanematelt ja liikmetelt, mil määral nad nõustuvad, et NV-l on potentsiaali olla oluline osapool:

- elanikkonnakaitstes, nt kriisiolukorraks (sh sõjaolukorraks) valmistumisel ja kriisis hakkama saamisel;
- lähisuhtevägivalla vähendamisel;
- piirialade turvalisuse tagamisel;
- liiklusturvalisuse suurendamisel oma piirkonnas;
- tuleohutusosalase tarkuse edendamisel;
- keskkonna kaitstuse tagamisel (nt röövpüügi või ebaseadusliku raie märkamisel ja ennetamise vm keskkonnahoiuga seotud teemadel).

Käsitleme järgnevalt kõiki neid teemasid, v.a piirialade turvalisuse tagamine, millest oli juttu juba eelmises alapeatükis, ning toome välja, kuidas eri osapooled suhtuvad nende sisuvaldkondade ja NV koostöösse (vt NV-ga liitunute arvamusest esmaülevaate saamiseks ka Joonis 7). Seejärel arutleme ka muudel teemadel, mida intervjueeritavad seoses NV võimalike uute sisuvaldkondade ja tegevustega esile tõtsid.



Joonis 7. Sektorivanemate ja liikmete nõustumine NV potentsiaali puudutavate väidetega, vastajate osakaal (%), n=160, NA=3–11. Allikas: uuringu käigus kogutud küsitlusandmed.

Elanikkonnakaitse, näiteks kriisiolukorraks (sh sõjaolukorraks) valmistumine ja kriisis hakkama saamine

Elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus on NV jaoks pigem uus sisuvaldkond, mis nii küsitluses kui intervjuude käigus pälvis uute (koostöö)võimaluste kontekstis enim kajastust. SiM-i

esindajad mainivad, et NV tegevuste raames sellele valdkonnale tähelepanu pööramine on olnud ministeeriumi selge soov ning neil on hea meel näha, et teatud määral on MTÜ Eesti Naabrivalve asunud piirkondades elanikkonna kaitse ja kriisivalmiduse koolitusi ka korraldama. Nii toovad MTÜ esindajad ise samuti välja, et elanikkonnakaitse näol on tegemist NV jaoks uue, kuid ilmselt möödapääsmatu valdkonnaga, kuhu tuleb siseneda. Siiski puudub SiM-i esindaja sõnul veel selge idee, kuidas täpselt NV ja teiste osapoolte koostööd elanikkonnakaitse ning kriisivalmiduse valdkonnas ellu viima hakata.

Üks intervjuueeritud regiooni tasandi poliitikakujundaja mainib, et tema meelest peaks elanikkonnakaitse teema kindlasti olema koordineeritud mitmete osapoolte nagu KOV-id, PPA, Päästeamet koostöös ning NV-t näeb ta seejuures koostööpartnerina, kelle vahendusel infot inimesteni viia.

Aga see on kõik koostöö: omavalitsus, politsei, pääste. See ju kõikides maakondades toimib. Kõikides omavalitsustes peaks toimima kriisikomisjonid.

Ikkagi see on üks hoob. Praegu on 500 sektorit või palju neid on – rohkemgi veel. Et [NV on] täitsa üks koostööpartner, läbi kelle saab infot viia inimesteni.

regiooni tasandi poliitikakujundaja

Kohaliku ja regiooni tasandi poliitikakujundajatega vesteldes jäi ootus selle vastu, et NV ühe osapoolena elanikkonnakaitse ja kriisivalmidusega tegelema hakkaks, kõlama väga-väga tugevalt. See on valdkond, milles nähakse potentsiaali ja mille puhul oleksid nõus omavalitsused ka ise ressursse panustama ning NV-ga senisest rohkem koostööd tegema. Ühtlasi usuvad mitmed poliitikakujundajad, et kui elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse fookust NV tegevuses rohkem rõhutada, tooks see liikumisele juurde ka uusi liitujaid.

Tegelikult kui väga selgelt on ühiskonnas probleem elanikkonnakaitse küsimusega, ja kriisivõimekusega on ühiskonnas väga suur probleem, siis kui see fookus oleks väga selgelt paigas, siis inimesed on selgemalt ka aktiivsemad ja valmis ka rohkem panustama.

kohaliku tasandi poliitikakujundaja

Kohaliku ja regiooni tasandi poliitikakujundajate ootus, et NV võtaks teemaga tegeleda, on seega väga suur, kuid samas tõdevad mõned intervjuueeritavad, et nende hinnangul pole MTÜ Eesti Naabrivalve seni selles osas piisavat aktiivsust üles näidanud.

Mina olen ka väga nõus sellega, et praeguses olukorras on suur perspektiiv ikkagi elanikkonnakaitset just naabrivalve sektorites promoda. Seda praegu ma ei ole tunnetanud, et see nii oleks [et promotaks]. Ja see on otseselt turvalisuse teema. See oleks hea võimalus, kui nüüd tuleks sealtpoolt ka – ülevalt, Naabrivalve MTÜlt tuleks seda infot rohkem alla, ja neid võimalusi.

regiooni tasandi poliitikakujundaja

Elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse valdkonna potentsiaali NV uue sisuvaldkonnana tajuvad selgelt ka NV-ga liitunud inimesed. Küsitlustulemustest ilmneb, et sektorivanematest ja liikmetest on ülekaalukas enamus (87%) (pigem) nõus sellega, et NV-l on potentsiaali olla oluline osapool elanikkonnakaitstes, nt kriisiolukorras (sh sõjaolukorras) valmistumisel ja kriisis hakkama saamisel. Vaid 5% vastajatest ei nõustu väitega. Seejuures peavad kauem NV liikmeks olnud vastajad elanikkonnakaitset isegi olulisemaks kui hiljem liitunud.

Seda, et elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse teema paljusid kõnetab, ilmestavad ka sektorivanemate ja liikmetega läbiviidud intervjuud. Samas rõhutavad nii mõnedki sektorivanemad ja ka sektori liige, et NV ei peaks olema elanikkonnakaitse teemas vastutaja, vaid üks osapooltest laiemas võrgustikus, nt info vahendajana elanikele. Eelkõige nähakse põhirolli (nt kriisiõppuste korraldamisel) KOV-il, Päästeametil ja Naiskodukaitisel.

Ma lihtsalt võin siit kinnitada üle, et me tegelikult oleme plaaninud kriisiõppust teha ja kaasata ka [MTÜ Eesti] naabrivalve, Naiskodukaitse, vald, Päästeamet. Aga see läks nii suureks ja tegelikult [MTÜ Eesti] naabrivalve ütles ka, et nendel ei ole tegelikult võimekust hallata seda. Siis tegelikult seda peaks tegema juba KOV-i tase või keegi. Ja lõpuks ikkagi on küsimus, et kust sa võtad raha, et kõike seda teha ja kelle eelarvest see peaks tulema. Meil tegelikult jäi see seetõttu ka tegemata.

NV sektorivanem

Arvestades, kui palju potentsiaali mitmed osapooled elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse valdkonnal ka NV tegevuse kontekstis näevad, on seega väga oluline jõuda süsteemini, kus eri osapoolte rollijaotus ja vastutus elanikkonnakaitse ning kriisivalmiduse edendamisel on selge ja ressursside olemasolu kindlustatud.

Liiklusturvalisuse suurendamine

MTÜ Eesti Naabrivalve on seadnud üheks oma eesmärgiks koostöö tõhustamise Transpordiametiga seoses liiklusohutuse suurendamisega kogukonna tasemel. Seejuures mainitakse arengukavas selle eesmärgiga seoses märksõnu *helkur, kiiruse ületamised, ohutu koolitee*. (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a)

Ohutu koolitee on teema, mille intervjuul tõstatab ka Transpordiameti esindaja, tõdedes, et see on miski, millesse kogukonnad ja Transpordiamet teadlikkuse tõstjana saaks ühiselt panustada. Lisaks toob ta perspektiivikana välja selle, et NV liikmed võiksid olla piisavalt teadlikud märkama ja julged teavitama näiteks politseid, kui kogukonna liikmete seas on potentsiaalselt ohtlikke autojuhte. Näidetena mainib ta nii purjuspeaga rooli istumist kui ka eakaid sõidukijuhte, kelle osalemine liikluses võib osutada nii inimesele endale kui teistele ohtlikuks. Transpordiameti esindaja mõistab seejuures, et selline teavitamine võib olla ebamugav ja tunduda osale inimestest pealekaebamisena, kuid ta rõhutab, et näiteks alkoholiprobleemiga inimesest, kel on kombeks purjus peaga ka autot juhtida, ei peaks

ideaalis olukorra tekkides teavitama mitte häirekeskust, vaid info probleemist võiks sektori liikmete vahendusel jõuda näiteks piirkonnapolitseinikuna juba proaktiivselt. Selliselt toimides oleks võimalik inimene suunata institutsioonideni, kes saavad talle abi pakkuda.

Kui seesamune proua näeb, et tegelikult tõesti naabrimehel on probleeme kas või selle sama alkoholi mõju all sõiduki juhtimisega... Ta näeb seda - miks mitte ta ei saaks jällegi sekkuda? Jah, ilmselt ta vajutab jällegi sedasama 112-te, aga antud juhul kindlasti kohalik politseinik sellest piirkonnast võiks ennetavalt juba näha ja [probleemi] käsitleda. /.../ Ehk siis see oligi meie peamine mõte, et äkki naabrid ise näevad paremini, kellel võib olla see probleem, ja me sekkuks enne, kui juhtub surmaga õnnetus.

Transpordiameti esindaja

Liiklusturvalisuse suurendamise kui ühe võimaliku uue sisuteema potentsiaali peegeldavad ka 2024. aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu tulemused. Nimelt nimetati probleemidest, mis häirivad kodukohas turvalisust, kõige sagedamini just hooletut käitumist liikluses (16% vastajate arvates on suureks probleemiks) (Turu-uuringute AS, 2024). Ka meie läbi viidud küsitluse tulemused näitavad, et pooled (50%) sektorivanematest ja liikmetest on väga nõus ja umbes kolmandik (32%) pigem nõus sellega, et NV-l on potentsiaali olla oluline osapool liiklusturvalisuse suurendamisel oma piirkonnas.

Osa NV sektoreid ka juba panustavad liiklusturvalisuse suurendamise valdkonda, viies läbi ohutuspäevi või tehes koostööd KOV-iga, et paigaldada liikluse rahustamiseks teatud piirkondadesse lamavaid politseinikke.

Tuleohutusosalase tarkuse edendamine

Küsitlustulemuste järgi on sektorivanematest ja liikmetest pooled (50%) väga nõus ja veidi alla kolmandiku (30%) pigem nõus sellega, et NV-l on potentsiaali olla oluline osapool tuleohutusosalase tarkuse edendamisel.

Intervjuude põhjal võib öelda, et tuleohutust näevad päris paljud NV-ga liitunud teemana, millega koos oma sektori liikmetega kodukoha turvalisuse tagamise raames nii või naa juba tegeletakse, sest inimestel on selle vastu huvi. Näiteks töid üsna mitmed sektori liikmed ja -vanemad intervjuudel oma sektori ettevõtmistest rääkides välja, et on korraldatud tuleohutuseteemalisi koolitusi koostöös päästeametnike, korstnapühkijate, pottseppadega.

Keskkonna kaitstuse tagamine

Küsitlustulemustest selgub, et sektorivanematest ja liikmetest on veidi alla poole (46%) väga nõus ja veidi alla kolmandiku (27%) pigem nõus sellega, et NV-l on potentsiaali olla oluline osapool keskkonna kaitstuse tagamisel (nt röövpüügi või ebaseadusliku raie märkamisel ja ennetamise vm keskkonnahoiuga seotud teemadel). Mainimist väärt on ka fakt, et MTÜ Eesti

Naabrivalve poolt koostatud 2020. aasta sektorivanemate aastaaruannete kokkuvõttes (Väljari, 2021) on üks vastaja samuti välja toonud, et „Keskkonnaametiga peaks koostööd alustama, metsade, kalastuse ja rannaala rikkumiste ennetamiseks.“

Intervjuude raames ei saanud keskkonnakaitse teemad olulisel määral tähelepanu. Peamiselt selgus, et vastavalt vajadusele tegelevad sektorid sellega jõudumööda ka praegu, kuigi tegemist ei ole kindlasti väga levinud teemaga, millega NV raames tegeletak. Siiski mainis üks sektorivanem, et nende sektor on koostöös kohalike jahimeestega tuvastanud salakütte. Piirkonnapolitseinikud tõdesid intervjuudel aga, et ebaseaduslikku raiet, röövpüüki vms puudutav info jõuab ka praegu kenasti otse kohalikest inimestelt korrakaitsjateni.

Lähisuhtevägivalla vähendamine

MTÜ Eesti Naabrivalve kehtivas arengukavas on lähisuhtevägivalla latentsuse vähendamine seatud üheks ühingu eesmärgiks (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.a). Ka intervjuul tunnistavad MTÜ esindajad, et perevägivald on tähtis teema, millega võiks NV raames tegeleda.

Seda, et NV-l võiks olla potentsiaali olla oluline osapool lähisuhtevägivalla vähendamisel, toetavad ka intervjuueeritud SiM-i esindajad ja SKA ametnik. SiM-i ootus on, et NV toimiks võrgustikuna, mille liikmed oskavad lähisuhtevägivalda märgata ja teavad, kuidas ja keda sellest probleemist teavitada. Ministeeriumi esindajate sõnul ei pea seejuures tegemist olema NV põhitegevusega, vaid algatusega, millega võiks tegeleda näiteks mõne projekti raames, kust seega tuleksid ka vajalikud ressursid.

SKA esindaja tõdeb, et neil pole vähemalt tema teada seni NV-ga koostööd olnud, kuid hea meelega levitaksid nad oma infovoldikuid ka koostöös NV-ga, et jõuda võimalikult paljude inimesteni:

Kui selliseid kaustikuid jagatakse uutele, algavatele naabrivalve kogukondadele, siis me hea meelega oma mingid asjad paneksime ka sinna vahele. Sest tõesti – meil ongi ainult põhimõtteliselt üks mingi [telefoni]number, mis on aken Ohvriabisse ja mille kaudu on kõik muud teenused siis võimalik nagu tuvastada.

SKA esindaja

Samal ajal kui MTÜ ja ka SiM-i ning SKA esindajad näevad lähisuhtevägivalla vähendamist perspektiivika valdkonnana, millega NV raames tegeleda, on NV-ga liitunud selle suhtes aga veidi vähem entusiastlikud kui ülejäänud sisuvaldkondade suhtes, mida oleme eelpool käsitletud. Küsitlustulemused näitavad, et sektorivanematest ja liikmetest on veidi alla poole (40%) väga nõus ja veidi alla kolmandiku (27%) pigem nõus sellega, et NV-l on potentsiaali olla oluline osapool lähisuhtevägivalla vähendamisel. Ligi kümnendik vastajatest ei nõustu väitega. Kõikidest sisuvaldkondadest, mille potentsiaali kohta me küsitluses seisukohta küsisime, on lähisuhtevägivalla vähendamine teema, mis kõnetas vastajaid kõige vähem. Võimalik, et siinkohal mängib rolli ka asjaolu, et lähisuhtevägivald on vähemalt osaliselt

endiselt tabuteema ja inimesed ei tunne, et nad tahaksid selle teemaga NV tegevuse raames kuidagi kokku puutuda.

Kogukonnaloome ja NV sümbioos külaseltsiga

Üks teema, mis lisaks kõigile eeltoodud sisuvaldkondadele intervjuudel räägitust tõukudes tõusetus, on NV potentsiaalne roll kogukonna looja ja tugevdajana. Kirjeldasime aruande alguses (vt ptk 1.2), kuidas NV omab rolli sotsiaalse sidususe loomisel ja kogukondlikkuse tugevdamisel, kuid intervjuudel arutlesid mõned osalejad ka selle üle, kas ja kuidas oleks võimalik NV abil panustada kogukondade loomisesse seal, kus kogukonnatunne ei ole tugev ning kus esineb (sotsiaalseid) probleeme.

Näiteks ühe kohaliku tasandi poliitikakujundaja meelest on NV praegu aktiivne pigem seal, kus ka kogukond on niikuinii aktiivne, ent tema sõnul peaks fookuse ja ressursid suunama rohkem paikadesse, kus on vähem kogukonnatööd ja rohkem (turvalisuse) probleeme.

Ka Päästeameti esindaja sõnul oleks meie ühiskonnas väga tarvis institutsiooni, mis suudaks inimesi võimendada ja aidata tekkida uutel jätkusuutlikel kogukondadel.

Minu meelest meil on täna puudu sellest, kes toetaks uusi tekkivaid kogukondi. Kui naabrivalve suudaks leida endale rolli, mis julgustaks või kuidagi suudaks võimendada või toetada mingite kogukondade teket ja anda mingit lisaväärtust /.../ nagu ta siis [liikumise algusaegadel] suutis anda lisaväärtust /.../ Või midagi, mis aitaks uutel kogukondadel tekkida ja mis pakuks neile mingit abi. Minu meelest on selline asi puudu, aga /.../ minu meelest tänased organisatsioonid seda ära ei kata. Kui sul on toimiv kogukond, siis nad teevad kõiki neid asju /.../ Aga enne on vaja see seltskond [tekkiv kogukond] toimima saada ja neil on selleks toetust vaja.
Päästeameti esindaja

Küsimusele, kuidas NV saaks sellist võimendaja rolli täita, puudub intervjuueeritaval vastus, kuid ta tõdes, et see oleks ühelt poolt MTÜ Eesti Naabrivalve leida, millist lisandväärtust on neil pakkuda, ja teisalt inimeste asi öelda, missugust toetust on neil tarvis, et kogukond saaks tekkida.

Olgugi et praegu NV sellist rolli ei täida ja eeldatavalt nõuaks see tegevus ka võrdlemisi palju ressursse nii aja, personali kui seeläbi ka raha mõttes, on südantsoojendav näha, kuidas ühes sektoris on NV sektorivanem juba sisuliselt omal algatusel teinud midagi, mis omab selgelt kohalikke inimesi võimendavat ja jätkusuutlikku kogukonda kujundavat väärtust.

Ühe [NV sektori] ürituse raames tegin esmaabi, sellist võtete koolitusi ja siis /.../ ma olen kutsunud veel ka ettevõtjaid, kes siin rajavad mingit ettevõtteid, et [nad] valgustaksid oma tegevusi ja et võib-olla inimesed saaksid tööd ja sellelt pinnalt teadmisi.

NV sektorivanem

Kogukondade tugevdamise teemaga on omakorda seotud ka NV ja külaseltside tegevuse omavaheline suhestumine, mis samuti intervjuudel korduvalt jutuks tuli. Kas tegemist on konkurentsi või sümbioosiga kahe liikumise vahel? Kas üks võib üle minna teiseks? Erinevad intervjuueeritavad omavad teemale eri vaatenurki. Näiteks üks piirkonnapolitseinik leiab, et võib olla oleks perspektiivikas, kui NV sektorite loomist veaksid eest külavanemad. Samal ajal arvab teine piirkonnapolitseinik, et äkki NV-l ei olegi pigem potentsiaali ja seega võiks NV tegevuse üle võtta pigem külaseltsid.

Järsku hoopis külavanema teema töötaks paremini ja tulemus võib-olla oleks sama? Külavanemaid on võib-olla lihtsam ka kohaliku omavalitsuse... külaseltsi on omavalitsus kergemini nõus toetama. Nad saavad ju oma selles projektis ka teatud ülesandeid võtta endale, mis naabrivalve sektoris on olemas. Võib-olla siis ei olegi sellel naabrivalvel potentsiaali – võib tullagi ja suruda tugevatele küladele ja külavanematele.

piirkonnapolitseinik

Intervjuueeritud SiM-i esindaja arutleb, et ehk võiksid NV ja külaselts oma tegevustest teineteist kuidagi täiendada. Sarnast mõtet evib ka üks kohaliku tasandi poliitikakujundaja, kes leiab, et NV saab anda näiteks külavanema institutsioonile raamistiku, liikmesuse ja selgema organiseerituse.

Nad [NV sektorid] on natukene rohkem organiseerunud [kui külavanema institutsioon] ja võib-olla selles mõttes hea näide, kuidas üks külavanem võiks toimetada. See naabrivalve formaat annab talle mingisuguse vormi ja mingi liikmelisuse ja struktuuri rohkem. Muidu külavanema institutsioon pole üldiselt väga hästi tööle hakanud, sest ta on üks inimene ainult ja tal ei ole sellist meeskonda taga. Sinna kõrvale on kõik igasugused MTÜ-d ja külaseltsid ja külaplatsid, kes täidavad ka tegelikult sellist kogukonna omaalgatuslikku funktsiooni /.../ Meie [KOV-i] poolt vaadates ta [NV] on üks paljudest sellistest kogukonna aktiivsustest, mille üle on ainult hea meel ja mida võiks rohkem olla. /.../ aga naabrivalve on rohkem, jah, sihuke formaalsem, organiseeritum ja selles mõttes ilmselt võib-olla parem alternatiiv siis lihtsalt külavanemale.

kohaliku tasandi poliitikakujundaja

NV sektorivanemate ja liikmete fookusrühma intervjuudel osales inimesi, kes elavad paikades, kus toimivad nii NV sektor kui külaselts, mis tähendab, et neil oli võimalik peegeldada oma kogemust reaalsetest oludest. Selgus, et näiteid leidub seinast seinast. Üks

sektori liige tõdes, et tema külas tegutseb NV külaseltsist täiesti eraldi ja külaseltsi funktsioon on peamiselt kohalike meelelahutusürituste korraldamine. Teine sektori liige kirjeldas, kuidas tema külas on kohaliku elu eestvedajateks kolm üliaktiivset meest, kellest üks on külavanem ja teine NV sektori juht, nii et NV ja külaselts toimivad sümbioosis. Sarnast korraldust oma külast jagas ka kolmas sektori liige.

Meie külas on kindlasti sümbioos. Naabrivalve sektorivanem on alati oodatud külaseltsi koosolekutele, see suhtlus on väga aktiivne ja kui on mingisugused üritused, siis kindlasti võtab seal sõna alati see naabrivalve sektorivanem ka, kui on mingeid teemasid ja asju arutada. Selles osas, jah... see on kogu aeg nii-öelda sümbioos olnud – tehakse koos.

NV sektori liige

Unustada ei saa sedagi näidet, mida kirjeldasime aruande alapeatükis 1.2 ja mille puhul NV sektori koos tegutsemise energiast kasvas välja külaselts ning loodi isegi uus küla.

Kuigi NV ja külaseltsi omavaheline suhestumine on teema, mis tekitab eri osapooltes erinevaid arvamusi, võiks nende kahe algatuse koostoime olla siiski pigem sümbioos, mitte konkurents. Võib eeldada, et teatud määral on külaseltsi roll NV sektori omast erinev, keskendudes rohkem kohaliku kultuurielu arendamisele ja kogukondlikkuse edendamisele muudel viisidel. See tähendab, et NV saab omakorda samas paigas kogukonna jätkusuutlikkuse panustada läbi muude teemade nagu turvalisus, ohutus, kriisideks valmistumine jms. Olukordades, kus külavanem ja NV sektori juht on sama isik, võib NV-st olla talle aga kasu MTÜ Eesti Naabrivalve poolt jagatavate teadmiste ja pakutava toe mõttes.

Muud ideed uute sisuvaldkondade ja tegevustega seoses

Peale eeltoodu kerkis uuringu käigus esile veel mõningaid ideid seoses uute sisuvaldkondade ja tegevustega. Need mõtted ei saanud küll väga laiapõhjalise arutelu osaliseks, ent on siiski mainimist väärt.

- Küsitluse avatud vastuste osas toovad sektorivanemad välja, et NV võiks tegeleda veel näiteks järgmiste tegevustega: netikelmuste või kiirlaenu lõksu sattumise ennetamine; ajakirjanduses selgitavate artiklite kirjutamine NV sisulisest ekspertisist lähtuvalt; tähelepanu pööramine konkreetsete eluks vajalike oskuste arendamisele, nt kuidas kasutada tulekustutit või generaatorit.

Arvata, et iga majapidamine ja eriti linnast maale kolivad noored pered neid asju niisama teavad, on väga ennatlik. Üha rohkem on noortel puudu reaalselt kokkupuudet erinevate tööriistadega, nii et tulekustuti või generaatori või raadiosaatja kasutamise koolitus või selle kordamine ei tohiks ühelegi kogukonnale olla häbiasi. Vastupidi. Võib päästa kunagi kellegi elu või vara.

NV sektori liige

- Sektori liikmed mainivad küsitluse avatud vastuste osas, et võimalikud uued tegevused võiksid olla: prügi sorteerimise nõuete täitmise jälgimine ja laste käitumise mõjutamine; agressiivsete lemmikloomadega tegelemine; elamispinna lühiajalise rentimise paremini reguleerimine; talvel kõnniteede lumest puhtana hoidmine.
- Üks intervjuueeritud kohaliku tasandi poliitikakujundaja leiab, et NV sektorid võiksid olla aktiivsemad oma piirkonnas kohaliku arengu küsimustes kaasa rääkima.

Võib-olla kohaliku omavalitsuse vaatest naabrivalve saaks anda mingit ekspertiisi või mingit arvamust. Tihti on mingite investeringuobjektide puhul kohalikul võimul alati küsimus, et kuidas siis eelarvet jagada või kuidas teha otsuseid. Seda küll teevad poliitikud, see on selge. Aga alati hea, kui kogukond või naabrivalve sektor ka saab kaasa rääkida, natukene prioritseerida, sellist ekspertiisi anda kohalikule omavalitsusele.

kohaliku tasandi poliitikakujundaja

Kõike ei pea ise teadma ja tegema, olulisim on olla vahelüli

Intervjuude käigus kerkis seoses NV tuleviku ja arengusuundadega mitmel korral üles küsimus sellest, kuidas on võimalik ühel liikumisel, mida veab eest üks MTÜ, olla pädev väga erinevates sisuvaldkondades. Üks MTÜ Eesti Naabrivalve esindajatest väljendas sel teema ka oma muret, öeldes, et tema näeb NV tegevuse laiendamisel riske, sest praegu on liikumise fookus paigas ning uute teemade juurde võtmine tähendaks seega, et kompetentse tuleb asuda alles üles ehitama. Lisaks rõhutab ta, et MTÜ praeguste ressursside juures ei ole võimalik ühtki uut valdkonda turvalisuse teema kõrval väga professionaalsel tasemel ette võtta.

Siinkohal on aga oluline läbi mõelda, mida õigupoolest uute sisuvaldkondade ja tegevuste lisandumine tähendab ja kas tõesti peab NV muutuma kõikvõimalikel teemadel eksperdiks või on eelkirjeldatud hirm asjatu. Intervjuudest jääb kõlama selge sõnum – NV ei pea olema igas teemas ekspert, kuid ta peaks olema ja saab oma toimimisloogikast tulenevalt olla osapooli kokku toov vahelüli, kes tegeleb oma võrgustikus info vahendamisega eri osapoolte vahel.

Mis võib olla naabrivalve plussiks, on see, et nad tõesti saavad olla see viimane lüli – et naabrivalvel ongi olemas need päris iga tänava ja päris iga maja inimeste kontaktid ja see suhtlus. Mingisuguse kesksema riikliku algatuse sellisele hästi rohujuuretasandile vahendamise [ülesanne], üles või alla...

NV sektori liige

Ka mitmed teised sektori liikmed saavad uutest koostöövõimalustest ja potentsiaalselt laienevast tegevusest aru sarnasel moel:

Kas politsei või Kaitseliidu või Päästeameti vahendaja kohalikul tasandil – äkki niisugune roll võiks siia juurde tulla.

NV sektori liige

Naabrivalve korraldab küla või kogukonna liikmetele mingisuguse... ongi õppepäev. On see kas elustamine, tuleb ka Päästeamet või kes iganes. Tulevad Naiskodukaitse inimesed oma [elustamis]nukkudega. Või siis tuleohutus või veeohutus või liiklusohutus, aga see ongi koostöös teiste ametkondadega.

NV sektori liige

Vahendaja – ta [naabrivalve] toob koolitajad ja siis kogukonnad kokku.

NV sektori liige

Seda, et NV ei peaks võtma üle teiste osapoolte rolle, vaid institutsioonidel tuleks teha omavahel koostööd ja kasutada ära olemasolevaid struktuure, leiavad ka regionaalse tasandi poliitikakujundaja ja Päästeliidu esindaja.

Ma saan ka sellest aru, et võrgustikku ülal pidada – selleks peab olema ka vahendeid. Päris niisama see asi ei toimi. Ehkki seda võrgustikku saaks teha ka iseenesest maakonna terviseedendajate või turvalisuse koordinaatorite seas. See on arenguvõimalus.

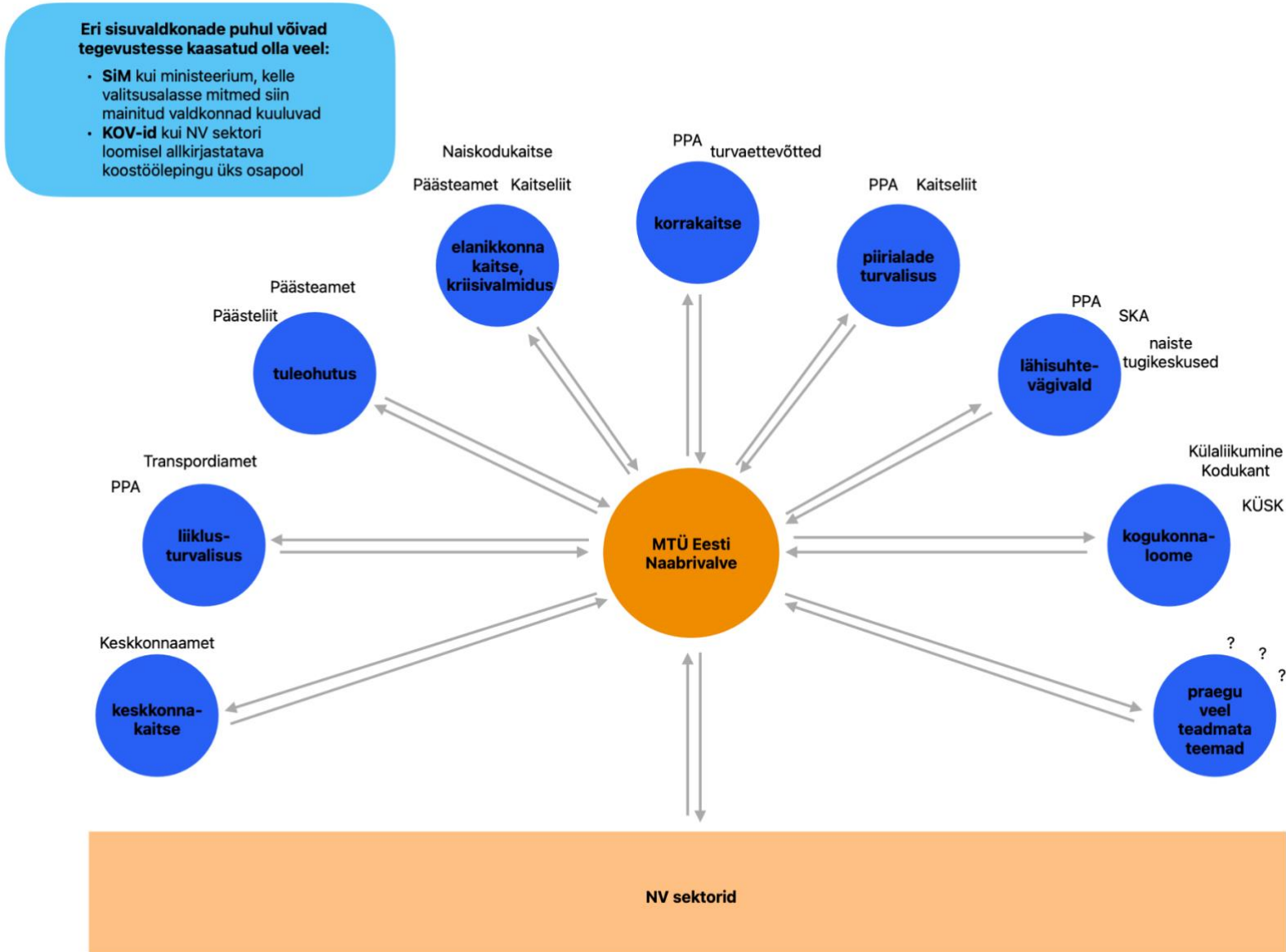
regionaalse tasandi poliitikakujundaja

NV kui osapooli kokku toova ja eri osapoolte vahel infot vahendava vahelüli väärtuslikkus seisneb Päästeameti esindaja arvates selles, et NV saab oma liikmete kaudu võimendada kogukondades sõnumit, mis on küll riigiametite seisukohast oluline, et millega viimased ise rohujuuretasandile ei jõuaks.

Tegelikult me ei jõua selle sihtrühmani, sest kui sul ütleb... /.../ Lihtsalt su enda kogukonna liige, kes tunneb seda piirkonda, kes teab neid muresid, siis tema mõjub nendele [kohalikele] inimestele palju paremini kui see, et keegi kuskil meedias või kuskil kaugel ütleb. Me oleme tõdenud seda päästes ikka väga tugevalt, et kui ikkagi mõni kogukonna inimene või keegi murelik läheb ütleb, et „kuule, see suitsuandur peab sul olema selle, selle ja selle pärast...“, ja nii-öelda /.../ heas mõttes tehakse omakohut sellele toas suitsetajale... /.../ kogukond teab seda paremini, mis on sellele piirkonnale see sihistatud sõnum kui meie riigiametitena.

Päästeameti esindaja

NV kui vahelüli, kes toob eri sisuvaldkondades kokku valdkonnas tegutsevad organisatsioonid ja NV sektorid kui rohujuuretasandi esindajad ning vahendab eri osapoolte vahel infot, on visuaalselt kujutatud järgneval joonisel (vt Joonis 8).



Joonis 8. NV kui vahelüli. Allikas: autorite koostatud

Mis siis kui inimesed ei võta „Naabri Toomast“ omaks?

Nagu oleme eelnevalt välja toonud, on NV sektoreid, kes võtavad juba täna üheskoos ette ka muid tegevusi peale kuritegevuse ennetamise ja vähendamise. Samamoodi väljendavad paljud selles uuringus osalenud sektorivanemad ja liikmed soovi, et NV tegeleks ka uute sisuvaldkondade ja teemadega. Samas on siiski oluline mainida, et NV-ga liitunute seas leidub neidki, kelle meelest peaks NV jääma oma juurte juurde. Näiteks on üks sektori liige seisukohal, et NV võiks jääda oma põhiülesande ehk turvalisuse tagamisele kaasa aitamise juurde ning teha seda paremini ja moderniseeritumalt (viitab eelnevalt arutlusel olnud ootusele, et NV-l oleks elektrooniline kontaktide platvorm). Ka mõned sektorivanemad leiavad, et NV amplituud võiks jääda kitsaks, sest „mõni asi võiks olla selline kindel ja stabiilne ka“. Kui NV tegeleb turvalisuse ja ohutuse teemadega, siis osa inimeste jaoks sellest piisab:

Ma ei näe, et me peaksime hakkama tegelema ellujäämiskursustega ja nii edasi. Nagu siin on – kui ta [inimene] on järve ääres, siis nad teevad vetelpäästmist, õpivad veel käimise kultuuri ja nii edasi. Ma küll ei näe, et me peaks veel laiemaks minema. See on see igapäevatasand, mida ei ole ei politseil ega Kaitseväel ega mitte kellelgi, mis on naabrivalvel täna – et kõik ütlevad “tere” tänaval üksteisele ja tõstavad kaabut.

NV sektorivanem

Üks MTÜ Eesti Naabrivalve esindajatest pelgab, et kui NV muudab oma fookust, siis praegused liikmed pettuvad ja astuvad ühingust välja.

Liikmed meil on ju ikkagi... Nad on liitunud teatud eesmärgiga – oma kodutäna turvalisus, vargused, naabritega suhtlemine. tuttavaks saamine. Ja kui sinna nüüd tuleb juurde mingi uus teema, mis ei ole üldse nende teema, siis üks efekt võib olla see, et nad lihtsalt astuvad [ühingust] välja. Ütlevad, et me ei ole enam huvitatud. Või siis on see, et tuleb tõesti sellist negatiivset kriitikat, mis meid edasi ei aita. See, et “me ei ole liitunud sellepärast naabrivalvega, et lõimumist teha või elanikkonnakaitset teha”. See võib juhtuda küll. Ja muidugi ka meie maine tervikuna – see organisatsiooni nimi seondub ikkagi üsna konkreetselt teatud tegevustega.

MTÜ Eesti Naabrivalve esindaja

Soovime siinkohal omaltpoolt rõhutada, et kõik selles uuringus sõna saanud NV sektorivanemad ja sektorite liikmed on NV-ga juba tõepoolest liitunud ja seega ilmselt ka harjunud liikumise praeguse olemusega, kuid meie aruteludes ei väljendanud keegi mõtteid selles osas, et ta muudatuste korral lahkumist kaaluks. On oluline silmas pidada, et isegi kui NV võtab traditsioonilisele, turvalisuse tagamisele kaasa aitavale rollile juurde uusi sisuvaldkondi ja teemasid, ei tähenda see, et liitunud inimesed ei saaks oma sektorite raames

tegeleda edasi just nende teemadega, mida nemad soovivad ja oma kodukohas tähtsaimaks peavad.

Sisuliselt on tegemist toimimismudeliga, mille Päästeliidu esindaja võttis tabavalt ja kujundlikult kokku, öeldes, et NV võib jääda edasi toimetama just sellisena, nagu ta loodi, ent on aeg, et temaga võiks nüüd liituda ka Naabri Toomas.

See naabrivalve pool võiks jääda edasi nii, nagu ta toimetab, ja las ta olla. See on vajalik kindlasti. Aga siin [intervjuul] teid kuulates tuli mul üks selline mõte, et paneks selle Naabri Valve nüüd mehele ja tekitaks sellele Naabri Valvele juriidilises mõttes allüksuse, aga avalikult välja öeldakse, et on naabrivalve partner, Naabri Toomas, kes mitte ei valva, vaid ongi see tugi, mis iganes tuge kogukond vajab, mis iganes valdkonnas. On ta pääste, Kaitseliit, PPA, sotsiaal või mis iganes pool. See tugi ongi Naabri Toomas – inimesed ongi saanud väljaõppe või vähemalt mingisuguse ülevaate, kust nad saavad abi. Ja ma olen enam kui kindel, et nii Vabatahtlik Pääste, Päästeliidu läbi või Päästeamet või PPA või Kaitseliit või kes iganes millises valdkonnas juhendamist ja tuge vaja on, siis seesama Naabri Toomas saab kaasata selle partneri ja see partner kindlasti aitab läbi selle kogukonda toetada ja poputada. /.../ siis on selline tandem käsikäes. On nii Naabri Valve kui Naabri Toomas, kahekesti toimetavad - üks valvab, teine toetab.

Päästeliidu esindaja

Kokkuvõttes ei peaks tegevuste ja teemade mitmekesistamine NV-le paistma kui kohustus, vaid võimalus, mis ühtlasi võib ühinguale tuua uusi liitujaid ja koostööpartnereid ning seeläbi tagada liikumise jätkusuutlikkuse pikemas perspektiivis.

5.3. Vahekokkuvõte

NV tulevikku ja arengusuundi Eestis võib vaadata kahes perspektiivis: 1) mida ja kuidas saab teha, et kohandada praegust NV korraldust ja tegevust muutunud kontekstiga; 2) millised võiksid olla NV uued sisuvaldkonnad ja tegevused.

Selleks, et parendada NV-t sellisel kujul ja rollis, nagu ta praegu põhiliselt toimetab, võiks NV oma korralduses ja tegevuses kasutusele võtta senisest enam digilahendusi. NV sektorivanemate ja liikmete seas puudub praegu küll üksmeel, milliseid digilahendusi täpselt kasutada, kuid ühe konkreetse lahendusena, mille loomist NV-ga liitunud soovivad, on elektrooniline kontaktide haldamise platvorm.

Ühtlasi näevad mitmed osapooled potentsiaali NV tegevuse arendamises piirialadel. Seda peetakse oluliseks nii turvalisuse loomise, sotsiaalse sidususe, aga ka inimeste ja riigi sideme säilitamise vaatenurgast. Lisaks võib perspektiivikas olla NV tegevuse

edendamine (just sidususe looja ja kogukonna tugevdajana) uusarenduspiirkondades.

Oma senist tegevust jätkates on uute piirkonnatüüpide kõrval oluline ka eri sihtrühmadele tähelepanu pööramine. Niisiis võiks mõelda, kuidas senisest enam jõuda näiteks noorte ja uussisserändajateni, kellele jääb NV tegevus praegu pigem kaugeks.

Uute sisuvaldkondade ja tegevuste puhul on NV-l potentsiaali olla oluline osapool nii elanikkonnakaitstes, nt kriisilukorraks (sh sõjaolukorraks) valmistumisel ja kriisis hakkama saamisel; liiklusturvalisuse suurendamisel oma piirkonnas; tuleohutusosalase tarkuse edendamisel; keskkonna kaitstuse tagamisel (nt röövpüügi või ebaseadusliku raie märkamisel ja ennetamise vm keskkonnahoiuga seotud teemadel), aga ka lähisuhtevägivalda vähendamisel. Neist selgelt perspektiivikaimana tõuseb nii NV-ga liitunute kui teiste valdkondade esindajate, aga ka kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundajate silmis esile elanikkonnakaitse ja kriisivalmidus.

NV ja külaseltsi omavaheline suhestumine on teema, mis tekitab eri osapooltes erinevaid arvamusi. Siiski võiks nende kahe algatuse koostoime olla pigem sümbioos, mitte konkurents. Eeldades, et külaseltsi ja NV sektori roll on vähemalt teatud määral erinevad, saavad NV sektor ja külaselts keskenduda eri teemadele, kuid siiski ühiselt, teineteise tugevusi ära kasutades panustada kogukonna jätkusuutlikkusesse.

Uute sisuvaldkondade ja tegevuste lisandumisel ei pea NV olema igas teemas ekspert, kuid ta peaks olema ja saab oma toimimisloogikast tulenevalt olla osapooli kokku toov vahelüli, kes tegeleb oma võrgustikus info vahendamisega eri osapoolte vahel. Niiviisi tegutsedes on lootust leida liikumisele ka uusi liikmeid ja koostööpartnereid.

6. Järeldused ja soovitus

Järgnevalt toome välja uuringu peamised järeldused ja neist tulenevad soovitus. Rõhutame, et soovitusel lähtuvad eeldusest, et MTÜ Eesti Naabrivalve on taganud (vähemalt osaliselt koostöös SiM-i ja sisuvaldkondi puudutavate tegevuste puhul ka koostöös teiste valdkondade organisatsioonidega) endale piisavate ressursside (nii raha kui personali) olemasolu, et tegevusi ellu viima asuda.

SiM-i oleme mitmete tegevuste puhul märkinud kaasatud osapooliks, kuna tegemist on ministeeriumiga, kes viib ellu siseturvalisuse arengukavas ettenähtud tegevusi, eraldab MTÜ-le Eesti Naabrivalve tegevustoetust ning on ühtlasi selle uuringu tellija, olles seega huvitatud NV arengu suunamisest ja jätkusuutlikkuse kindlustamisest Eestis.

Nr	Järeldus	Soovitus	Kellele suunatud?
1.	Võrreldes NV algusaegadega on kuritegevus märgatavalt vähenenud ja oma vara ning avaliku ruumi valvamisel on üha levinumad erinevad tehnoloogilised lahendused, mistõttu on küsimärgi alla sattunud NV liikumise tähtsus ühiskonnas. NV põhiroll kuritegevuse ennetamisele ning vähendamisele kaasa aitajana on sisuliselt muutumas, toimub tegevuste laienemine ka teistesse eluvaldkondadesse. Samal ajal on liikumise kuvand paljude inimeste jaoks veel endine, mistõttu võib kannatada NV võimekus meelitada ligi uusi liikmeid ning leida koostööpartnereid.	Teha NV liikumise mitmekesine väärtus senisest enam nähtavaks: 1) tõstes järjepidevalt avalikkuses NV põhirolli kõrval esile NV-t sidususe suurendajana, kogukondlikkuse tugevdajana ning info vahendajana ka muudel teemadel peale turvalisuse tagamise; 2) kajastades mitmekesiseid tegevusi, mida osa NV sektoreid juba täna teeb.	<u>Vastutav:</u> MTÜ Eesti Naabrivalve <u>Kaasatud:</u> NV liikmed, SiM, KOV-id

Nr	Järeldus	Soovitus	Kellele suunatud?
2.	<p>Üheks olulisimaks NV jätkusuutlikkust toetavaks teguriks on asjaolu, et NV liikmed tajuvad NV liikmeks olemise väärtust, tuues NV peamiste kasuteguritena välja suurema turvatunde, tugevama kogukonna ja sisukamad koostöökogemused eri osapooltega. NV liikmed tajuvad NV väärtust seda enam, mida aktiivsemad nad ise naabrivalvelises tegevuses on.</p>	<p>Pöörata järjepidevalt tähelepanu NV liikmete aktiivsena hoidmisele, õppides seejuures näiteks Iirimaa kogemusest, kus rakendatakse NV programmides erinevaid liikmeid aktiivsena hoidvaid ettevõtmisi.</p> <p>Seirata regulaarselt liikmete rahulolu, et jälgida NV väärtuse tajumise muutumist ja vajadusel teha muudatusi NV korralduses ja tegevustes.</p>	<p><u>Vastutav:</u> MTÜ Eesti Naabrivalve, sektorivanemad</p> <p><u>Kaasatud:</u> NV sektorite liikmed</p> <p><u>Vastutav:</u> MTÜ Eesti Naabrivalve</p> <p><u>Kaasatud:</u> NV liikmed</p>
3.	<p>NV jätkusuutlikkust oluliselt pärssiv tegur on MTÜ Eesti Naabrivalve ressursinappus nii raha kui personali mõttes, mis on probleem nii põhitegevuste käigus hoidmise kui ka koostöösuhete arendamise ning uute sisuvaldkondadega tegelemise vaatenurgast.</p>	<p>Kasvatada ja mitmekesistada ühingu tulubaasi, otsides uusi rahastusvõimalusi nii koostöös teiste riigiasutuste kui erasektoriga ja ka erinevate projektide taotlusvoorudest. Võtta seejuures eeskuju Taanist ja Iirimast, kus toimib koostöö erasektoriga ja/või on rahastajateks leitud erinevaid riigiasutusi. Kaaluda, kas uuesti tasuks kehtestada liikmemaks või luua muu süsteem liikmetelt tulu kogumiseks (nt NV liikmesuse regulaarne uuendamine koos sümboolse tasu maksmisega).</p> <p>Panna paika ühingu eesmärkidest tulenevad prioriteedid, mille alusel ressursse eri tegevuste vahel jaotatakse.</p>	<p><u>Vastutav:</u> MTÜ Eesti Naabrivalve</p> <p><u>Kaasatud:</u> SiM, teiste valdkondade organisatsioonid</p>

Nr	Järeldus	Soovitus	Kellele suunatud?
4.	<p>NV liikmed on rahul oma kokkupuudetega MTÜ-ga Eesti Naabrivalve, kiites nii senist koostöökogemust kui ühingu poolt pakutavat tuge. Samal ajal jätab teiste, liikumiseväliste osapoolte koostöökogemus MTÜ-ga soovida ja seda eeskätt olukordades, kus partner on oodanud ühinguult rohkem initsiatiivikut ja/või avatust uuendustele. Ka KOV-idel, kes on üheks osapooleks sektorite loomisel allkirjastataval koostöölepingul, ei ole praegu NV-ga eriti süsteemset koostööd.</p>	<p>Jätkata NV liikmetele toe pakkumist senisel kujul ning kaaluda erinevaid võimalusi, kuidas edendada sisulist ja süsteemset koostööd teiste valdkondadega, nt luues MTÜ-s eraldi koostöösuhete juhi ametikoht.</p> <p>Kaardistada, milliste KOV-i strateegiliste eesmärkide elluviimisel võiks olla kasu koostööst NV-ga. Seirata, kas ja kui palju NV sektoreid KOV-is on, milliseid tegevusi võiks nendega koos ette võtta ning millised on NV sektori liikmete ootused KOV-ile.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ Eesti Naabrivalve <u>Kaasatud</u>: teiste valdkondade organisatsioonid, SiM</p> <p><u>Vastutav</u>: KOV <u>Kaasatud</u>: NV sektorivanem ja liikme</p>
5.	<p>NV jätkusuutlikkuse tagamiseks on tähtsal kohal aktiivsete ja kompetentsete sektorivanemate olemasolu, kel on märkimisväärne roll ka teistele liikmetele meeldiva osalus kogemuse loomisel. Arvestades, et sektorivanemad teevad oma tööd õhinapõhiselt ja sageli on neil väsides keeruline leida endale mantlipärija, on ohukoht sektorivanemate läbipõlemine ja seeläbi kogu sektori tegevuse soikumine.</p>	<p>Korraldada sektorite tegevus nii, et sektorivanema rolli võiks korrada täita rohkem kui üks inimene, ning nõustada sektoreid tasakaalustatud ülesande- ja rollijaotuse paika panemisel.</p> <p>Sektorivanemate töö toetamiseks töötada välja selgemad käitumisjuhised, kust selguks sektorivanema(te) (ja ka liikmete) täpne roll ning käitumissoovitused eri olukordades toimimiseks.</p> <p>Tunnustada keskselt aktiivseid ja teotahtelisi sektorivanemaid, hoidmaks ülal nende motivatsiooni. Tagada ressursid, et sektorivanemad saaksid omakorda tunnustada aktiivseid sektori liikmeid, kelle seast tuleb potentsiaalne järelkasv.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ Eesti Naabrivalve <u>Kaasatud</u>: NV liikmed, SiM (eeskätt tunnustamise osas)</p>

Nr	Järeldus	Soovitus	Kellele suunatud?
6.	<p>NV väärtust ja jätkusuutlikkust õõnestab piirkonnapolitseinike ja NV sektorite omavaheline nõrk side. Piirkonnapolitseinikud ei mõista sageli NV eesmärke ja rolli, mistõttu ei oska nad ka näha võimalikku kasu, mida võiks NV sektoritega koos tegutsemine pakkuda. Samal ajal tunnevad NV liikmed puudust tihedamast suhtlusest piirkonnapolitseinikega ning ootavad sisulisemat koostööd ja infovahetust.</p>	<p>Tõsta piirkonnapolitseinike teadlikkust NV eesmärkidest ja rollist. Kaaluda, kas PPA saab NV koosolekute korraldamisel võtta rohkem juhtrolli, nagu teeb nt Iiri politseiamet koostöös sealsete NV programmidega.</p> <p>Võtta piirkonnapolitseiniku või sektorivanemana ise initsiatiiv ja kontakteeruda teise osapoolega, et luua side ja arendada koostöösuhet.</p>	<p><u>Vastutav:</u> PPA</p> <p><u>Kaasatud:</u> piirkonnapolitseinikud, NV liikmed, Sisekaitseakadeemia (politseinike koolitajana)</p> <p><u>Vastutav:</u> piirkonnapolitseinik või sektorivanem</p>
7.	<p>NV liikmed ootavad MTÜ-lt Eesti Naabrivalve kasutajakesksemat ja läbimõeldumat info edastamist, mis hoiaks ülal nende huvi NV tegevuste vastu ja innustaks erinevaid ettevõtmisi korraldama ka oma sektoris. Liikmed soovivad kasulikku infot saada erinevates formaatides (video, taskuhääling, uudiskiri) ja mitmekesisel viisil (kogemuslood, praktilised „infoampsud“).</p>	<p>Koostada süsteemne kommunikatsioonistrateegia ja -plaan, mis lähtub NV liikmete vajadustest ning huvidest. Kaasata kommunikatsiooni- ja teavitustegevustesse koostööpartnereid (nt viia ohutusalaseid koolitusi läbi koos Päästeametiga). Tagada ressursid (võimalusel koos koostööpartneritega) plaani järjekindlaks elluviimiseks.</p>	<p><u>Vastutav:</u> MTÜ Eesti Naabrivalve</p> <p><u>Kaasatud:</u> teiste valdkondade organisatsioonid, SiM</p>

Nr	Järeldus	Soovitus	Kellele suunatud?
8.	<p>MTÜ-d Eesti Naabrivalve kimbutab personalinappus ja ühingu töö taandub suuresti ühele inimesele, kes ei pruugi jõuda koordineerida liikumise tegevust ning sektorite toetamist üle kogu riigi. Samal ajal on mitmetel teiste valdkondade esindajatel, sh KOV-idel, valmisolek ja huvi teha NV-ga senisest tihedamat ning sisukamat koostööd.</p>	<p>Kaaluda, kas NV korralduses ning tegevuses võiks Iirimaa CA programmi eeskujul tugevdada regioonide (nt maakonna või isegi suurema piirkonna) tasandit ja luua tasustatud piirkonnajuhtide ametikoht. Võimalusel ametikoht luua.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ Eesti Naabrivalve <u>Kaasatud</u>: SiM, PPA ja KOV-id (regioonide piiride paika panemisel)</p>
9.	<p>NV liikmed (eriti sektorivanemad) on huvitatud osalema MTÜ Eesti Naabrivalve poolt korraldataval ühisüritusel, kust saab sektorite tegevuse korraldamiseks kasulikku infot ning kus on võimalik vahetada kogemusi teiste NV liikmetega. Samuti on NV liikmetel huvi tutvuda lähemalt oma sektorile ligidalasuvate teiste sektorite ja nende tegevusega.</p>	<p>Korraldada ühisüritusi, kuhu on oodatud kõik NV liikmed (nt suvepäevad). Kordineerida ühe piirkonna sektorite kokkusaamisi.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ Eesti Naabrivalve piirkonnajuhid (juhul kui selline ametikoht luuakse) <u>Kaasatud</u>: NV liikmed, KOV-id</p>

Nr	Järeldus	Soovitus	Kellele suunatud?
10.	<p>NV ei ole seni rakendanud tehnoloogilisest arengust ja digitaliseerimisest tulenevaid võimalusi piisaval määral, et hõlbustada liikumise korraldust ja tegevust. NV liikmed näevad digilahenduste kasutuselevõtu vajalikkust ja sellest saadavat võimalikku kasu erinevalt. Ka selles osas, milliseid digilahendusi täpsemalt kasutada, puudub üksmeel, kuid ühe konkreetse digilahendusena, mille järele näib olevat vajadus, tõuseb esile elektrooniline kontaktide haldamise platvorm.</p>	<p>Analüüsida täpsemalt Taanis ja Iirimaal kasutusel olevate digilahenduste sobivust Eesti NV konteksti, kaardistades seejuures ka NV liikmete vajadust ja valmisolekut erinevate olemasolevate (sotsiaalmeedia) ja võimalusel loodavate digilahenduste (NV mobiilirakendus, elektrooniline kontaktide haldamise platvorm) kasutamise osas. Kaardistuse tulemustest lähtudes integreerida NV korraldusse ja tegevusse digilahendusi.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ koostöös SiM-iga <u>Kaasatud</u>: NV liikmed, Andmekaitse-Inspeksioon (nõustavas rollis isikuandmete kaitse osas)</p>
11.	<p>NV sektorite loomise edendamine piiriäärsetel aladel on hoogu sisse saamas ja lähtub uuringus käsitletud näidete varal edukalt selle piirkonnatüübi spetsiifikast ja vajadustest. Samas leidub ka teisi piirkonnatüüpe, kus NV praegu (aktiivselt) ei tegutse, ent võiks seda teha, et luua sotsiaalset sidusust.</p>	<p>Jätkata NV sektorite loomise eelisarendamist piirialadel. Edendada NV sektorite loomist uusarendustes, tehes koostööd kinnisvaraarendajatega ja haldusfirmadega. Kaardistada veel piirkonnatüüpe, millel võivad olla spetsiifilised vajadused (nt suvilarajoonid) ja kus võiks tõusta kasu NV tegevusest.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ Eesti Naabrivalve, PPA (piirialade puhul) <u>Kaasatud</u>: SiM, KOV-id, kinnisvaraarendajad, haldusfirmad</p>

Nr	Järeldus	Soovitus	Kellele suunatud?
12.	<p>NV tegevus jääb osale ühiskonnagruppidele kaugeks, nt ei ole liikumisse eriti kaasatud noored, uussisserändajad ja osalusaktiivsus on madalam ka Ida-Virumaa elanike seas.</p>	<p>Kaardistada, millised on sihtrühmade täpsemad vajadused ja millise nurga alt neile läheneda, võttes seejuures eeskujuna nt Iirimaal tehtavast. Kaaluda, kas noorteni jõudmine võiks toimuda haridusasutuste ja noortevaldkonna organisatsioonide kaudu ja ka taastava õiguse programmi vahendusel. Seejärel rakendada sobivaid meetmeid sihtrühmadele jõudmiseks.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ Eesti Naabrivalve <u>Kaasatud</u>: SiM, noorte puhul koolid ja noortevaldkonna organisatsioonid ning PPA (taastava õiguse raames)</p>
13.	<p>Ühiskondlike olude muutudes saab NV jätkusuutlikkuse tagada NV praeguse korralduse ja ka tegevuse kohandamine tänase kontekstiga. Olukorras, kus vajadus tegeleda kuritegevuse ennetamise ja vähendamisega on vähem akuutne, on oluline leida uusi sisuvaldkondi ja teemasid, et hoida ülal nii liikumise üldist jätkusuutlikkust kui inimeste huvi ning aktiivsust sektorite tasandil. Eriti perspektiivika uue sisuvaldkonnana, milles NV-l on potentsiaali olla oluline partner, näevad erinevad uuringusse kaasatud osapooled elanikkonnakaitset ja kriisivalmidust.</p>	<p>Olla avatud uutele sisuvaldkondadele ja teha koostööd teiste valdkondade organisatsioonidega, lähtudes nii riigi prioriteetidest kui inimeste vajadustest rohujuures tasandil. Kui ressurssidest piiratusel tulenevalt on võimalik arendada tegevust vaid ühes uues sisuvaldkonnas, siis prioriseerida elanikkonnakaitset ja kriisivalmiduse edendamisesse panustamist.</p> <p>Võtta arvesse, et uutesse sisuvaldkondadesse laienemine ei eelda NV ekspertiisi kõigil neil teemadel, vaid valmisolekut olla eri osapooli kokku toov vahelüli, kes tegeleb oma võrgustikus info vahendamisega eri osapoolte vahel.</p>	<p><u>Vastutav</u>: MTÜ Eesti Naabrivalve <u>Kaasatud</u>: SiM, teiste valdkondade organisatsioonid, NV liikmed, KOV-id</p>

Kasutatud allikad

- An Garda Síochána. (s.d.). *Community Crime Prevention Programmes*. Veebilehel: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/community-crime-prevention-programmes.pdf> (Kasutatud 02.10.2024).
- An Garda Síochána. (2024a). *Neighbourhood Watch*. Veebilehel: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/community-engagement/neighbourhood-watch.html> (Kasutatud 03.10.2024).
- An Garda Síochána. (2024b). *Community Alert*. Veebilehel: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/community-engagement/community-alert.html> (Kasutatud 03.10.2024).
- An Garda Síochána. (2024c). *Property Marking*. Veebilehel: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/crime-prevention/property-marking.html> (Kasutatud 04.10.2024).
- Boyanova Yankova, K. (2016). *Collaborative innovation in Nabohjælp and the micro volunteering model of community engagement*. Master's thesis in Social Entrepreneurship and Management. Veebilehel: https://rucforsk.ruc.dk/ws/portalfiles/portal/58294104/Master_s_thesis_Kalina_Boyanova_Yankova_St.number_54083.pdf (Kasutatud 01.10.2024).
- Citizens Information. (2021). *Community Crime Prevention Programmes*. Veebilehel: <https://www.citizensinformation.ie/en/justice/crime-and-crime-prevention/community-crime-prevention-programmes/> (Kasutatud 01.10.2024).
- Community Alert 2007–2011*. Veebilehel: <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/community-engagement/neighbourhood-watch-community-alert/community-alert-handbook.pdf> (Kasutatud 03.10.2024).
- Department of Justice. (2023). *Local Community Safety Partnerships*. Veebilehel: <https://www.gov.ie/en/publication/117aa-local-community-safety-partnerships/> (Kasutatud 03.10.2024).
- Det Kriminalpræventive Råd. (s.d.). *Nabohjælp*. Veebilehel: <https://dkr.dk/indbrud/nabohjaelp> (Kasutatud 01.10.2024).
- Eesti Päevaleht. (2001). *2000. aastal registreeriti ligi 58 000 kuritegu*. 17. jaanuar. Veebilehel: <https://epl.delfi.ee/artikkel/50861671/2000-aastal-registreeriti-ligi-58-000-kuritegu> (Kasutatud 10.10.2024).
- Justiitsministeerium. (s.d.). *Kuritegevus Eestis 2023*. Veebilehel: <https://www.just.ee/kuritegevus2023/varavastased-kuriteod/> (Kasutatud 10.10.2024).

- Kantar Emor. (2018). *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring*. Veebilehel: <https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2020-12/Siseturvalisuse%20avaliku%20arvamuse%20uuring%202018.pdf> (Kasutatud 09.10.2024).
- Käger, M., Lauring, M., Pertšjonok, A., Kaldur, K., Nahkur, O. (2019). *Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018*. Veebilehel: <https://vabatahtlikud.ee/wp-content/uploads/2015/04/Vabatahtlikus-tegevuses-osalemise-uuring-2018.pdf> (Kasutatud 09.10.2024).
- McKeown, K., Brosnan, M. (1998). *Police and Community: An Evaluation of Neighbourhood Watch and Community Alert in Ireland*. Veebilehel: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=072d9179cd0aa24b6a8734beb6100323e149bac0> (Kasutatud 01.10.2024).
- MTÜ Eesti Naabrivalve. (2009). *MTÜ Eesti Naabrivalve majandusaasta aruanne 2008*. Veebilehel: https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/ENV_majandusaasta_aruanne_2008.pdf (Kasutatud 07.10.2024).
- MTÜ Eesti Naabrivalve. (2012). *MTÜ Eesti Naabrivalve majandusaasta aruanne 2011*. Veebilehel: https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/2011_majandusaasta_aruanne_kinnitamisel.pdf (Kasutatud 10.10.2024).
- MTÜ Eesti Naabrivalve. (2019). *Eesti Naabrivalve MTÜ üldkoosoleku protokoll*. Veebilehel: [https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/ENV%20uldkoosoleku%20protokoll%202019\(1\).pdf](https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/ENV%20uldkoosoleku%20protokoll%202019(1).pdf) (Kasutatud 07.10.2024).
- MTÜ Eesti Naabrivalve. (2020). *Majandusaasta aruanne 2019*. Veebilehel: <https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Majandusaasta%20aruanne%202019.pdf> (Kasutatud 07.10.2024).
- MTÜ Eesti Naabrivalve. (2022). *Majandusaasta aruanne 2021*. Veebilehel: <https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Aruanne%202022.pdf> (Kasutatud 07.10.2024).
- MTÜ Eesti Naabrivalve. (2023). *Majandusaasta aruanne 2022*. Veebilehel: [https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Aruanne%202022\(1\).pdf](https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Aruanne%202022(1).pdf) (Kasutatud 11.10.2024).
- MTÜ Eesti Naabrivalve. (2024a). *Eesti Naabrivalve MTÜ 2023. aasta üldkoosoleku protokoll*. Veebilehel: https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/ENV_uldkoosolek%202023.pdf (Kasutatud 01.10.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (2024b). *Majandusaasta aruanne 2023*. Veebilehel:

https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Aruanne_80130248_1716201182.pdf

(Kasutatud 01.10.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (s.d.a). *MTÜ Eesti Naabrivalve arengukava 2021-2031*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/naabrivalve/dokumendid/arengukava-2021-2031/> (Kasutatud

07.10.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (s.d.b). *Asutamiskoosoleku protokoll*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/naabrivalve/dokumendid/asutamiskoosoleku-protokoll/> (Kasutatud

26.09.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (s.d.c). *Ühingust*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/naabrivalve/uhingust/> (Kasutatud 26.09.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (s.d.d). *Põhikiri*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/naabrivalve/dokumendid/pohikiri/> (Kasutatud 01.10.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (s.d.e). *Liitumisinfo*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/liitumisinfo/naabrivalve-liikumisega-uhinemiseks/> (Kasutatud

26.09.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (s.d.f). *Ajalugu*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/naabrivalve/ajalugu/> (Kasutatud 01.10.2024).

MTÜ Eesti Naabrivalve. (s.d.g). *Piirkonnad kaardil*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/liitumisinfo/naabrivalve-piirkonnad-kaardil/> (Kasutatud 26.09.2024).

Muintir na Tíre. (2023). *Community Alert Month*. Veebilehel:

<https://www.muintir.ie/2023/10/03/community-alert-month/> (Kasutatud 03.10.2024).

Nabohjaelp. (s.d.a). *Som Nabohjælper*. Veebilehel: <https://nabohjaelp.dk/tilmeld> (Kasutatud 01.10.2024).

Nabohjaelp. (s.d.b). *Som Naboven*. Veebilehel:

<https://nabohjaelp.dk/naboven/tilmeld> (Kasutatud 01.10.2024).

Nabohjaelp. (s.d.c). *Om Nabohjælp*. Veebilehel: <https://nabohjaelp.dk/om> (Kasutatud 01.10.2024).

Politsei- ja piirivalveamet. (s.d.). Piirkondlik politseitöö. Veebilehel:

<https://www.politsei.ee/et/piirkondlik-politseitoeoe> (kasutatud 10.10.2024).

Siseministerium. (s.d.). Siseturvalisuse arengukava 2020-2030. Veebilehel:

<https://www.siseministerium.ee/stak2030> (Kasutatud 07.10.2024).

TrykFonden, Det Kriminalpræventive Råd. (s.d.). *Nabohjælp - the new 'Neighbourhood Watch' in Denmark*. Veebilehel:

https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/GP_DK_Nabohjælp-2.pdf (Kasutatud 01.10.2024).

TryghedsGruppen, TrygFonden. (s.d.). *Om os*. Veebilehel: <https://www.tryghed.dk/om-os> (Kasutatud 01.10.2024).

Turu-uuringute AS. (2024a). Siseturvalisuse uuring 2024. Veebilehel: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2024-06/2024%20Siseturvalisuse%20uuring_aruanne%20loplik.pptx (Kasutatud 07.10.2024).

Turu-uuringute AS. (2024b). Institutsioonide usaldusväarsus. II kvartal 2024. Veebilehel: <https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2024-06/2024%20II%20SiM%20aruanne%20avalik.pptx> (Kasutatud 10.10.2024).

Turu-uuringute AS. (2022). Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring 2022. Veebilehel: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2024-05/Siseturvalisuse%20uuring%202022%20aruanne_toim._0.pdf (Kasutatud 07.10.2024).

Väljari, M. (2021). 2020. a naabrivalve sektorivanemate aastaaruannete kokkuvõte. Veebilehel:

[https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Naabrivalve%20sektorivanemate%20aruanete%20kokkuvote%202020_%20a_%20kohta\(2\).pdf](https://naabrivalve.ee/files/public/userfiles/files/Naabrivalve%20sektorivanemate%20aruanete%20kokkuvote%202020_%20a_%20kohta(2).pdf) (Kasutatud 10.10.2024).

Lisa 1. Meetodid ja andmed

Järgnevalt anname ülevaate uuringus kasutatud andmekogumis- ja analüüsimeetoditest.

Sekundaarallikate analüüs

Eesti NV-t puudutavate sekundaarallikate analüüs

Sekundaarallikate analüüsi eesmärk oli kaardistada, mis on NV roll ühiskonna ja turvalisuse kontekstis ning saada ülevaade nii NV liikumise kui MTÜ Eesti Naabrivalve toimimisest, koostöövõimekusest ja selle jätkusuutlikkust mõjutavatest teguritest.

Sekundaarallikate analüüsiga kogusime NV kohta informatsiooni MTÜ Eesti Naabrivalve koduleheküljelt, MTÜ viimase viie aasta majandusaasta aruannetest ja üldkoosoleku protokollidest ning MTÜ arengukavast aastateks 2021–2031. Samuti kuulusid sekundaarallikate analüüsi valimisse MTÜ Eesti Naabrivalve 2019. aasta, 2020. aasta ja 2021. aasta sektorivanemate aruannete kokkuvõtted ning sektori liikmete seas 2004. aastal ja 2006. aastal läbi viidud küsitlused. Lisaks sirvisime MTÜ Eesti Naabrivalve postitusi Facebookis ajavahemikus jaanuar 2023 kuni mai keskpaik 2024, jälgides, milliseid teemasid on ühingu sotsiaalmeedias kajastatud. Uurisime ka seda, kuidas NV-ga seonduvat on käsitletud meediaväljaannetes. Selleks teostasime otsingu meediaseire ja -analüüsivahendi Station abil, kasutades nii üleriigilistest kui piirkondlikest ajalehtedest ja ka veebimeediast huvipakkuvate artiklite leidmiseks otsisõna “naabrivalve” ja märkides otsingu ajaraamiks 01.01.2014–06.06.2024.

Selleks, et saada ülevaade laiemast kontekstist siseturvalisuse valdkonnas hõlmasime sekundaarallikate analüüsi ka siseturvalisuse arengukava 2020–2030, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu aruanded perioodist 2020–2024 ning PPA avaliku arvamuse uuringu aruanded aastatest 2017, 2021 ja 2023.

Kõikidele analüüsis kasutatavatele allikatele on tekstis viidatud ja allikate loetelu on esitatud selle aruande lõpus.

Sekundaarallikate analüüsi käigus kogutud andmete analüüsimiseks kasutasime kvalitatiivset kontentanalüüsi. Teabe süstematiseerimisel kasutasime leitud info temaatilist grupeerimist, kogudes kokku nt teabe, mis puudutas NV rolli, NV korraldust/tegevust/juhtimist, liikmete rahulolu, jätkusuutlikkust mõjutavaid tegureid, tulevikuväljavaateid jms.

Kasutasime sekundaarallikate analüüsi käigus kogutud teavet nii uurimisküsimustele vastamiseks kui järgnevate uurimisetappide kavandamisel:

- NV praeguse rolli ja olukorra, aga ka tulevikuväljavaadete kaardistamiseks;
- eksperdi- ja fookusrühmaintervjuude kavade koostamiseks;

- küsitlusankeedi väljatöötamiseks.

Sekundaarallikate analüüsi ei ole me ühelegi uurimisküsimusele vastamiseks kasutanud ainsa info kogumise viisina, vaid oleme selle järeldusi trianguleerinud teiste andmete kogumise meetoditega.

Välisriikide NV-t puudutavate sekundaarallikate analüüs

Lisaks kasutasime sekundaarallikate analüüsi välisriikide (Taani ja Iirimaa) NV rolli, tegevuse ja korralduse analüüsimisel. Kogusime informatsiooni vastavate riikide NV liikumise ning NV tegevusega seotud institutsioonide (nt politsei) veebilehekülgedelt. Samuti kasutasime allikate usaldusväärsust kriitiliselt hinnates kohati ka otsingumootori Google abi, leidmaks veelgi enam meile huvipakkuvaid publikatsioone ja neid (teadus)artikleid või muid materjale, millele oli viidatud varasemalt meie poolt läbi töötatud allikates.

Välisriikide praktikate uurimiseks kasutatud sekundaarallikate analüüsimisel kasutasime samuti kvalitatiivset kontentanalüüsi, pannes esmalt paika teemad (nt NV roll, NV korraldus/tegevus/juhtimine, jätkusuutlikkust mõjutavad tegurid, sihtrühmad jms), mille kohta asusime nii NV kui sellega seotud asutuste kodulehekülgedelt kui muudest publikatsioonidest teavet otsima. See võimaldas enne välisekspertidega intervjuude läbiviimist kaardistada, milliste teemade kohta tuleks neilt infot juurde küsida.

Avaandmete analüüs

Lisaks teostasime sekundaarallikate analüüsi raames avaandmete analüüsi, et uurida eri tüüpi varavastaste ja liiklusjärelvalve käigus avastatud süütegude toimepanemise sagedust erinevates Eesti piirkondades ning mõista nende konteksti, kõrvutades neid NV sektorite paiknemise ja arvuga. Seeläbi on võimalik paremini mõista Eesti NV rolli turvalisuse kontekstis.

Analüüsiks kasutasime 2023. aasta PPA varavastaste süütegude ning liiklusjärelvalve käigus avastatud süütegude andmestikke²², millele lisasime juurde MTÜ Eesti Naabrivalve koduleheküljelt saadud NV sektorite arvud²³ ning Statistikaameti andmebaasist saadud rahvaarvud maakondade ja omavalitsuste lõikes 2023. aastal²⁴.

²² Vt lähemalt: Politsei- ja Piirivalveamet (2024). *Politseitööga seotud avaandmed*. Veebilehel:

<https://www.politsei.ee/et/juhend/politseitoeoega-seotud-avaandmed>

²³ Vt lähemalt: MTÜ Eesti Naabrivalve (s.d.). *Piirkonnad kaardil*. Veebilehel:

<https://naabrivalve.ee/liitumisinfo/naabrivalve-piirkonnad-kaardil/>

²⁴ Vt lähemalt: Statistikaamet (2024). *Tabel RV0240: Rahvastik soo, vanuse ja elukoha järgi, 1. jaanuar*. Veebilehel:

https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0240

Kasutasime hetkeolukorra kaardistamiseks kirjeldavat statistikat. Analüüsi käigus leidsime levinumad rikkumiste tüübid ning piirkondade omavaheliseks võrdluseks arvutasime välja maakondade ja kohalike omavalitsuste süütegude arvu 1000 elaniku kohta ning kõrvutasime selle sektorite arvuga maakonnas või KOV-is. Lisaks analüüsisime eraldi idapiiriäärseid KOV-e ning kõrvutasime nende süütegude arvu 1000 elaniku kohta vastavate maakondade näitajatega.

Küsitlus

Uuringu käigus viisime läbi küsitluse, mille sihtrühmaks olid NV sektorite liikmed ja sektorivanemad. Küsitlusega kogusime hinnanguid MTÜ Eesti Naabrivalve tegevusega seotud aspektidele (üldine korraldus, juhtimine, saadav tugi, kommunikatsioon jms), NV liikumise jätkusuutlikkusele ning seda mõjutavatele teguritele.

Küsitluse viisime läbi keskkonnas Microsoft Forms ning see toimus perioodil 04.06–21.06.2024. Kasutasime kõikset valimit ja palusime küsitluse kutse saata MTÜ-l Eesti Naabrivalve oma meililisti kaudu kõigile liitunud sektorivanematele ja sektori liikmetele. Nii saadeti küsitluse kutse kokku 5846 meiliaadressile. Seejuures tuleb silmas pidada, et kutse saanute hulgas võib olla ka mitteaktiivseid meiliaadresse ja liikmeid. Motiveerimaks inimesi vastama, loosisime vastajate vahel välja kaks 50-eurost kinkekaarti (vastavalt vastaja soovile Apollo või Piletilevi). Lisaks saatsime MTÜ Eesti Naabrivalve vahendusel sihtrühmale kolm meeldetuletust – 10. juunil, 14. juunil ja 19. juunil. Ankeedi täitsid täielikult 160 isikut.

Küsitlus toimus eesti keeles. Keskmiselt täideti ankeeti 28 minutit ja 20 sekundit. Ankeet sisaldas nii avatud kui valikvastustega küsimusi. Analüüsisime kirjeldavat statistikat ja seosekordajate ning korrelatsioonikordajate abil tunnuste vahelisi seoseid.

Küsitlusele vastajate profiil

Küsitlusele vastas 109 sektori liiget ning 51 sektorivanemat. Vastanute jaotus vanusegrupi, piirkonnatüübi ja NV-sse kuulumise aja lõikes on esitatud alltoodud tabelites (vt Tabel 1, Tabel 2, Tabel 3).

Enamus vastajatest elas Harju maakonnas (75 vastajat). Vastajate arvu poolest järgnesid Rapla maakond (17 vastajat), Lääne-Viru maakond (14 vastajat) ja Pärnu maakond (10 vastajat). Ülejäänud maakondades oli vastajaid vähem kui 10. Vastajate maakondlik jaotus peegeldab sektorite üle-Eestilist paiknemist. Kolm suurima sektorite arvuga maakonda on Harju maakond (321 sektorit), Rapla maakond (43 sektorit) ja Lääne-Viru maakond (42 sektorit) (MTÜ Eesti Naabrivalve, s.d.g).

Kuna osa lõigete puhul oli vastajaid väga vähe (alla kümne), ühendasime mõne tunnuse puhul osa kategooriaid. Seda tegime vanuse tunnuse puhul, kus liitsime 18–29-aastaste vanusegrupi

30–39-aastaste vanusegrupiga, ning elukoha tunnuse puhul, kus moodustati maakondadest [NUTS III taseme piirkonnad](#).

Tabel 1. Küsitlusele vastanud vanusegrupi järgi.

Vanusegrupp	Vastajate arv	Osakaal
18-29-aastased	2	1%
30-49-aastased	44	27%
50-64-aastased	68	43%
65-aastased ja vanemad	46	29%

Allikas: küsitlusandmed

Tabel 2. Küsitlusele vastanud piirkonnatüübi järgi.

Piirkonnatüüp	Vastajate arv	Osakaal
Maapiirkond	84	53%
Väikelinn	45	28%
Linn	28	18%
Teadmata	1	1%

Allikas: küsitlusandmed

Tabel 3. Küsitlusele vastanud NV-sse kuulumise aja järgi.

Naabrivalvesse kuulumise aeg	Vastajate arv	Osakaal
Kuni 2 aastat	23	14%
3-4 aastat	18	11%
5-9 aastat	46	29%
10 aastat või kauem	58	36%
Ei oska öelda	15	9%

Allikas: küsitlusandmed

Intervjuud

Teostasime uuringu käigus nii eksperdi- kui fookusrühma intervjuusid. Järgnevalt toome välja täpsema ülevaate kõikidest tehtud intervjuudest, nende valimist ja intervjuude läbiviimise korraldusest. Detailse ülevaatega tehtud intervjuudest saab tutvuda ka alltoodud tabelis (vt Tabel 4).

Eksperdiintervjuud

Eesti konteksti puudutavad eksperdiintervjuud tegime SiM-i kui vastava valdkonna poliitikakujundaja esindajatega, PPA kui poliitikaid rakendava organisatsiooni esindajaga ning MTÜ Eesti Naabrivalve esindajatega. Teostatud intervjuude eesmärk oli saada ülevaade NV rollist meie ühiskonnas, selle muutumisest ajas, liikumise jätkusuutlikkust mõjutavatest teguritest ning võimalikest tulevikuväljavaadetest. Olenevalt intervjuueeritavate profiilist vestlesime nendega ka koostöökogemusest NV-ga või siis MTÜ Eesti Naabrivalve kogemustest koostöö tegemisel teiste osapooltega.

Eksperdiintervjuude valimi koostamisel kasutasime sihiteadlikku valimist, lähtudes kohati ka tellija soovitudest. Samuti võtsime kuulda intervjuudele kutsutute soovi kaasata intervjuule ka kolleege. PPA esindaja intervjuu puhul oli tegemist individuaalintervjuuga, SiM-i ja MTÜ Eesti Naabrivalve esindajatega tehtud intervjuud olid rühmaintervjuud vastavalt kolme ja viie osalejaga.

Teiste riikide NV rolli, tegevuse ja korralduse kohta põhjalikuma info saamiseks viisime läbi neli poolstruktureeritud eksperdiintervjuud Taani ja Iirimaa ekspertidega. Intervjuude eesmärk oli saada nimetatud riikides NV tegevusega seotud asutuste esindajatelt lisateavet nüansside osas, mida sekundaarallikate analüüsi käigus läbi töötatud tekstilised allikad piisavalt ei avanud või mida neis ei käsitletud. Kasutades sihiteadlikku valimit (lähtudes nii tellija kui MTÜ Eesti Naabrivalve soovitudest kui ka sekundaarallikate analüüsimise käigus saadud infost), intervjuueerisime individuaalselt järgmisi väliseksperte:

- Taani Kriminaalpreventsiooni Nõukogu esindaja;
- *An Garda Síochána* ehk Iiri politseiameti esindaja;
- kogukonna- ja maaelu edendava organisatsiooni *Muintir na Tíre* esindaja;
- endine *An Garda Síochána* esindaja (praegu pensionil).

Kõikide eksperdiintervjuude läbiviimiseks koostasime poolstruktureeritud intervjuukavad, mille küsimused olid kohandatud lähtuvalt intervjuu sihtrühma profiilist. Taani ekspert vastas meie küsimustele kirjalikult, kõik ülejäänud eksperdiintervjuud toimusid videokõne rakenduste abil.

Fookusrühma intervjuud

Lisaks eksperdiintervjuudele teostasime uuringu käigus fookusrühma intervjuud mitme erineva sihtrühma esindajatega. Arvestades, et teatud piirkonna NV-ga liitumisel sõlmitakse koostööleping vastava NV sektori, MTÜ Eesti Naabrivalve, kohaliku politseiüksuse ja KOV-i vahel, on kõigi nende osapoolte arusaam NV liikumise rollist ja jätkusuutlikkusest selle uuringu seisukohalt oluline, mistõttu tegime fookusgrupi intervjuud kohaliku/regionaalse tasandi poliitikakujundajatega, piirkonnapolitseinikega, NV sektoriliikmetega ja NV sektorivanematega. Selleks, et kaardistada ja analüüsida NV võimalikke koostöövõimalusi

teiste valdkondadega, viisime ühe fookusgrupi intervjuu läbi ka teiste valdkondade esindajatega.

Järgnevalt toome kõigi fookusrühma intervjuude kohta eraldi välja seal osalejate arvu ja tausta ning osalejate värbamise viisi:

- üks kohaliku/regionaalse tasandi poliitikakujundajate fookusrühma intervjuu – kokku kaheksa osalejat seitsmest eri maakonnast. Kaheksast osalejast kaks olid omavalitsuste liitude esindajad, kaks linnavalitsuse ja neli vallavalitsuse töötajad. Osalejate leidmisel kasutasime sihiteadlikku valimit ja saatsime kutseid isikutele, kes on tööalaselt seotud siseturvalisuse valdkonnaga. Lähtusime valimi koostamisel ka tellija soovitustest.
- kaks piirkonnapolitseinike fookusrühma intervjuud – kokku 14 osalejat üheksast eri maakonnast; osalejate leidmisel kasutasime PPA abi (PPA vahendas kutset piirkonnapolitseinikele, kohati otsiti osalejaid konkreetsetest piirkondadest, et tagada intervjuueeritavate mitmekesine taust).
- kaks NV sektori liikmete fookusrühma intervjuud – kokku 8 osalejat.
- kaks NV sektorivanemate fookusrühma intervjuud – kokku 15 osalejat.
 - NV sektori liikmete ja sektorivanemate fookusrühma intervjuudel osalenud 23 inimesest olid 12 naissoost ja 11 meessoost. Enim oli osalejaid Harjumaalt (9), järgnesid Läänemaa ja Ida-Virumaa (mõlemast kolm osalejat). Pärnumaalt, Raplamaalt, Võrumaalt, Viljandimaalt ja Jõgevamaalt osales intervjuudel üks kuni kaks inimest.
 - Nii sektorivanemate kui sektori liikmete värbamisel kasutasime samasugust lähenemist: palusime MTÜ Eesti Naabrivalve abi intervjuu kutse levitamisel ühingu meililistis, lisaks kontakteerusime personaalselt nende isikutega, kes olid küsitlusele vastates andnud märku oma valmidusest osaleda ka intervjuul. Selleks, et saada kokku piisav osalejate arv, palusime nii tellija kui MTÜ Eesti Naabrivalve esindajatel pöörduda ka otse aktiivsemate sektorivanemate/liikmete poole ja julgustada neid intervjuul osalema. Kõikidele intervjuudel osalenud sektorivanematele ja liikmetele oli preemiana ette nähtud 20-eurone Rahva Raamatu või Piletilevi (vastavalt osaleja soovile) kinkekaart, et motiveerida inimesi intervjuul osalema.
- üks teiste valdkondade esindajate fookusrühma intervjuu – kokku viis osalejat Päästeametist, Päästeliidust, Transpordiametist, SKA-st ja Kaitseliidust. Osalejate leidmisel kasutasime sihiteadlikku valimit, lähtudes seejuures ka tellija soovitustest.

Kõik fookusgrupi intervjuud korraldasime videokõne teel ja need kestsid poolteist kuni kaks tundi. Fookusrühma intervjuude teemad panime paika lähtudes uurimisküsimustest, võttes poolstruktureeritud intervjuu kava koostamisel arvesse ka sekundaarallikate käigus kogutud teavet ja võimalusel küsitluse esmaseid tulemusi. Kohaliku/regiooni tasandi poliitikakujundajate ning piirkonnapolitseinike intervjuud teostasime paralleelselt küsitluse

toimumisega, NV liikmete (nii lihtliikmete kui sektorivanemate) ja teiste valdkondade esindajate intervjuud toimusid aga pärast küsitluse sulgumist.

Tabel 4. Ülevaade eksperdi- ja fookusrühma intervjuude sihtrühmadest, valimist ja formaadist

Sihtrühm	Intervjuude arv / intervjuul osalejate kogu arv	Formaat
Poliitikat kujundava organisatsiooni ehk SiM-i esindajad	1 / 3	rühmaintervjuu videokõne vahendusel
Poliitikat rakendava organisatsiooni ehk PPA esindaja	1 / 1	individuaalintervjuu videokõne vahendusel
MTÜ Eesti Naabrivalve esindajad	1 / 5	rühmaintervjuu videokõne vahendusel
Taani NV ekspert	1 / 1	kirjalik individuaalintervjuu
Irimaa NV eksperdid	3 / 3	individuaalintervjuud videokõne vahendusel
NV sektori liikmed	2 / 8	fookusrühma intervjuud videokõne vahendusel; telefoniintervjuud kahe sektori liikmega
NV sektorivanemad	2 / 15	fookusrühma intervjuud videokõne vahendusel; telefoniintervjuu ühe sektorivanemaga
Piirkonnapolitseinikud	2 / 14	fookusrühma intervjuud videokõne vahendusel
Kohaliku/regionaalse tasandi poliitikakujundajad	1 / 8	fookusrühma intervjuu videokõne vahendusel
Teiste valdkondade esindajad	1 / 5	fookusrühma intervjuu videokõne vahendusel

Allikas: autorite koostatud.

Intervjuude analüüs

Osalejate nõusolekul salvestasime kõik intervjuud ja transkribeerisime salvestused, et kasutada kogutud teavet analüüsis. Andmeanalüüsimeetodina kasutasime nii eksperdi- kui fookusgrupi intervjuude puhul kvalitatiivset kontentanalüüsi, mis sobib mõõduka suurusega valimiga ning meie eesmärgiga uurida osapoolte arusaamu NV rollist, kogemusi liikumise liikmeks olemisel või sellega koostöö tegemisel jne. Intervjuude käigus kogutud materjali süstematiseerisime ja analüüsisime eelnevalt paika pandud temade kaupa (nt NV roll, NV

korraldus/tegevus/juhtimine, liikmete ootused, jätkusuutlikkust mõjutavad tegurid, uued sihtrühmad, uued (koostöö)võimalused, ressursivajadus jms).

Järelduste ja soovitude sõnastamine

Uuringu järeldused ja soovitused tuginevad nii sekundaarallikate analüüsi kui küsitluse ja intervjuude käigus kogutud andmete analüüsile.

Järelduste ja soovitude koostamisse on sisendi andnud kogu uurimismeeskond, lähtudes põhimõttest, et kõik järeldused peavad tulenema konkreetsetest analüüsileidudest ning kõik soovitused peavad olema seotud vähemalt ühe järeldusega.